

Leverandørprosjektet og kampen om åpne aksjonærdata

Ran betalte 6 mill. - sitter igjen med ingenting

FESTEAVTALEN ga varaordførerens selskap selv ansvaret for å fjerne tankanlegget på Haukesodden. I stedet solgte varaordføreren anlegget til kommunen for 3 millioner kroner, og sendte faktura på 3,2 millioner for ryddejobben.

Rana, 6. februar 2014: Kommunestyret vedtar etter rådmannens innstilling å kjøpe Haukesodden tankanlegg med tilhørende brennstoff og vannledningsnett for 3 millioner kroner. Hensikten var å utbedre tanken til tilfredsstillende tilstand.

Under behandlingen erklarte kommunestyret at de ikke hadde noen planer om å fjerne tankanlegget. Rådmannen, Johnsen, er i dag varaordfører i kommunen. Han hadde selv vært med på å utvikle tankanlegget på begynnelsen av 1990-tallet.

Kan bli ekstern granskning

- Kommunen er uten

FAKTA

Haukesodden ligger i kommunen. Kommunen har ansvaret for å fjerne tankanlegget.

- Avtalen kunne blitt forlenget til evig

Navn på journalistene

Vegard Venli Tlf: 470 69 391
Lisa Rypeng Tlf: 958 94 574
Henning Aarset Tlf: 930 27 726

vegard@kommunal-rapport.no
lisa@kommunal-rapport.no
henning@kommunal-rapport.no

Redaksjon

Kommunal Rapport, Postboks 1940 Vika, 0125 Oslo, 24 13 64 50.

Fullstendig liste over samlet publisering

med tittel, dato og medium

1) Redegjørelse for arbeidet. Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

Ideen dukket opp på SKUP-konferansen i 2013, og fikk sin spede begynnelse allerede uken etter konferansen. Det er noe utrolig inspirerende ved å lytte til andre dyktige journalister. Det var også slik ideen til «Leverandørprosjektet» dukket opp. Den av oss som fikk ideen, hadde tidligere selv holdt et foredrag på konferansen om hvordan man kan bruke offentlighetsloven § 9 til å kreve innsyn i en kommunes reskonto. En reskonto er oppsplitting av hovedboka i regnskapet. Dette er lovpålagt, og gir en systematisk oversikt over alle transaksjonene med den enkelte leverandør eller kunde.

Metoden journalisten fortalte Skup-konferansen om, tok utgangspunkt i en oversikt fra Statistisk sentralbyrå (SSB), med oversikt over hvor mye som var utbetalt til private selskaper innenfor ulike sektorer. Men SSB samler kun inn aggregerte tall fra kommunene. For å få oversikt over hvilke firmaer som har fått utbetalt pengene, må man kreve at kommunen trekker ut opplysninger fra regnskapssystemet. Deretter kan man kreve innsyn i kontrakter og eventuell dokumentasjon på anbudsprosessen, og sammenholde praksis mot gjeldende regler:

Har det vært anbudskonkurranse? Samsvarer kontraktens beskrivelse av oppdraget med konkurransebeskrivelsen? Er det fakturert i henhold til avtale? Har reglene om habilitet i forvaltningen blitt etterlevd?

Journalisten hadde tidligere brukt metoden til å identifisere at regler var brutt i etterkant av innkjøp i enkeltstående kommuner. Ideen som nå åpenbarte seg – nærmest i luften mens han lyttet til et annet foredrag – var vill, men fascinerende:

Hva om vi ba om innsyn i hele reskontoen til kommunen, koblet dataene om hvem som hadde fått utbetalt penger mot selskapsdata som viste hvem som eier selskapene som har fått pengene, og hvem som sitter i styrene? Kunne det være mulig å finne eksempler på politikere eller ansatte i kommunene, som eier aksjer og/eller sitter i styrene til selskaper som har fakturert den samme kommunen som vedkommende jobber i?

Og, vent et øyeblikk ... *Hva om vi utvider søket til å gjelde alle kommuner i hele Norge?* Full av entusiasme ble ideen luftet med redaksjonsledelsen allerede uka etter. Vi bestemte oss for å kjøre en pilot ved å kreve innsyn hos fylkeskommunene. Da det gikk over all forventning, bestemte vi oss for å sende likelydende innsynskrav til alle kommunene.

Sett i ettertid bar det hele et lite preg av journalistisk “bonanza”: På dette tidspunktet ante vi faktisk ikke hvordan vi skulle gå fram rent teknisk for å behandle dataene, langt mindre gjøre koplingen som måtte til for å identifisere politikere “på begge sider av bordet”. Vi tenkte bare, at vi tidsnok kom til å finne ut av det. Og selv om veien til målet var brokete og vi sto fast flere ganger, fant vi ut av det.

Erfaringene med prosjektet har vist oss at det er mulig for enhver journalist uten spesielle tekniske ferdigheter, å både lære seg og bruke datastøttete verktøy i journalistikken. Alt som skal til er litt egeninnsats og vilje til å google opp nye teknikker – samt ta disse teknikkene i bruk, utfordre egne kunnskapsgrenser og tørre å gå i gang med litt enkel programmering. **Vi håper at denne metoderapporten kan bidra til å gi en enkel innføring i verktøyene vi har brukt, og at denne rapporten i seg selv bidrar til å senke terskelen for andre journalister som ønsker å komme i gang med datastøttet journalistikk.**

Kommunal Rapport er en relativt liten nyhetsredaksjon med sju journalister, to deskjournalister og tre redaktører. Til tross for at prosjektet har krevd flere måneders arbeid med datasanking, kvalitetskontroll og rensking av data før vi i det hele tatt kunne produsere journalistikk av databasen, lot det seg gjøre. Og selv om vi i dette prosjektet både benytter oss av datasett og lager journalistikk på nasjonalt nivå, mener vi at metodene som beskrives i denne rapporten så definitivt kan omsettes i lokal- og regionmedier.

2) Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

Hvis vi skal definere én sentral problemstilling for prosjektet, vil det klassiske prinsippet “Follow the money” være dekkende. Men i realiteten var det følgende to sentrale problemstillinger vi jobbet ut fra ved starten av prosjektet:

1. Det å kunne identifisere hvor mange og hvilke politikere eller offentlig ansatte som «sitter på begge sider av bordet» i offentlige innkjøp, var en sterk og motiverende drivkraft til både å sette i gang med og å holde ut i fasen med innsamling og bearbeiding av dataene.
2. Vi ønsket å kartlegge alle kommunale innkjøp, og gjennom sammenstillingen av regnskapsdataene i en samlet database få muligheten til å følge pengestrømmene i det kommunale markedet.

Prosjektet sammenfalt med en tidligere idé i redaksjonen, om å kartlegge det kommunale markedet. Det offentlige handler for 400 milliarder kroner årlig, hvorav kommunene står for minst én fjerdedel. Men transaksjonene er verken kartlagt eller systematisk samlet sammen på en slik måte at man kan følge pengestrømmene. Vi ønsket å bli de første i Norge som presenterte for leserne akkurat hvem som får hver krone som går ut av kommunekassa.

3) Følgene av vårt arbeid og hva i våre artikler er genuint nytt

Leverandørprosjektet har resultert i flere – og vesentlige – avsløringer allerede. Vi mener at vårt arbeid og våre artikler avdekker følgende forhold, som er genuint nytt:

- Ved å sende innsynskrav til samtlige kommuner i Norge har vi kartlagt så godt som hele det kommunale markedet, og i all hovedsak greid å **samle alle leveransene** til Kommune-Norge for 2012 og 2013 i én samlet og strukturert database. Verktøyet er et unikt

utgangspunkt for kritisk journalistikk om kommunenes innkjøp, som aldri tidligere har eksistert i et slikt format.

- Vi har dokumentert at **minst én av fem lokalpolitikere** i Norge eier aksjer i ett eller flere aksjeselskaper. Selv om fenomenet er velkjent og isolert sett uproblematisk, er omfanget aldri tidligere vært kartlagt.
- Vi har dokumentert hvordan varaordføreren i Rana kommune skaffet seg selv og firmaet han var ansatt og deleier i, et **ryddeoppdrag verdt over 3 millioner kroner**, uten at kommunestyret visste om det, og uten at det var noen konkurranse om oppdraget. Saken ble gransket eksternt på oppdrag fra kontrollutvalget i Rana etter oppslag i Kommunal Rapport.
- Vi har dokumentert hvordan Asker kommune gjennom en årrekke handlet Microsoft-lisenser verdt flere millioner kroner med en distributør, uten at det har vært noen offentlig anbudsrunde. Saken ble tema i kommunens kontrollutvalg og **kommunens anbudspraksis ble gransket** internt av kommunens administrasjon i etterkant av oppslagene i Kommunal Rapport. Kommunen har nå endret sine anbudsrutiner som følge av saken.
- Vi har dokumentert hvordan Oslo kommune siden 90-tallet har holdt seg med en «husleverandør» av IT-tjenester, til en **verdi av mange titalls millioner kroner**. Selv om innkjøpet ikke med sikkerhet kan karakteriseres som ulovlig etter anbudsreglene, vakte avsløringen oppsikt i det private næringsliv.
- Ved å kombinere data om leveranser til Kommune-Norge med selskapsdata og data om lokalpolitikere i Norge, har vi greid å identifisere **hvilke lokalpolitikere som har eierskap** i aksjer som gir en direkte eller indirekte eierskapsforbindelse til selskaper som har fakturert den samme kommunen som politikerens er innvalgt i. I 2013 utgjorde utbetalingene fra Kommune-Norge til selskapene i kommunepolitikernes nettverk minst 300 millioner kroner.
- Da vi vinteren 2014 publiserte tall fra databasen med grunnlag i regnskapsåret 2012, og i tillegg inkluderte selskaper der politikerne sitter i styrene, fant vi at **halvparten av kommunene hadde handlet med firmaer** der en politiker eier aksjer, eller sitter i styret. Stipulert utgjør slike utbetalinger fra Kommune-Norge til selskaper politikerne er involvert i, **opp mot 900 millioner kroner**.
- Vi har ledet an i kampen **om åpne aksjonærdata**. Ved aktiv bruk av innsynsrettighetene framprovoserte vi et forslag fra Finansdepartementet om å lukke Skattedirektoratets aksjonærregister for innsyn. Etter intens lobbying både fra oss og presseorganisasjonene ble forslaget stoppet av Stortinget. I stedet ble det vedtatt her, at Regjeringen skal publisere aksjonærdata i en offentlig tilgjengelig, og søkbar, database.

4) Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem underveis mv. Redegjør spesielt for kildebruk og kildekritikk

4.1) Datatilgang – og mangelen på det

Vi vil i det følgende beskrive hvordan vi gikk fram for å samle inn og kvalitetssikre datasett om

leveranser til Kommune-Norge (4.1.1), hvordan Kommunal Rapport har frontet kampen for åpne aksjonærdata i Norge (4.1.2) og hvilke andre datakilder vi har brukt (4.1.3).

4.1.1) Slik innhentet vi dataene som viser Kommune-Norges utbetalinger til leverandørene

Vi kontaktet samtlige av Norges 428 kommuner da vi sendte ut første innsynskrav mars 2013:

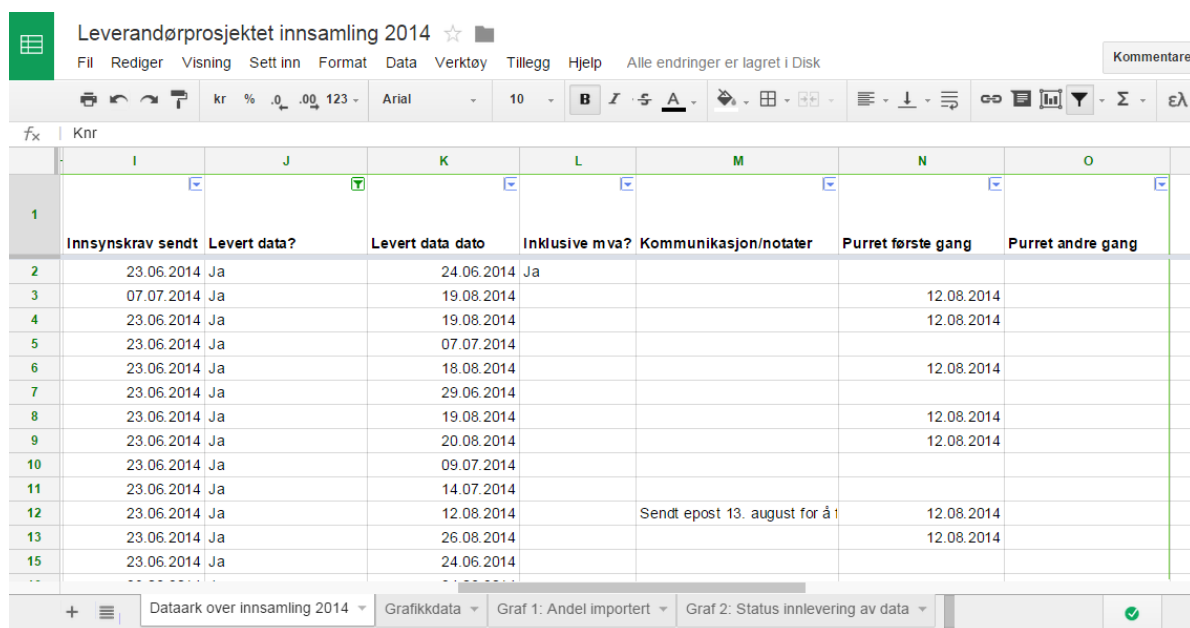
Grunnen til at vi ba om organisasjonsnummer, er at dette identifiserer hver enkelt leverandør unikt. Vi har også fått mer detaljerte data med kobling til hver enkelt Kostra-art (et system for å identifisere hva pengene i kommunen brukes til) fra enkelte kommuner. Vi jobber med modeller for å få til dette for neste års databaser, fordi man da kan vite noe om *kommunens* klassifikasjon av utbetalingen. I vårt prosjekt er det nærmeste vi kommer, en klassifikasjon ved å søke opp *leverandørens* bransje.

Vi benytter i kommunikasjonen med kommunene adresselister vi selv har hentet inn og vedlikeholdt over mange år, samt ofte masseutsendelser i Word, som lar deg sende spesialtilpassete meldinger til hver kommune, f.eks. kan man adressere e-posten slik at hver kommunes navn framkommer på toppen av e-posten. Vi har vært opptatt av at hver kommune skal forstå at vi henvender oss til akkurat dem, og at vårt innsynskrav skal behandles av dem konkret.

Etter hvert som innsynskravene ble besvart, så vi raskt at vi trengte systemer med god struktur for å beholde oversikten. Vi opprettet egen mailadresse i mailsystemet som alle i prosjektet, pluss nyhetsredaktøren, fikk tilgang til. Deretter laget vi egne mappestrukturer i Outlook for å holde oversikt. Vi har i tillegg god erfaring med å styre undersøkende prosjekter gjennom fellesdokumenter i Google Drive, hvor flere journalister kan få tilgang og redigere samme dokument samtidig. Ikke uventet var det mange kommuner som ikke svarte, noen ga oss for dårlige data og noen nektet oss innsyn. Selv om de fleste kommunene har levert data, er det også kommuner som av ulike grunner har avslått innsynskravet. Selv om vi som utgangspunkt mener at regnskapsfilene fra kommunen er noe vi har rett til å få ut med hjemmel i

offentlighetsloven § 9¹, har vi ikke prioritert klagerunder på disse avslagene. En viktig grunn til det er at vi uansett – særlig for 2013 – har fått inn så store mengder data (langt over 90 prosent av kommuneøkonomien er dekket) at vi ikke fant noe redaksjonelt poeng i å vente med publisering i påvente av klagebehandling hos Fylkesmannen eller til slutt Sivilombudsmannen. Nesten alle kommuner erkjenner at vi har lovverket på vår side.

En telefon for å godsnakke med kommunens regnskapsmedarbeider har dessuten flere enn en gang vist seg å være effektivt. Kanskje vel så effektivt som en klage til Fylkesmannen, da § 9 har sine begrensninger. Før jul i fjor sendte vi dessuten ut en hyggelig e-post til alle som hadde levert tall, med en kopi av all journalistikken vi har laget på leverandørdatabasen, som takk. Både ved innsamlingen av regnskapsuttrekk fra 2012 og 2013 loggførte vi all aktivitet knyttet til innsamling av dataene i google-regneark:

	I	J	K	L	M	N	O
1	Innsynskrav sendt	Levert data?	Levert data dato	Inklusive mva?	Kommunikasjon/notater	Purret første gang	Purret andre gang
2	23.06.2014	Ja	24.06.2014	Ja			
3	07.07.2014	Ja	19.08.2014			12.08.2014	
4	23.06.2014	Ja	19.08.2014			12.08.2014	
5	23.06.2014	Ja	07.07.2014				
6	23.06.2014	Ja	18.08.2014			12.08.2014	
7	23.06.2014	Ja	29.06.2014				
8	23.06.2014	Ja	19.08.2014			12.08.2014	
9	23.06.2014	Ja	20.08.2014			12.08.2014	
10	23.06.2014	Ja	09.07.2014				
11	23.06.2014	Ja	14.07.2014				
12	23.06.2014	Ja	12.08.2014		Sendt epost 13. august for å t	12.08.2014	
13	23.06.2014	Ja	26.08.2014			12.08.2014	
15	23.06.2014	Ja	24.06.2014				

Å bevare oversikten har vært avgjørende for å kunne gjennomføre prosjektet. Med denne oversikten kunne vi enkelt filtrere ut hvilke kommuner som hadde levert og ikke. Og fordi vi har kommunenummer i en egen kolonne (ikke synlig på skjermbildet over), ble det en smal sak å purre på kommuner som ikke hadde svart, via en masseutsendelse.

I redaksjonen har vi et eget regneark som inneholder kommunenummer, kommunenavn og e-postadresse til postmottaket. Ved å kopiere kommunenumrene til kommunene som ikke hadde svart over i et eget regneark i Excel, kan vi bruke "FINN.RAD"-funksjonen (se kapitlet om datametoder) til å legge e-postadresse til en egen kolonne, som da kun inneholder e-postadressene til kommunene vi ønsket å purre på.

Vi vil komme tilbake til datakvaliteten fra kommunene, se punkt 4.2. Vi tok imidlertid kontakt med en rekke kommuner etter å ha avdekket feil og mangler i kommunenes egne data. Dette var tidkrevende. Det fikk imidlertid den konsekvens at kommunens egne regnskapstall fikk høyere

¹ Ifølge offentleglova § 9 kan "Alle kan krevje innsyn i ei samanstilling av opplysningar som er elektronisk lagra i databasane til organet dersom samanstillinga kan gjerast med enkle framgangsmåtar".

kvalitet, men vi publiserte ingen egne saker om at vår egen research og kvalitetskontroll forbedret kommuneregnskapene.

I første runde klarte vi å hente inn gode nok data for 2012 fra 252 kommuner. Originalfilene ble bevart i en egen mappe, som vi ikke rører. Dette har vært verdifullt og nødvendig. Som vi vil komme tilbake til skulle det mye bearbeiding før dataene var importert i databasen. Da er det viktig å bevare kontroll på hva kommunen faktisk har levert, i en egen mappe. Bearbeidete filer slik de så ut ved import, lagrer vi i en annen mappe.

Ved hjelp av disse dataene klarte vi å identifisere over 82.000 private bedrifter som leverte varer og tjenester for 80 milliarder kroner til Kommune-Norge for regnskapsåret 2012. Artikler om dette ble publisert fra februar og utover i 2014. Deretter gikk vi nesten umiddelbart i gang med å hente inn data på nytt – nå for 2013.

For regnskapsåret 2013 fikk vi gode nok data fra 344 kommuner (dekker 92 prosent av landets befolkning). Disse hadde mottatt fakturaer på til sammen 100 milliarder kroner fra over 100.000 private bedrifter.

I dag sitter vi med data fra to regnskapsår som til sammen viser at privat næringsliv har solgt varer og tjenester for 180 milliarder kroner til kommunene. Dataene er ganske detaljerte, vi vet blant annet hvor mange fakturaer som ble sendt, hvor mye de var på, hvem som har sendt dem og hvem som mottok dem. Vi vet også hvilke bransjer hvert selskap er registrert i. Dette i seg selv har vært en enorm oppgave som hovedsakelig har gjort et stort innhogg i arbeidstimer for flere av mediehusets journalister.

Ved innsamlingen av 2012-tallene var vi to journalister som delte på arbeidet. Ved innsamlingen av 2013-tallene arbeidet en journalist på fulltid med innsamling, datavasking og importering i fire måneder.

4.1.2 Kampen om åpne aksjonærdata

Vi forsto relativt tidlig at vi ville lykkes med innhenting av vesentlige leveransedata fra Kommune-Norge. Men hvordan skulle vi komme til bunns i den andre sentrale problemstillingen vår, som jo handlet om å kombinere dette datasettet med data om hvem som eier selskapene som hadde fakturert kommunene? Innsynskravene til kommunene ble sendt ut mars 2013, og allerede mai samme år var det kommet til vår kunnskap at Skattedirektoratet satt med den mest komplette oversikten over faktiske eierskap i Norge. Vi sendte et innsynskrav hjemlet i § 9, der vi ba om å få en oversikt over hvem som eier aksjene i norske aksjeselskaper. Skattedirektoratets avslag skulle bli starten på en lang og tøff kamp om tilgang til åpne aksjonærdata, som Kommunal Rapport har frontet siden.

Det har så langt kommet fire uttalelser fra Sivilombudsmannen relatert til registeret:

1. En uttalelse som fastslår at Skattedirektoratet bruker over en dag på å trekke ut rådata fra sin egen database, og derfor kan nekte å utarbeide sammenstillinger fra registeret. Uttalelsen var den første fra Sivilombudsmannen vedrørende § 9 i offentlighetsloven².

² Sivilombudsmannens ref. 2013/2480: <https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/krav-om-sammenstilling-av-og-innsyn-i-opplysninger-i-skatteetatens-aksjonarregister-article3156-114.html>

2. En uttalelse som fastslår at opplysninger som er innhentet ved hjelp av Altinn, ikke kan hemmeligholdes utenfor offentlighetslovens virkeområde³.
3. En uttalelse som kritiserer Finansdepartementet for sen saksbehandling av fire innsynsklager fra Kommunal Rapport, hvorav to omhandler Aksjonærregisteret⁴.
4. En uttalelse som på ny kritiserer saksbehandlingstiden av et innsynskrav fra Kommunal Rapport. Departementet lover nok en gang å sette i verk tiltak for å endre praksis⁵.

Men kampen om aksjonærregisteret startet alt før det var kommet en eneste uttalelse fra ombudsmannen. Midt under tilsvarsrunden i den første saken hos ombudsmannen, i februar 2014, sendte Finansdepartementet ut et forslag om å belegge hele aksjonærregisteret med taushetsplikt⁶. Dersom lovendringsforslaget hadde gått gjennom, kunne alle innsynskrav i registeret effektivt blitt avslått.

Vi ble mildt sagt overrasket over det vi oppfattet som en "Lex Kommunal Rapport" – etter det vi kjenner til er det ingen andre som har fremmet slikt innsynskrav; ergo var lovendringen et direkte svar på ønsket om å drive kritisk og undersøkende journalistikk.

– Departementet har ikke andre klagesaker over at Skattedirektoratet ikke gir innsyn i aksjonærregisteret enn de vi har mottatt fra deg, uttalte kommunikasjonssjef Runar Malkenes i departementet, i et intervju med en av oss, i forbindelse med en redaksjonell artikkel om saken⁷.

Vi bestemte oss umiddelbart for å kjempe mot lovendringen. Etter vår oppfatning er det å bidra til mer åpenhet en viktig del av pressens samfunnsoppdrag, som også er viet spesiell plass i Vær varsom-plakatens kapittel 1. Vi bestemte oss derfor for å lobbe åpent mot forslaget.

Vi gjorde en rekke organisasjoner oppmerksomme på forslaget, og i etterkant sendte flere av dem inn kritiske høringsuttalelser. Vi lobbet mot forslaget sammen med Norsk Redaktørforening hos sentrale politikere på Stortinget, og vi sendte inn et eget høringsvar⁸.

Forslaget møtte massiv motstand i høringsrunden, blant annet fra Justisdepartementets lovavdeling. I revidert statsbudsjett våren 2014 kom det fram at Finansdepartementet droppet forslaget om taushetsplikt, og i stedet foreslo å innføre en egen unntakshjemmel for aksjonærregisteret, direkte i offentlighetsloven. Departementet tok et smart grep, for samtidig som de foreslo å stenge skattemyndighetens aksjonærregister, foreslo de et åpent register over aksjeeierskap på nett. Departementets nye forslag var imidlertid ikke sendt på høring, men likevel foreslått vedtatt av Stortinget i forbindelse med revidert statsbudsjett. Nå fikk vi dårlig tid.

Det var i denne situasjonen vi prioriterte å møte sentrale stortingspolitikere, og advare mot konsekvensene av forslaget som lå på bordet. Med god drahjelp særlig fra pressens organisasjoner, men også fra antikorrupsjonsorganisasjonene Publish what you pay, Tax Justice Norge og Transparency International Norge, greide vi å stanse forslaget om ny unntakshjemmel.

³ Sivilombudsmannens ref. 2014/1596: <https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/innsyn-hos-skattedirektoratet-i-aksjonarregisteroppgaver-article3359-114.html>

⁴ Sivilombudsmannens ref. 2013/2549

⁵ Sivilombudsmannens ref. 2014/2882

⁶ Lenke til høring og proposisjon: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/horing---taushetsplikt-for-opplysninger-/id750346/>

⁷ http://kommunal-rapport.no/artikkel/Lover_pen_oversikt_over_aksje_173_eiere

⁸ https://www.regjeringen.no/contentassets/9c894ecc98134914a3144acaef118669/23_kommunalr.pdf

Stortinget vedtok likevel forslaget om at et elektronisk og sanntidsoppdatert register over aksjeeierskap skal publiseres av regjeringen i løpet av 2015! Dette var en viktig seier for journalistikken, som vi redegjorde nærmere for i en egen kommentar publisert i fagbladet Journalisten⁹.

Vi fortsetter nå arbeidet med å avklare hvor langt innsynsretten i skattemyndighetenes aksjonærregister rekker. I tillegg til aksjeeierskap, inneholder registeret oversikt over hvordan aksjonærene er blitt beskattet.

Dessverre kan det se ut til at vi fortsatt må henge svært tett på regjeringens arbeid med å følge opp Stortingets vedtak. En rapport som Brønnøysundregistrene nylig leverte til regjeringen¹⁰, kan dessverre tyde på at det blir mindre, ikke mer åpenhet, slik Stortinget vedtok. Kampen for åpenhet fortsetter.

4.1.3) Andre datakilder

Enhetsregisteret er lagt ut som åpent datasett hos Difi. Datasettet inneholder organisasjonsnummer til alle selskapene, virksomhetsform, og offisielt navn på selskapene (når vi lager journalistikk på selskapene bruker vi konsekvent det offisielle navnet), adresse, kommunenummer selskapet har postadresse i, bransjekode (nace), antall ansatte og sektorkode, som kan brukes til å skille ut alle virksomheter der kommuner eier 50 % eller mer av selskapene.

For å komme rundt mangelen på aksjonærdata gikk vi til sider som Proff.no, Purehelp.no, etc. Her finnes data fra som stammer fra en manuell avlesning av selskapenes årsregnskap. Etter regnskapsloven plikter selskapene bare å oppgi de 20 største aksjonærene. Manuell bearbeiding øker også faren for feilkilder. Men i mangel av noe annet, valgte vi å hente inn disse dataene, slik at vi satt igjen med et datasett å jobbe videre med internt. Også data om hvem som sitter i selskapenes styre ble hentet inn. Dette er data som kan kjøpes fra Brønnøysundregistrene.

For 2012-tallene, den første innsamlingen vi gjorde, kjøpte vi i tillegg regnskapsdata fra Proff.no, slik at vi også så omsetningen selskapene hadde rapportert om. Tallene stammer opprinnelig fra regnskapsregisteret. Brønnøysundregistrene har varslet at både datasettet for styreverv og regnskapsinformasjon skal åpnes i løpet av 2015, slik at enhver kan få tilgang til åpne rådata. Vi ønsker dette velkommen.

Kommunal- og regionaldepartementet publiserer etter hvert kommunevalg ut en liste over folkevalgte, som også vi har brukt i prosjektet. Datasettene inneholder egne kolonner som angir om en person er ordfører og varaordfører, noe som har vært til stor nytte for oss (jevnfør blant annet Rana-saken). Både dette datasettet og dataene over styreverv og aksjonærer, inneholder navn og fødselsår.

⁹ Lenke til kommentar i Journalisten: <http://www.journalisten.no/2014/06/seier-datastottet-journalistikk>

¹⁰ Lenke til Brønnøysundregistrenes rapport om elektronisk aksjeeierregister: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7cff1a12a8494404b386a9b512e76d5a/brreg-rapport.pdf>

4.2) kvalitetssikring og kildekritikk av dataene fra Kommune-Norge

4.2.1) Flere feilkilder

Da vi samlet inn og bearbeidet regnskapstallene fra 2012, var det første gang vi gjorde prosjektet. Vi gjorde stikkprøver og forsøkte etter beste evne å kvalitetssikre. Vi hadde nok likevel et litt mer pragmatisk forhold til datakvaliteten, enn i dag.

Man skulle jo både kunne tro og forvente at kommunene tar ansvar for at deres data er korrekte. Da vi skulle begynne å lage journalistikk på 2012-tallene, dukket det opp flere røde flagg. Vi erfarte rett og slett flere ganger, at når vi henvendte oss til en kommune med funn i tallene som kommunen selv hadde levert, kjente kommunen seg likevel ikke igjen i det vi presenterte.

Ta for eksempel leveranser til barnehagesektoren, som særlig har vært et problem i prosjektet. Ifølge uttrekket en kommune hadde levert, var det utbetalt over 100 millioner kroner til en liten friluftsbarnehage i Nittedal. Det ville selvsagt vært oppsiktsvekkende, om det var sant. Men det var kommunens regnskapsuttrekk – ikke utbetalingen – det var noe galt med. Kommunen var på ingen måte alene. Vi fant ut at svært mange kommuner med regnskapssystemet Visma slet med å levere gode uttrekk. At utbetalinger til barnehager var oppblåst, var et symptom på et underliggende problem.

Vi har snakket både med leverandøren og med flere kommuner og avdekket feil i dataprogrammet. Avvikene kunne være opp mot flere titalls millioner kroner per leverandør.

Verken kommunene eller leverandørene har hittil hatt noen endelige løsninger for å korrigere for feilen. Som redaksjon må imidlertid vi ha det, for vi kan ikke publisere tall som er hinsides langt fra virkeligheten. Vi valgte å identifisere alle virksomheter på bransjen barnehager, og alle andre virksomheter registrert i frivillighetsregisteret – som er typiske mottakere av tilskudd – for å på den måten forsøke å korrigere for de fleste tilskuddsmottakerne. Metoden er ikke vanntett, men fjerner i alle fall svært mange feil. Dialog med flere regnskapsmedarbeidere bekreftet dette. Nedsiden med korreksjonene er at vi samtidig har mistet muligheten til å lage vesentlig journalistikk på barnehageområdet med utgangspunkt i leverandørdatabasen. Selv om kommunene må følge lovkrav om bokføring, står de likevel relativt fritt til hvordan de fører regnskap. I presentasjonen av all journalistikken har vi derfor forsøkt å være tydelig på hvordan vi har gått fram for å etablere databasen, og også vært åpne om feilkilder.

Med erfaringene fra 2012-tallene, bestemte vi oss for å trappe opp kvalitetskontrollen ytterligere. I tillegg hentet vi inn 2012-tallene på nytt, samtidig som vi fikk inn tall fra 2013. Her ba vi dessuten kommunene være konkrete på om tallene inkluderte moms eller ikke. For de kommunene som leverte tall med moms inkludert, vil det i realiteten også være beløp uten moms, da alle virksomheter i Norge ikke er momsplichtige. Det er også flere typer moms som er under 25%. For kommuner med moms i tallene har vi likevel valgt å trekke 25 % flatt av. Dette kan gjøres på flere måter og på flere stadier i prosessen. For å bevare mest mulig oversikt, har vi valgt en modell som innebærer at vi korrigerer i Access, ved bruk av beregnede felter.

4.2.2) Verktøy for vasking og kvalitetssikring

Nøkkelen i Leverandørprosjektet ligger i at vi sorterer og samler dataene i én database, der ulike datatyper som organisasjonsnummer, navn og utbetalt sum kroner er stringent organisert på hver sin

plass i databasen. Den virkelig store jobben bak prosjektet var å gjøre sorteringsjobben som måtte til for å få til dette. For eksempel må hver kolonne i filene fra kommunene utstyres med et kolonnenavn på toppen, som er skrevet nøyaktig på samme måte som i Access-databasen, for at ikke importen skal feile. Alle filer som skulle importeres i databasen måtte være på nøyaktig samme format, uansett hvilket regnskapsprogram det var generert i. Kommunene leverer nemlig data på en rekke forskjellige formater og former.

	A	B	C	D	E	F	G
1	Reskontro	Reskontro		2012 Per. 1-13			
2	Nr	Navn	Org.nr	Omsetning	Antall		
3							
4	100002	Biblioteksentralen	910568183	29547	72		
5	100003	Hobbysentret	910662368	5046	8		
6	100005	Rønnes Trykk	946127779	25462	1		
7	100006	Jern & Bygg	955400550	398820	96		
8	100007	Grane Innkjøpslag	971035676	5979	10		
9	100010	Shmil	975824845	172023	80		
10	100011	Nilsen Roger As	983145612	2276588	20		
11	100012	Helgelandskraft As	844011342	2411707	636		
12	100013	Telenor Norge As Bedrift	947680145	409597	35		
13	100014	Sem & Stenersen Prokom As	953675358	7363	4		
14	100016	Sverre W Monsen As	942389922	3237	3		
15	100017	Aeo Midt-Norge As	980883116	49661	30		
16	100018	Telenor Privat As	976965140	2664	15		
17	100019	Nordlandsbuss As	979910231	50750	10		
18	100021	Proffpartner Brandth	910774115	63597	10		
19	100022	Joker Trofors	968338978	43796	21		
20	100023	Coop Helgeland	947458280	35819	16		
21	100025	Mosjøen Libris	979391056	24602	20		
22	100026	Norsk Rikskringkasting As	976390512	20239	13		
23	100027	Lex Norsk Samfunnsinformasjon As	937043783	7756	10		

Over ser vi et eksempel på en regnskapsfil som krever lite bearbeiding. Her behøver vi kun slette venstre rad, og endre kolonnenavn på toppen.

Noen datasett måtte vi legge til side, fordi de enten levert som uleselige formater eller oppsettet var så komplisert at vi ikke kunne trekke ut brukbar informasjon av den. Andre datasett inneholdt data som lot seg bearbeide, men der hvert datasett måtte bearbeides manuelt i rundt 15–20 minutter før det kunne importeres.

Under ser vi eksempel på et noe mer krevende uttrekk å behandle. Her har kommunen sendt en komplett bilagsrapport, som viser samtlige enkeltutbetalinger til leverandørene:

1	2	3	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1			T	Lev.nr		Lev.nr (T)	Fakturanr	Periode	Valutabeløp	Bilagsnr	Forfall
2	0		C 99		Engangsløp		1	201312	-576,81	11301341	31.12.2013
3	1		C 99		Engangsløp		11	201312	-37 304,75	11301130	31.12.2013
4	Σ1		99		Engangsløp			0	-37 881,56	0	
5	2		C 1000	A-K Maskiner			003206-1	201211	943,00	41200032	
6	3		C 1000	A-K Maskiner			003038-1	201210	1 237,00	41200028	
7	4		C 1000	A-K Maskiner			HMT5P6-1	201306	1 869,00	41300027	
8	5		C 1000	A-K Maskiner			UFD1150798	201209	-1 237,00	81201862	14.10.2012
9	6		C 1000	A-K Maskiner			UFD1160671	201210	-943,00	81202101	10.11.2012
10	7		C 1000	A-K Maskiner			UFD1234382	201305	-1 869,00	81300978	27.06.2013
11	Σ1		1000	A-K Maskiner				0	0,00	0	
12	8		C 1003	Norsk Bibliotekforening			000509-1	201201	1 210,00	41200000	
13	9		C 1003	Norsk Bibliotekforening			003744-1	201301	1 210,00	41300000	
14	10		C 1003	Norsk Bibliotekforening			55313	201211	-1 210,00	81202571	04.01.2013
15	11		C 1003	Norsk Bibliotekforening			59790	201311	-1 210,00	81302148	06.01.2014
16	Σ1		1003	Norsk Bibliotekforening				0	0,00	0	
17	12		C 1006	Biblioteksentralen, AL			30145199	201205	-444,50	81201130	23.06.2012
18	13		C 1006	Biblioteksentralen, AL			30142400	201204	-342,30	81200857	26.05.2012
19	14		C 1006	Biblioteksentralen, AL			30141028	201203	-442,90	81200700	29.04.2012

For å kunne importere datasettet, må vi summere opp alle fakturaer, slik at vi sitter igjen med en fil som kun viser én sum per leverandør. Excel-funksjonen PIVOTTABELL er et ypperlig verktøy å bruke til slike operasjoner. På mange måter er pivottabell en mini-database, da den finner unike forekomster av en tekst-streng i en kolonne, og lar deg gjøre kalkulasjoner på dataforekomstene i de andre korresponderende kolonnene¹¹.

Ikke sjeldent var det imidlertid flere manuelle operasjoner som måtte til, før vi kunne oppsummere dataene i en pivottabell. I eksempelet over, ser vi for eksempel at for hver leverandør, er det en sumlinje markert i grått, der alle bilagene er summert opp. Begynner vi å summere disse tallene og importerer dem slik de foreligger, vil hver leverandør registreres med dobbelt så mange kroner utbetalt i vår database. Dette må vi selvsagt unngå.

Men hvordan skal man så fjerne sumlinjene? En grunnleggende teknikk i datastøttet journalistikk, er å se etter mønstre og strukturer i dataene som vi kan bruke til vår fordel. I eksempelet over kan vi for eksempel utnytte det faktum at sumlinjene er markert med gråfarge, og sette opp et filter ved kolonneoverskriftene. Også andre observasjoner kan brukes på samme måte. I kolonne B ser vi for eksempel at linjer med enkelt bilag er merket med en bokstav, mens sumlinjene er tomme. Også dette kan man bruke filter-funksjonen til å sortere på (enten merke alle linjer med tomme celler, eller celler med innhold). Slik kan vi skille ut enten sumlinjene eller de øvrige bilagene, slette en av dem, eller kopiere over til et nytt ark.

Bruke autofilter og autofill til operasjoner med tekst-strenger i Excel

Andre ganger kan det være at innholdet i *cellene* skiller seg ut på en slik måte at vi får brukt det til å strukturere og sortere dataene. Det gøyale med Excel, er at alt man kan få til med funksjoner som baserer seg på kalkulasjoner i én enkelt celle, også kan gjøres med innholdet i alle de andre cellene, ved å bruke autofill-funksjonen¹². La oss forklare med et eksempel.

Noe vi ofte så, var at feltet for orgnr i kommunenes datasett inneholdt registreringer som vi ikke får brukt. Om kommunen for eksempel handler med en utenlandsk leverandør, kan organisasjonsnummeret isolert sett være korrekt, men vi får ikke brukt det – da vi (dessverre) ikke har datasett over alle verdens leverandører.

En enkel måte å identifisere kun norske leverandører på, kan da være telle opp *antallet karakterer* i cellene. Ved å bruke funksjonen =LENGDE () i kombinasjon med AutoFill, og deretter sette opp et filter¹³ som inkluderer hele datasettet, så kan man plutselig sortere ut alle celler med 9 karakterer (legg merke til formellinjen i eksempelet under, og kolonnen til høyre med lengdeobservasjoner, som vi for dette eksempelet har døpt “antall karakterer”):

¹¹ Vi går ikke i detalj inn på hvordan man benytter alle funksjonene i Excel, men viser til at Microsoft har laget utmerkede innføringer i dette på internett.

Pivottabell: <https://support.office.com/en-us/article/PivotTable-I-Get-started-with-PivotTable-reports-in-Excel-2007-bfe774d3-3e20-46f7-b6a3-f7984855d665?ui=en-US&rs=en-US&ad=US>

¹² **Autofill:** <https://support.office.com/en-us/article/Use-AutoFill-and-Flash-Fill-2e79a709-c814-4b27-8bc2-c4dc84d49464?ui=en-US&rs=en-US&ad=US>

¹³ **Autofilter:** <https://support.office.com/en-us/article/Use-AutoFilter-to-filter-your-data-7d87d63e-ebd0-424b-8106-e2ab61133d92?ui=en-US&rs=en-US&ad=US>

F3	:		=LENDE(C3)			
	A	B	C	D	E	F
1	Reskonto	Reskonto		2013 Per. 0-12		
2	Nr	Navn	Org.nr	Omsetning	Antall	Antall karakterer
3	50019	Lilleborg Storforbrukere Avd Otares	911161230	150647	3	9
4	50020	Lindorff As	50020	856	1	5
5	50021	Låsgruppen W. Nielsen As	934372816	19103	7	9
6	50023	Tony Lillefosse	50023	75701	12	5
7	50024	Arne K Solberg Vvs	953566060	3348	1	9
8	50025	Xerox As	918750991	514257	224	9
9	50027	Posten Norge As	984661185	488958	50	9

Samme metodikk kan man bruke for nær sagt alle Excel-funksjoner man får opp ved å skrive = og en bokstav i en tom celle. Det geniale i 2014, er at man ikke behøver å gå på kurs for å lære absolutt alle funksjonene for å bruke verktøyene effektivt. Når man lurte på om Excel eller Access har en funksjon som fyller akkurat ditt behov, så søker man den ganske enkelt opp på Google. Her finnes det selvfølgelig enda mer informasjon på engelsk, men også på norsk finner man etter hvert gode sider med nyttig hjelp¹⁴. Søk opp “excel funksjon som teller lengde i celle”, og se hva du finner!

Å beskrive i detalj nøyaktig hvilke funksjoner vi brukte på hvert enkelt regneark hadde blitt for omfattende. Vi nevner likevel noen sentrale formler vi fikk brukt for, og som med metodikken skissert over (autofill+autofilter) enkelt kan brukes av andre journalister med Excel:

- **Høyre/Venstre:** Lar deg returnere deler av en tekst-streng, ved å starte å telle fra høyre eller venstre, og så definere antall tegn du vil returnere. Om det i celle A1 f.eks. står “Datajournalistikk”, og du i celle B2 skriver =HØYRE (A1;13), vil du få tekststrengen “journalistikk” i retur.
- **Bygge tekststrenger:** Alt som puttes inn mellom kolon, oppfattes som tekststrenger i Excel. Det kan effektivt benyttes til å lage tekststrenger etter eget ønske. Man kan kombinere innholdet i ulike celler ved å bruke “&”-tegnet. Om det i celle A1 står “data”, og det i celle B1 står “journalistikk”, kombinerer man innholdet i cellene slik: =A1 & B1.

Man kan også legge til egen tekst, for eksempel vil funksjonen =A1 & B1 & “er gøy”, returnere teksten “datajournalistikk er gøy”. Man kan sågar bruke funksjoner i excel til å komme fram til ulike deler av tekststrengene. Sett at det i A1 står skrevet “datajournalistikk”, så kan man f.eks. skrive =HØYRE (A1;13)&“ er gøy”, for å returnere tekst-strengen “journalistikk er gøy”.

- **Søk:** Ved å bruke autofill og autofilter, kan du faktisk “tvinge” excel til å gjøre fritekstsøk innenfor ditt eget regneark. Måten å søke innenfor en celle på, er følgende: Sett at det står “datajournalistikk” i celle A1. Skriver du =SØK (“journ”; A1), vil excel returnere “5”, fordi det er ved karakter 5 at den første bokstaven i tekst-strengen du har søkt etter – og truffet – starter. Søk som ikke returnerer treff, vil generere standard-feilmeldingen #Verdi, i excel – som også lar seg filtrere ved hjelp av autofilter.

¹⁴ En ting som kan være greit å være oppmerksom på, er at Microsoft av en eller annen obskur grunn synes det var en god ide å lage norske funksjonsnavn. Men ofte finner man dem ved å bruke sunn logikk. Noen eksempler på funksjoner, på norsk/engelsk: lengde/len, høyre/right, finn.rad/vlookup etc.

- **Finn.rad:** Lar deg kople data mellom to regneark i Excel. I Kommunal Rapport er dette en av våre favorittfunksjoner i Excel. Typisk veldig nyttig når vi ønsker å kombinere data fra ulike datasett med kommunenumre – eksempelvis som nevnt i utsendelsen av innsynskrav¹⁵.

4.2.3) Makroer/programmering

Dersom man ikke finner ut av hvordan man kan bruke Excel til å løse operasjoner slik man ønsker, kan man bruke Excel til å programmere. Ikke alle kjenner til det, men alle excel-programmer kommer faktisk med et ferdig utviklingsmiljø for programmering. Programmeringsspråket kalles "VBA" – Visual Basic for Applications. Vi kan ikke programmere, men det er heller ikke nødvendig for å kunne nyttegjøre seg av verktøyet¹⁶. På nettet finnes det allerede en rekke ferdigutviklede script, og med litt googling kan man fint låne disse til eget bruk.

For en god del av regnskapsfilene var for eksempel leverandørnavnet oppført kun en gang, og ved siste bilagslinje. Vi kjente til en framgangsmåte som fyller ut leverandørnavnet dersom det står ved første bilagslinje per leverandør¹⁷, men denne kunne ikke brukes når leverandørnavnet sto oppført på siste bilagslinje per leverandør. Vi trengte en funksjon som på en enkel og rask måte snur alle cellene i et regneark opp ned. Vi limte denne snutten inn i VBA-editoren, kjørte makroen, og vips – "mission completed", uten at vi selv hadde skrevet en eneste kodelinje:

```
Sub FlipRows()
    Dim vTop As Variant
    Dim vEnd As Variant
    Dim iStart As Integer
    Dim iEnd As Integer
    Application.ScreenUpdating = False
    iStart = 1
    iEnd = Selection.Rows.Count
    Do While iStart < iEnd
        vTop = Selection.Rows(iStart)
        vEnd = Selection.Rows(iEnd)
        Selection.Rows(iEnd) = vTop
        Selection.Rows(iStart) = vEnd
        iStart = iStart + 1
        iEnd = iEnd - 1
    Loop
    Application.ScreenUpdating = True
End Sub
```

4.2.4) Google Refine

Vi tok tidlig et metodisk valg som innebar at vi bruker organisasjonsnummeret til leverandøren som hovedidentifikator. De fleste kommuner leverer imidlertid data der en viss andel av transaksjonene ikke var merket med organisasjonsnummer. For å heve kvaliteten var det derfor viktig for oss å forsøke å "hanke inn" så mange organisasjonsnumre som mulig.

For de aller største leveransene søkte vi opp leverandøren i Brønnøysundregistrene, og la på organisasjonsnumrene manuelt. En god del av leveransene ble også utstyrt med organisasjonsnummer ved at vi fikk en-til-en treff på leverandørnavnet, ved match mot Enhetsregisteret. Før vi gjorde denne matchingen, var det viktig å forsøke å rydde opp i leverandørnavn som var unøyaktig skrevet. Vi tok derfor alle leveranser uten

¹⁵ For en enkel innføring i funksjonen, på engelsk "Vlookup", se: <https://support.office.com/en-us/article/VLOOKUP-function-adceda66-30de-4f26-923b-7257939faa65?ui=en-US&rs=en-US&ad=US>

¹⁶ For en grunnleggende innføring i hvordan man kommer i gang med makroer/VBA, se: <https://support.office.com/en-us/article/Create-or-delete-a-macro-f3eb0fa3-4c18-498a-9235-c66ba8e78149?ui=en-US&rs=en-US&ad=US>

¹⁷ Se <http://www.launchexcel.com/fill-in-blank-cells-from-above/>

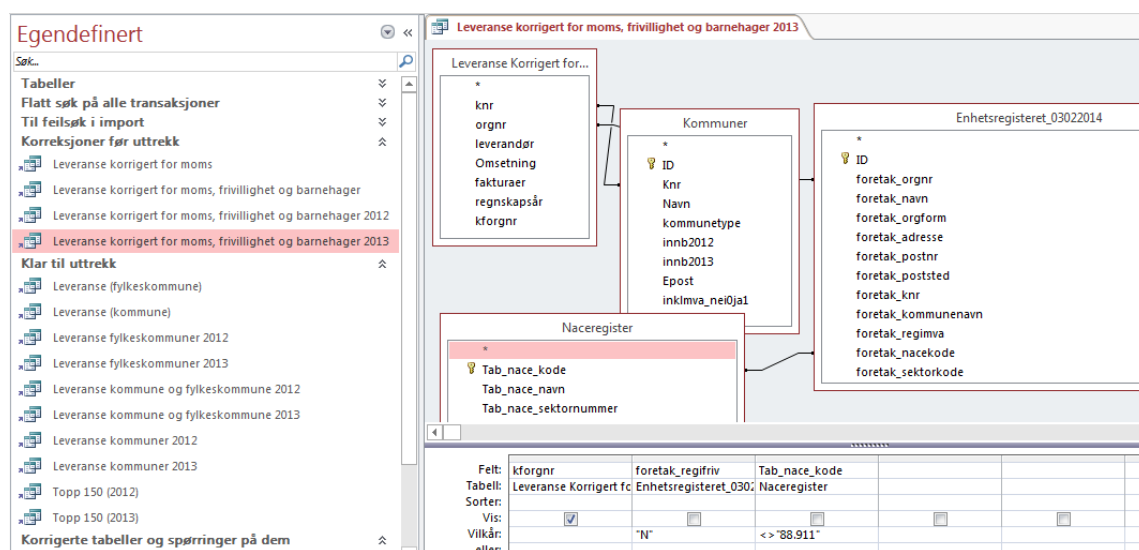
organisasjonsnumre ut av databasen, og importerte dette uttrekket til, og behandlet det med verktøyene i, Google Refine¹⁸.

4.3) Databaseverktøy

4.3.1) spørringer og spørring på spørringen

Mens Finn.rad-funksjonen i utgangspunktet bare lar deg kople to datasett, kan man med Access kople flere datasett på en gang, og bruke ulike kolonner i datasettet til å kople data med.

Men da prosjektet startet, hadde som nevnt ingen av oss erfaring med bruk databaser eller databaseprogrammet Access. John Eriksen var ansatt i prosjektstilling hos oss i noen måneder, og han hjalp oss i prosjektets startfase. Vi går ikke gjennom de grunnleggende aspektene ved relasjonsdatabaser her, men nøyer oss med å vise fram hvilke avgjørende tekniske grep vi tok i prosjektet. For lesere som ønsker en mer grunnleggende innføring for å komme i gang, finnes det mye god litteratur om dette på nettet¹⁹.

I Access kan man enkelt oppsummere hvilke leverandører som er størst, eller hvilke leverandører som er størst i en enkelt kommune. Ved å kople organisasjonsnumrene mot Enhetsregisteret, kunne vi legge på leverandørenes bransjetilknytning. I eksempelet over har vi koplet feltet for organisasjonsnummer i leverandørdataene (tabellen øverst til venstre) mot Enhetsregisteret. Herfra har vi en støttetabell som ved hjelp av "nacekode" (en unik kode for bransje i Norge, utarbeidet av SSB), gir oss muligheten til å slå opp bransjenavnet. Her har vi som vilkår bedt Access om å *utelukke* alle transaksjoner der leverandøren er registrert på nacekode "88.911" - som er nacekoden for barnehager.

I tillegg har vi et felt for kommunenummer i leverandørtabellen, som gir oss muligheten til å slå opp blant annet kommunens navn, e-postadresse til kommunen, om det er en fylkeskommune eller kommune. Da vi registrerte at det er mye fakturering kommunene mellom, måtte vi finne

¹⁸ Google Refine er enkelt å komme i gang med, og lar deg gjøre relativt komplisert opprydding i dataene, uten særlige forkunnskaper. For mer info, se: <https://code.google.com/p/google-refine/>

¹⁹ Microsoft har flere videoer og artikler som gir grunnleggende innføring i Access. Denne hjelper deg i gang: <https://support.office.com/en-us/article/Design-and-build-tables-for-a-database-Access-basics-part-1-bff6e7b2-3055-419b-8751-1ade558ea31f?ui=en-US&rs=en-US&ad=US>

en måte å luke ut disse transaksjonene på. Selv om det i seg selv være interessant å gjøre journalistikk på transaksjonene, var primærformålet med basen å lage oversikt over de private leverandørene. Også dette lar seg gjøre enkelt ved hjelp av Enhetsregisteret, som har egne sektorkoder²⁰ som en støttetabell. Her er kommunal og statlig virksomhet egne koder, som man kan bruke til filtrering.

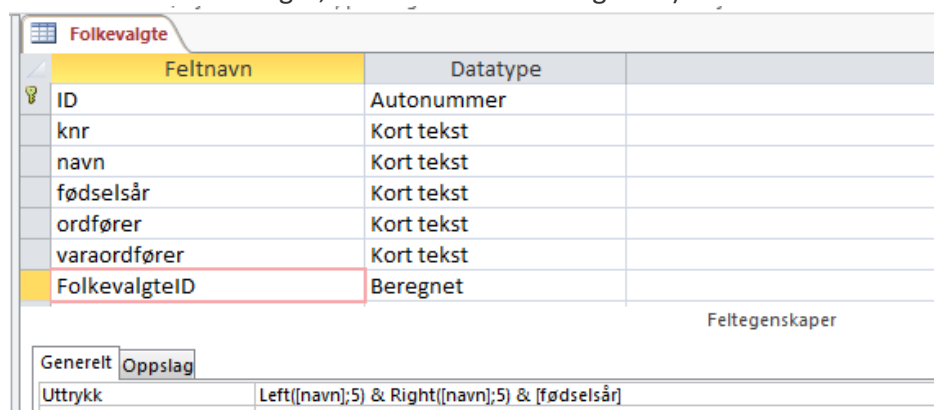
I kommunetabellen har vi dessuten et eget felt med informasjon om kommunens tall er med eller uten moms (0 for inkl. mva. og 1 for ekskl. mva.). Dette feltet bruker vi så for å trekke fra momsen for kommuner med inkludert moms, i en egen spørring vi lagrer og igjen kan spørre på (såkalt “spørring på spørring” der det er denne spørringen vi benytter oss av i skjermbildet over, og som heter “Leveranse Korrigert for moms”).

4.3.2) beregnede ID-felt

Veldig tidlig i prosjektet innså vi, at vi ville få behov for en metode som lot oss identifisere enkeltpersoner på en formålstjenlig måte. Selv om en rekke offentlige datasett inneholder personnummer, er ikke det tilgjengelig for pressen som rådata²¹.

Mangelen på teknisk kunnskap om hvordan vi skulle gå fram her, plaget oss lenge. En av oss brukte mye tid og energi på å lete etter løsningen, både her hjemme og i baren på “Nicar” i USA, kanskje den beste konferansen om datastøttet journalistikk. Vi fikk flere tips, og var innom avanserte metoder som f.eks. “Levenstein”, og egne script i programmeringsspråket “R”, som var gode men noe mer komplekst. Løsningen vi landet på, var mye enklere enn vi trodde. John Eriksen, som på det tidspunktet hadde byttet arbeidsplass, tipset oss om en funksjon i Access.

På samme måte som Excel lar deg bygge tekststrenger ved å kombinere innholdet i celler, kunne vi i Access bruke funksjoner som “&”, “Right” og “Left”. Ettersom både datasettet over folkevalgte og datasettet med aksjonærer/styrerverv inkluderte personnavn og fødselsår, brukte vi disse dataene til å lage “unike” strenger. Jeg skriver “unike” med anførselstegn da genererte ID-er – i mangel av en faktisk unik identifikasjon som f.eks. personnummer, aldri kan bli helt vanntett og uten risiko for feil. Men dette er slik vi gjorde det (skjermbilde fra utforming av tabellen over folkevalgte, se feltnavn “FolkevalgteID”):

Feltnavn	Datatype
ID	Autonummer
knr	Kort tekst
navn	Kort tekst
fødselsår	Kort tekst
ordfører	Kort tekst
varaordfører	Kort tekst
FolkevalgteID	Beregnet

Felttegenskaper

Generelt	Oppslag
Uttrykk	Left([navn];5) & Right([navn];5) & [fødselsår]

Som det framgår av feltet “uttrykk” under “generelt” har vi her kombinert innholdet av to felter per rad, for å lage et nytt felt bestående av a) de fem første tegnene i feltet “navn”, b) de fem

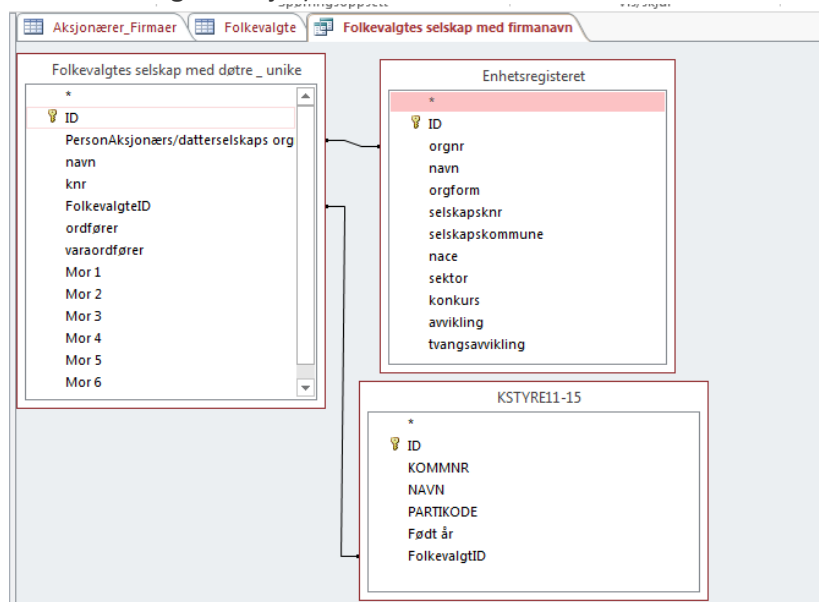
²⁰ Se <http://data.norge.no/data/registerenheten-i-br%C3%B8nn%C3%B8ysund/sektorkoder-i-enhetsregisteret>

²¹ Personnummer er rett nok åpent for innsyn for journalister som trenger det til søk i f.eks. Brønnøysundregistrene, men man får ikke ut datasett med flere personer om gangen.

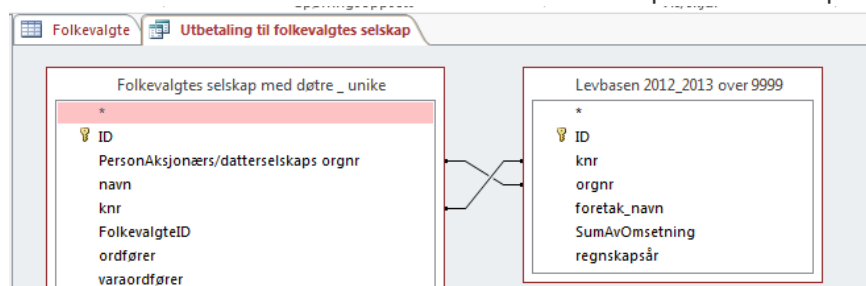
siste tegnene i feltet “navn” og c) fødselsåret til politikeren. Vi kommer snart tilbake til hvorfor denne metoden ikke er helt vanntett, og hvorfor man må ta nødvendige forbehold i presentasjonen, særlig når det gjelder identifisering av enkeltpersoner. Men først vil vi vise hvordan a) tabellen med genererte ID-er ser ut:

ID	knr	navn	fødselsår	ordføre	varaord	FolkevalgteID
1	101	Odd Anton Sæthre	1927	N	N	Odd Aæthre1927
2	101	Nils Sagstuen	1935	N	N	Nils stuen1935
3	101	Else-Kathrine Hveding	1938	N	N	Else-eding1938
4	101	Svein Håkon Pedersen	1938	N	N	Sveinersen1938
5	101	Jan-Erik Erichsen	1940	N	N	Jan-Echsen1940
6	101	Svein Birger Olaussen	1943	N	N	Sveinussen1943
7	101	Roar Günther Andersen	1943	N	N	Roar ersen1943
8	101	Yngvar Holt	1944	N	N	Yngva Holt1944
9	101	Anne-Kari Holm	1945	N	N	Anne- Holm1945
10	101	Gerd-Berit Odberg	1946	N	N	Gerd-dberg1946
11	101	Roy Eilertsen	1948	N	N	Roy Ertsen1948
12	101	Elisabeth Giske	1949	N	N	ElisaGiske1949
13	101	Mona Irene Bråthen	1949	N	N	Mona åthen1949
14	101	Odd Riise	1949	N	N	Odd RRIise1949
15	101	Per Egil Evensen	1950	N	N	Per Eensen1950
16	101	Stein Bukholm	1950	N	N	Steinkholm1950

Og slik ser spørringsvinduet for å matche feltene ut (denne spørringen genererer en oversikt over folkevalgtes aksjer):

For å lage oversikten over hvilke selskap der en politiker er på eiersiden, og der selskapet har fakturert den samme kommunen som politiker er politiker i, gjør vi et siste grep: Vi ber Access om kun å returnere forekomster av slike leveranser, der kommunenummeret i leveranseoversikten er lik kommunenummeret der politikeren er politiker:

Feilkilder ved generert ID

Dataene vi har over aksjonærer stammer fra en manuell avlesning av aksjeselskapers årsregnskap. Her ligger det alene en feilkilde, da man risikerer at det ved avlesning og/eller inntasting kan ha oppstått feil.

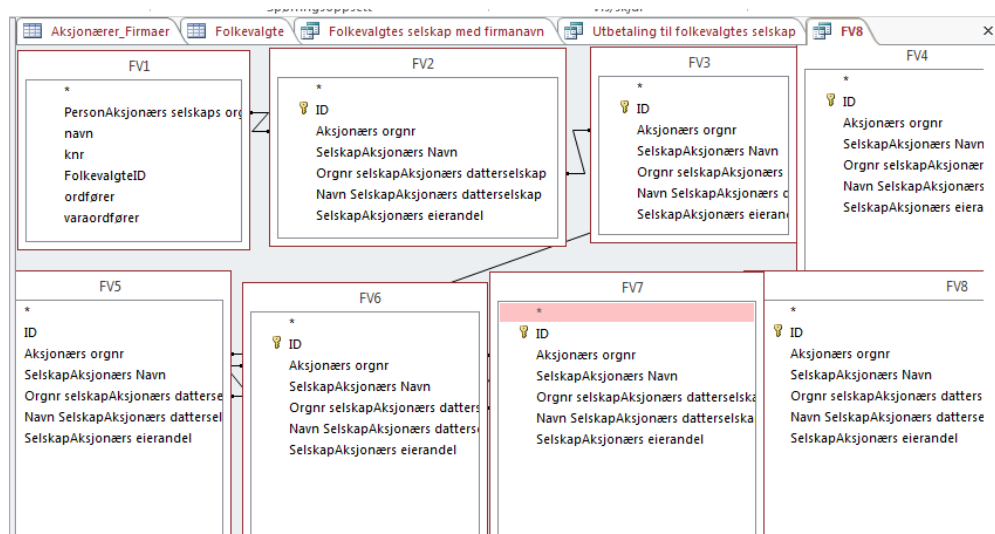
Et generelt problem med genererte ID-felt, er at de til tider gir treff på feil personer. Som eksempel vil metoden vi skisserer over gi lik ID for både "Per Anders Hansen" født i 1985 og "Per Amund Hermansen" født i 1985. Begge vil få ID-en "Per Aansen1985", og risikoen er dermed til stede for at søket matcher feil person. Databasen gir treff på den første forekomsten den finner. Betyr det at vi ikke skal tørre å bruke metoden? Vi mener at svaret må være nei. Metoden har i de aller fleste tilfeller vist seg å identifisere korrekt person, og gitt oss en tipsliste med mulighet for å avdekke dobbeltroller, inhabilitet og brudd på anbudsregler vi ellers bare kunne drømt om.

Derimot er det viktig å ta nødvendige forbehold i presentasjonen. Og før vi identifiserer enkeltpersoner, er det spesielt viktig å dobbeltsjekke manuelt, at navnet er korrekt. Når vi talte opp antall duplikater blant de genererte ID-ene, fant vi at metoden innebærer en feilmargen på noen få prosent. Å bruke databasen til å identifisere større trender mener vi derfor er helt uproblematisk. Dersom vi skulle publisert hvert enkelt navn og hver enkelt aksje- og styrerelasjon i en åpen, søkbar database, ville bildet selvsagt vært et annet – og vi ville nok ha dobbeltsjekket hver enkelt forekomst manuelt.

Nøstete spørringer ved hjelp av "self joins" og "alias":

Da vi første gang lagde matchingen for regnskapsårene, var vi hoppende glade fordi metoden faktisk fungerte. Vi kunne blant annet identifisere utbetalingen til selskapet der varaordføreren i Rana eide halvparten av aksjene (omtalt senere i rapporten). Men etter å ha samlet inn 2013-tallene ønsket vi i tillegg å identifisere såkalt indirekte eierskap, altså der et selskap hvor en politiker eier aksjer, igjen eier aksjer i et annet selskap, også videre.

Vi hadde aldri gjort slike spørringer før, og søkte hjelp hos Norges beste datajournalist, Espen Andersen i Brennpunkt, som for øvrig også er en svært dyktig gravejournalist. Andersen tipset oss om self joins, altså at man matcher en tabell mot seg selv, og oppretter et alias i kopi-tabellen. Ved å spørre på spørringen, nøstet vi oss 8 nivåer nedover i selskapstreene:

4.4) "Tradisjonelle" journalistiske metoder

Etter å ha koplet den nær komplette oversikten over alle Kommune-Norges utbetalinger til private leverandører mot lister over folkevalgte og ansatte, satt vi med en svært interessant "tipsliste". På denne listen, som også gir en oversikt over hvem som er ordfører og varaordfører, dukket det opp en utbetaling på flere millioner kroner til firmaet "Sug og spyleteknikk AS". Halvparten av aksjene i selskapet eies av Allan Johansen (Frp), varaordfører i Rana. Det var på tide å brette opp ermene, og bruke tradisjonelle journalistiske metoder.

5) Rana-saken

Vi bruker Rana-saken som et eksempel på hvordan vi metodisk har gått fram for å lage journalistikk med utspring i basen. Tilsvarende metode ble for eksempel også brukt i Asker-saken.

Torsdag 5. juni 2014 skriver vi: «Rana betalte 6 mill. – Sitter igjen med ingenting». Kommunen betalte 6,2 millioner kroner til selskapet varaordføreren er deleier i – for et rustent tankanlegg og en festerett med varighet i tre år. Politikerne i kommunestyret trodde de vedtok å kjøpe en naturtomt på 19,5 mål. De visste ikke at en politikerkollega hadde økonomiske interesser i avtalen.

Ved hjelp av innsyn i kommunestyrevedtak/protokoll, fakturaene Sug og Spyleteknikk sendte til kommunen, anbudsprotokoll, saksframlegg til kommunestyre, festekontrakt for området Hauknesodden, takstrapport (1992), samt gjennomgang av selskapsstrukturen for selskapene ENH Engineering, Hauknesodden Depot AS og Sug og Spyleteknikk, kunne vi avdekke at:

- Kommunen betalte 3 millioner for friluftsområdet «Hauknesodden». I realiteten var det et rustent tankanlegg som ikke var i bruk og en festerett med varighet i tre år.
- Grunneieren hadde på forhånd gjort det klart at han ikke ville forlenge festekontrakten.
- Kommunen innhentet ikke takst i forkant av kjøpet. Den eneste taksten som fantes var fra 1992, og rapporten konkluderte med at realistisk salgsverdi for selve tankanlegget var den gang 1,8 millioner kroner.
- Etter at kjøpekontrakten «Kjøp av Hauknesodden» med ENH Engineering/Hauknesodden Depot var undertegnet (framforhandlet av varaordføreren på vegne av selskapet), overtok selskapet Sug og Spyleteknikk aksjene i Hauknesodden Depot. Dermed var det selskapet varaordføreren var deleier i som fikk utbetalt kjøpesummen.
- Senere fikk Sug og Spyleteknikk oppdraget til 3,2 millioner kroner med å fjerne det rustne tankanlegget fra tomten. Oppdraget ble ikke satt ut på anbud. I et intervju med Kommunal Rapport innrømmet varaordføreren at han hadde en avtale med eierne bak Hauknesodden Depot. Ifølge avtalen skulle han få oppdraget med å rive tankanlegget, dersom han fikk gjennom avtalen med kommunen. Dette var ukjent for kollegene i kommunestyret da de behandlet saken.
- Ved hjelp av festekontrakten kunne vi også fastslå at dersom kommunen ikke hadde kjøpt Hauknesodden, var Hauknesodden Depot forpliktet til å fjerne tankanlegget for egen regning ved festekontraktens utløp. Istedenfor tjente selskapet 6,2 millioner kroner.
- Flere dokumenter ble aldri framlagt for kommunestyret i 2011, blant dem festekontrakten.

Saken førte til ekstern gransking. Advokatfirmaet Harris konkluderte med at kommunen kjøpte tomten utenfor regelverket (lov om offentlige anskaffelser). Det ble i liten grad innhentet upartisk informasjon utenfra om hvordan kommunen burde gå fram, og om prisen for tankanlegget/festeretten og oppryddingen var akseptabel. Granskerne mener varaordføreren

kombinasjon av roller ikke var tilstrekkelig belyst, men poengterer samtidig at varaordføreren selv ikke har forsøkt å holde noe skjult når det gjelder sine roller.

Tirsdag 18. desember 2014 skrev vi: «Manglet kontroll på 300 millioner kroner».

Bygging av kunnskapssenteret «Campus Helgeland» til 300 millioner kroner ble satt i gang uten budsjettdekning, kvalitetssikring eller risikovurdering. I Leverandørdatabasen fant vi at Rana kommune utbetalte 250 millioner kroner til sitt eget selskap Stakobygget AS i 2013.

Vi fant deretter en revisjonsrapport fra Indre Helgeland kommunerevisjon som slår fast at detaljprosjekteringen, anbudsgrunnlaget for byggeprosjektet, risikovurderingen, kvalitetssikringen og budsjettbeholdningen sto til stryk da Stakobygget AS gikk i gang med byggingen. Prosjektet ligger i skrivende stund an til å bli 75 millioner dyrere enn den øvre kostnadsrammen for bygget. Budsjettsprekken ble presentert politikerne nesten ett år etter byggestart.

Campus Helgeland var planlagt og drevet fram av rådmannens stab. Gjennomføringen skjedde i regi av Stakobygget AS, der rådmannen utgjorde generalforsamlingen, og styret var rådmannens stab – en organisering som strider mot kommunens retningslinjer for eierskap. Tross kritikken gikk AP, SV og varaordfører Allan Johansen mot forslaget om at rådmannen utarbeider nye rutiner for rapportering til politisk nivå.

Rana-sakene er ikke avsluttet.

7. Spesielle erfaringer

Det viste seg at terskelen for å komme i gang med datastøttet journalistikk og Access som journalistisk arbeidsverktøy var lavere enn fryktet. Programmet er ikke dyrt, og gratis informasjon om alle tenkelige bruksområder både om Access og Excel, er bare et googlesøk unna. Her vil vi bare oppfordre flere redaksjoner til å tørre å prøve – og tørre å feile. Strengt arbeid er gøy!

Vi vil dessuten nevne at vi i skrivende stund er i ferd med å lansere en elektronisk utgave av databasen, på data.kommunal-rapport.no. Her vil abonnenter få adgang til å søke i hele databasen, og sjekke hvilke leverandører som er størst på kommunenivå. Dette blir et helt unikt innsyn i de økonomiske forholdene mellom leverandører og hver enkelt kommune, som aldri før har blitt gjort i Norge.

I tillegg sitter vi med en rekke ideer til nye artikler om politikere som sitter på begge sider av bordet. Vi har for eksempel en liste over flere hundre tilfeller av politikere som har eierinteresser i et selskap som har fakturert den samme kommunen politikeren er folkevalgt i. Om regjeringen gjør som Stortinget har vedtatt, vil vi i løpet av 2015 supplere oversikten ved hjelp av komplette aksjonærdata. Vi kan love at vårt arbeid med Leverandørprosjektet kommer til å fortsette i 2015.

8. Sted og dato, samt din underskrift

Vegard Venli

Lisa Rypeng

Henning Aarset

Fullstendig liste over samlet publisering

Artikkelserie/tittel	Dato	Medium/lenke
Artikkelserie om Rana og varaordførerens millionprosjekt		
Unnlot å fortelle om varaordførers dobbeltrolle	19.09.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/unnlot_a_fortelle_om_vara_ordforers_dobbelt_rolle
Skal granske administrasjonens rolle	20.06.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/skal_granske_administrasjonens_rolle
Statlig støtte til tankrydding var unntak fra reglene	06.06.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106333
- Varaordføreren skylder oss alle en forklaring	06.06.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106367
Tok regningen for Shells tankanlegg	05.06.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106349
Ser på innkjøpsrutinene etter millioninnkjøp uten anbud	10.06.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106258
Ga millionoppdrag til politikerkollegas firma uten å vite om det	28.05.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106194
Vil se nærmere på IT-kjøp	26.05.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106196
Kjøpte strandtomt av varaordføreren uten takst	28.05.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/Kj_pte_strand_173_tomt_av_vara_173_ordf_reren_uten_takst
Gransker varaordfører	05.06.2014	Papir
Angrer ikke på investeringen i Hauknesodden	26.06.2014	Papir

Artikler om aksjonærregistret		
Ny teknologi må gi mer åpenhet (kommentar)	30.05.2014	Papir
Seier for datastøttet journalistikk (kommentar publisert i Journalisten)	16.06.2014	http://www.journalisten.no/2014/06/seier-datastottet-journalistikk
Vil ikke protestere mot hemmelighold av aksjer	01.04.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/Vil ikke protestere mot hemmelig 173 hold av aksjer
Lover åpen oversikt over aksjeeiere	19.05.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/Lover pen oversikt over aksje 173 eiere
Regjeringen møter motbør om hemmelighold	30.05.2014	http://kommunal-rapport.no/node/106255
Aksjonærregisteret fortsatt åpent	12.06.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/aksjonaer registeret fortsatt apent
Råder selv over egne Altinn-data	25.11.2014	http://kommunal-rapport.no/artikkel/rader selv over egne altinndata
Nyhetsartikler fra Leverandørprosjektet for øvrig		
Én av fem politikere er aksjeeiere	18.12.2014	Papir
Her er de 100 største leverandørene i Kommune-Norge	27.02.2014	Papir
En helt ny verden (kommentar)	27.02.2014	Papir
Betaler 900 mill. til politikernes firma	22.05.2014	Papir
Manglet kontroll på 300 millioner	18.12.2014	Papir
Tøff kamp om byggekronene	13.11.2014	Papir

Et viktig innsyn (kommentar)	13.11.20 14	Papir
Fortsatte tross lovbrudd	20.11.20 14	Papir
Kjøpte drikkevarer for 90 millioner	02.02.20 15	http://kommunal- rapport.no/artikkel/kjopte drikkevarer for 90 millioner
Sier opp avtale med helsegigant	10.12.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/sier_opp_avtale_med_helsegigant
Holdt seg med «husleverandør» av IT-support i 20 år	28.11.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/holdt seg med husleverandør av itsupport i 20 _ar
Bølge av «mindfulness» i Skedsmo	20.11.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/bolge av mindfulness i skedsmo
Her er Kommune- Norges leverandør- rakter	14.11.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/her er kommunenorges leverandorrakter
Her er Kommune- Norges 100 største leverandører	14.11.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/her er kommunenorges 100 største leverandore r
- Vi legger oss flate	20.08.20 14	http://kommunal-rapport.no/artikkel/vi legger oss flate
Handlet uten anbud i 8 år	22.05.20 14	http://kommunal-rapport.no/artikkel/Handlet uten anbud i 8 r
900 millioner kroner til folkevalgtes selskap	22.05.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/900 milli 173 oner kroner til folke 173 valgtes selskap
Sjekk din kommunes innkjøp her	10.03.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/Sjekk din kommunes innkj_p her
Solgte drivstoff for millioner	07.03.20 14	http://kommunal-rapport.no/artikkel/Solgte drivstoff for millioner
Byggefirma lever godt på kommunen	06.03.20 14	http://kommunal- rapport.no/artikkel/Bygge 173 firma lever godt p kommunen
Men er det lurt?	22.05.20 14	Papir

Manglet kontroll på 300 millioner

Kommunerevisjonen **SLAKTER ØKONOMISTYRINGEN** i Rana, etter at et kunnskapssenter til 300 millioner kroner ble satt i gang uten budsjettdekning, kvalitetssikring eller risikovurdering.

Det er Indre Helgeland kommunerevisjon som i en revisjonsrapport bruker ord som «alvorlig», «uforsvarlig» og «urovekkende» om det kommunale byggeprosjektet Stakobygget/Campus Helgeland. Arbeidet med bygningen på til sammen 13.000 kvadratmeter, hvorav 5.000 kvadratmeter nybygg, startet i januar 2012. Bygget ble tatt i bruk høsten 2013, men er ennå ikke ferdig. Nå må rådmannen redegjøre for de økonomiske disposisjonene. En rapport er ventet like over nyttår, får Kommunal Rapport opplyst.

Fra 250 til 325

Ifølge Kommunal Rapports Leverandørdatabase utbetalte kommunen 250 millioner kroner til sitt eget selskap Stakobygget AS i fjor. Dette er også den øvre kostnadsrammen for bygget. Ordfører Kai Henriksen (H) utelukker ikke at regningen til slutt blir over 325 millioner kroner.

Så langt har kommunerevisjonen slått fast at detaljprosjekteringen, anbudgrunnlaget for byggeprosjektet, risikovurderingen, kvalitetssikringen og budsjettbehandlingen sto til stryk da Stakobygget AS gikk i gang med byggingen. Økonomiske transaksjoner har skjedd uten hjemmel i juridisk bindende avtaler og habilitetsreglene i forvaltningsloven er brutt, står det å lese i revisjonsrapporten.

«Overordnet plan og styring viser urovekkende mange svakheter fra kommunal ledelses side. Ikke minst gjelder dette budsjett og finansiering, rolleavklaring mellom kommune og selskapet Stakobygget AS og fravær av formelle styringsdokument», skriver revisjonen.

Mot mer kontroll

Tross Indre Helgeland kommunerevisjon sin totalslakt av eierstyringen, er det et knepent politisk flertall som ber rådmannen utarbeide nye rutiner for rappor-

tering til politisk nivå. Både Arbeiderpartiet, SV og varaordfører Allan Johansen (Frp) ønsket ifølge Rana Blad kun å «ta rapporten til orientering» da saken var oppe i kommunestyret i høst, i tråd med kontrollutvalgets innstilling.

- Kritikken mot administrasjonen er urimelig. Administrasjonen kan ikke lastes for at kommunestyret vedtok så kort tidsplan. Jeg mener administrasjonen ikke kunne håndtert denne saken på en annen måte med det tidsperspektivet, sier Allan Johansen til Kommunal Rapport.

Leder Jan Erik Arnøy (Ap) i kontrollutvalget begrunner kontrollutvalgets forslag med at rådmannen skal legge fram en egen

rapport om de økonomiske forholdene og overskridelsene, og kontrollutvalget ønsker å se saken i en større helhet før de tar stilling til neste steg.

- Vi vet ikke per dags dato hvor store overskridelsene blir, sier Arnøy.

Ikke vedtatt

Stakotomta/Campus Helgeland skulle være selvfinansierende, og ligger ikke inne i økonomiplanen som kommunestyret vedtok i desember 2011. Prosjektet skulle i sin helhet gjennomføres gjennom Stakobygget AS, som på dette tidspunktet hadde en egenkapital på minus 9 millioner kroner, ifølge regnskapet for 2011.

Drøye to måneder etter at øko-

nomiplanen var vedtatt, og like etter byggestart, ble kommunestyret orientert om behovet for låneopptak på 250 millioner kroner.

I desember 2013 fikk kommunestyret en overraskende regning i fanget: 33 millioner kroner i budsjettsprikk.

Sterkt beklagelig

Underveis i prosjektet kom det inn mer enn 900 avviksmeldinger.

Prosjektet ble ifølge Indre Helgeland kommunerevisjon gjennomført på svært kort tid, uten deltakelse, styring og kontroll fra den kommunale toppledelse.

«Avvikene er enkeltvis og i sum klare og tydelige brudd på lov og reglement», konstaterer revisjonen.

Ordfører Kai Henriksen sier han tar funnene i rapporten på største alvor. På spørsmål om hvorfor kommunen mistet kontroll over kunnskapssenteret, viser ordføreren til rådmannen.

Campus Helgeland var planlagt og drevet fram av rådmannens stab. Gjennomføringen skjedde i regi av Stakobygget AS, der rådmannen utgjorde generalforsamlingen, og styret var rådmannens stab - en organisering som strider mot kommunens eierskapsmelding.

I en mail til Kommunal Rapport svarer rådmann Robert Petersen på kritikken som er kommet fram i revisjonsrapporten:

«Rådmannen finner det sterkt beklagelig at kostnadene i gjennomføringsfasen utviklet seg slik at prosjektet ble 33 mill. dyrere enn gitt finansieringsramme. Byggeprosjektet ble gjennomført innenfor den gitte tidsrammen slik at inngåtte leiekontrakter ble ivarettatt. Kommunestyret ble i sak 99/13 orientert om kostnadsoverskridelsen».

LISA RYPENG, 958 94 574
lisa@kommunal-rapport.no

Det gikk for fort i svingene under byggingene av Campus Helgeland, konkluderer kommunerevisjonen. Nå venter politikerne på rådmannens økonomiske redegjørelse, som kommer over nyttår. FOTO: BEATE NYGÅRD

FAKTA

- ♦ **Campus Helgeland** inneholder et bruttoareal på cirka 13.000, der 5.000 m² er nybygg, resten er ombygd.
- ♦ Har i dag rundt **20 leietakere**, fire av dem er kommunale.
- ♦ Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Narvik har studietilbud her. 400 studenter, de fleste deltidsstudenter, er tilknyttet studietilbudene.
- ♦ Kommunestyret i Rana fikk 10. desember i fjor framlagt sak om behov for tilleggsfinansiering på 33 millioner kroner.
- ♦ Rana-politikerne venter nå på en oppdatert redegjørelse fra rådmannen om prosjektet og det økonomiske sluttoppgjøret. Rapporten er ventet på nyttår.

Kilde:
Kunnskapsparken Helgeland, Indre Helgeland kommunerevisjon, rådmannen i Rana.

Flere omstridte forhold i Rana

Våren 2011 tok Rana kommune flere beslutninger som kommunen senere skulle få kritikk for.

Kommunen signerte i mai kontrakten for den omstridte tomtten Haukesodden. Som Kommunal Rapport tidligere har avdekket, fikk selskapet varaordfører Allan Johansen hadde aksjer i et oppdrag til 3,2 millioner kro-

ner, utenfor anbud. I en ekstern granskning får kommunen kritikk for håndteringen av saken.

Kommunen inngikk samme måned en kontrakt om ny skole til 9 millioner kroner med et firma der innehaveren var dømt for grov korrupsjon i 2009. I mars 2013 fikk kommunen Kofa-smekk for dette forholdet.

I mai 2011 ga kommunestyret også klarsignal til å starte de-

taljprosjekteringen for ombygging av Stakobygget. Et prosjekt til over 300 millioner som i høst slaktes av kommunerevisjonen.

20. januar 2012, før det var gitt bevilgning og like etter byggestart for Campus Helgeland, ble daværende rådmann i Rana kommune permittert og daværende teknisk sjef sa opp sin stilling. Begge ble sikket av politiet for korrupsjon, men politiet

trakk siktelsen for teknisk sjef. I juni 2012 frifant Rana tingrett daværende rådmann og en lokal forretningsmann, som var leietaker i Stakobygget, for grov korrupsjon.

Det oppsto ifølge Indre Helgeland kommunerevisjon et ledelsesvakuum, uten at kommunen iverksatte tiltak for å redusere risikoen rundt byggingen.

UTDANNING

1 av 3 uten lære plass

Det er inngått 550 flere lærekontrakter sammenliknet med i fjor, men fortsatt står 8.600 uten lære plass ved utgangen av året, viser tall fra Utdanningsdirektoratet. Blant 26.500 av søkerne til lære plass, har 17.900 fått godkjent lærekontrakt per 1. desember. Det utgjør i overkant av 67 prosent av søkerne. 72 prosent av lærekontraktene er tegnet i privat sektor.

FAUSKE

Skjulte tusenvis av dokumenter

3.363 utgående dokumenter fra Fauske kommune ble i en tiårsperiode holdt hemmelig, går det fram en tilsynsrapport fra Statsarkivet i Trondheim.

Også rapporten om hemmeligholdet var hemmeligstemplett, skriver Saltenposten, som har fått tilgang til den etter klage til Fylkesmannen.

Av rapporten framgår det at 16-17 prosent av alle dokumentene som gikk ut av kommunen i perioden 2003 til 2013 ikke ble gjort tilgjengelige for allmennheten. 151 dokumenter var ikke var journalført riktig, og 65 av dem hadde ligget i kommunen i 30 dager eller mer.

Etter tilsynsbesøket fikk kommunen åtte ulike pålegg med frist til å rydde opp innen august. Dette er ikke gjort, og ny frist er satt til 19. desember.

Generalsekretær Arne Jensen i Norsk Redaktørforening sier han har aldri vært borte i så omfattende brudd på offentlighetsloven.

FAUSKE

Bygger nytt kulturhus

Kommunestyret i Fauske har nå vedtatt å bygge et nytt kulturhus/allaktivitetshus i sentrum, skriver Avisen Nordland.

Vedtaket ble gjort med 17 mot 14 stemmer. Prosjektet har en beregnet prislapp på 137 millioner kroner og skal stå ferdig i 2016, og vil da inneholde en storsal med 600 seter, en kinosal og et bibliotek.

STAVANGER

Siktet for bedrageri

En kommunalt ansatt i Stavanger er siktet for å ha stjålet et bedriftskort og brukt dette for å handle varer for om lag 140.000 kroner, skriver NRK Rogaland.

- Dette har blitt en personalsak som jeg ikke kan gå nærmere inn på, men vedkommende jobber ikke lenger i Stavanger kommune, sier Oddvar Skaar, personalsjef i Stavanger kommune til NRK.

Politiet er ennå ikke ferdig med etterforskningen.

En av fem politikere er aksjeeiere

Over **2.000 KOMMUNEPOLITIKERE** eier aksjer i ett eller flere aksjeselskap. Noen av disse selskapene har dessuten fakturert politikerens egen kommune, viser Kommunal Rapports undersøkelser.

Kommunal Rapport har undersøkt folkevalgte eierskap. Ved å kombinere lister fra kommunevalget med informasjon om hvem som eier norske aksjeselskaper, har vi greid å identifisere politikernes aksjer.

Blant de 10.786 politikere som ble valgt inn ved forrige kommunevalg, finner vi at 2.474 politikere eier aksjer i ett eller flere aksjeselskap.

I styrverregisteret til KS fant Kommunal Rapport i vår 445 innføringer som gjaldt folkevalgte som eier aksjer. Registeret er oppdatert siden sist, men fortsatt finnes få registreringer om eierskap. Formålet med KS sitt register er blant annet å styrke kommunesektorens omdømme ved å skape åpenhet om hvilke roller enkeltpersoner har. Det er likevel frivillig for politikere å registrere seg.

Står ikke i register

Heidi E. Vold Lorentzen fra Dønna kommer på toppen av listen over politikere med relasjoner til næringslivet. Selv om Lorentzen personlig kun eier aksjer i ett aksjeselskap, eier dette selskapet så mange selskaper med aksjer i andre selskaper, at antallet relasjoner blir høyt. Ved at hun eier 49,7 % av aksjene i selskapet Stavseng Invest AS, får Høyre-politikeren hele 127 relasjoner til andre norske aksjeselskaper som direkte eller indirekte eies av investerings-selskapet.

Selv ønsker ikke Lorentzen å kommentere tallene. Men i en tekstmelding går det fram at hun ikke kjenner seg igjen i det høye antallet relasjoner til næringslivet. Og i KS sitt styrverregister står i dag Høyre-politikeren kun oppført som innehaver av et enkeltpersonforetak.

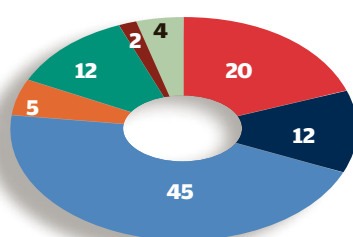
Familieselskap gir mange relasjoner

Bærum-politikeren Kari Øie Nil-

DE TI POLITIKERNE MED EIERSKAP I FLEST AKSJESELSKAPER

Politiker	Kommune	Antall relasjoner til aksjeselskap
Heidi E. Vold Lorentzen	Dønna	128
Kari Øie Nilsen	Bærum	124
Jacob A. Natvig Skolleborg	Aremark	111
Paul Birger Torgnes	Brønnøy	110
Arne Matre	Vindafjord	79
Kent T. Hågenstad Ranum	Trondheim	69
Lars Arne Pedersen	Skaun	68
Tone Tvedt Nybø	Randaberg	57
Espen Haaland	Rana	49
Trond Lønseth	Molde	47

AKSJEEIERES PARTITILKNYTNING

Arbeiderpartiet ■ Frp ■ Høyre
Krf ■ Sp ■ SV ■ Venstre

– Folkevalgte må unngå å være med på å fatte beslutninger som berører egne økonomiske interesser, sier spesialrådgiver Tor Dølvik.

sen (H) dukker opp som nummer to på listen over folkevalgte med flest relasjoner til næringslivet. Heller ikke Nilsens relasjoner til næringslivet gjennom aksjeeierskap går fram av KS sitt styrverregister. Også for Nilsens del er det aksjer i et investerings-selskap som gir utslag. Hun eier noen få aksjer i familieselskapet

Amble Investment AS, som igjen har aksjer i en rekke aksjeselskaper.

– Jeg presiserer at investeringen først og fremst tilhører faren min. Det er han som driver disse selskapene, og ikke meg personlig.

– Har du opplevd at næringslivsbakgrunnen har kommet i konflikt

med vervet som folkevalgt?

– Nei, det har jeg ikke opplevd hittil.

Når Kommunal Rapport kople opplysningene om hvilke selskap politikere har nettverk til opp mot Leverandørdatabasen, finner vi flere spor som leder tilbake til kommunen som politikere er valgt inn i.

Over 200 politikere har aksjer som gir en direkte eller indirekte forbindelse til selskaper som har fakturert den samme kommunen som politikeren er innvalgt i. Utbetalingene til selskapene med nettverk tilbake til kommunepolitikere, utgjør over 300 millioner kroner.

Politikere utgjør litt over 2 prosent av den totale massen kommunestyrepolitikere.

Viktig med åpenhet

– I et demokrati må vi ha folk fra alle samfunnslag inn i våre styrende, folkevalgte organer, påpeker Tor Dølvik, spesialrådgiver i Transparency International Norge.

Som utgangspunkt mener han det er uproblematisk at politikere eier aksjer. Samtidig er det viktig med åpenhet.

– Folkevalgte med økonomiske interesser må være nøye, slik at de unngår å være med på å fatte beslutninger som berører egne økonomiske interesser, sier Dølvik.

Politikere med interesser i aksjeselskaper som handler med den samme kommunen, mener han må være ekstra påpasselige.

– For disse politikere er det ekstra viktig å passe på habiliteten. De må vise åpenhet om sine interesser, være bevisste for faren for interessekonflikter og ikke delta i tildeling av oppdrag der egne selskaper konkurrerer om oppdrag.

VEGARD VENLI, 470 69 391
vegard@kommunal-rapport.no

– Dette er et hårreisende forslag

Ny rapport åpner for at søk på politikernes aksjer ikke skal være mulig for allmennheten.

Aksjeeierboken er i dag offentlig men ikke lett tilgjengelig, ettersom man må kontakte hvert enkelt selskap for å få innsyn. Brønnøysundregistrene har nå på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet levert rapporten «Elektronisk aksjeeierbok i Altinn».

«Målet er å sikre åpenhet rundt hvem som er eiere», skriver Nærings- og fiskeridepartementet

på regjeringens hjemmesider. Brønnøysundregistrene mener imidlertid det er nødvendig å vurdere om det skal være ulovlig å sammenstille opplysningene i elektronisk aksjeeierbok. Da blir det umulig å finne alle aksjene en aksjeeier eier på tvers av selskap, samt filtrere dataene for å finne alle aksjeeiere i et selskap.

– Et hårreisende forslag og et godt stykke unna bestillingen fra Stortinget. Selvfølgelig er det av interesse hvilke selskaper for eksempel ordføreren har aksjer i,

mener daglig leder Sigrid Klæboe Jacobsen i Tax Justice Norge.

Forslaget innebærer at kun enkelte grupper, som journalister og finansinstitusjoner, får tilgang til disse opplysningene. Jacobsen poengterer at samfunnet for øvrig har interesse i opplysningene.

Bakgrunnen for forslaget er at Stortinget i sommer avviste regjeringens forslag om å unnta Skattedirktoratets aksjonregister fra offentlighetsloven, og ba istedenfor regjeringen om å etablere en offentlig løsning med informa-

sjon om eierskap i aksjeselskaper.

Kommunikasjonsrådgiver Martine Røiseland i Nærings- og fiskeridepartementet skriver i en mail at rapporten er til vurdering i departementet, og det er ikke besluttet hvordan løsningen skal innrettes. «Avveiningen mellom åpenhet og personvern hensyn er blant de temaene departementet vil vurdere nærmere», skriver hun.

LISA RYPENG, 958 94 574
lisa@kommunal-rapport.no

TVSVÆR

Vindkraftverk får løyve

NVE gir løyve til det omstridte Dalbygda vindkraftverk i Tysvær kommune nord i Rogaland, mot fylkeskommunens anbefaling.

Utbyggingen kan gi rundt 125 gigawattimer (GWh) ny kraftproduksjon per år, tilsvarende strømforbruket til 6.250 husstander.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) mener fordelene er større enn ulemperne for miljøet og påpeker at kommunen er positiv til kraftverket. Området brukes til friluftsliv, blant annet for befolkningen i Haugesund.

NVE legger vekt på at området er egnet for vindkraftproduksjon, som kan bidra til å oppfylle målsettingen om større satsing på fornybar energi. (©NTB)

OPPEGÅRD

100-års jubileum med folkefest

På nyttårsaften i Oppegård blir det feiring i Kolbotn sentrum. Kommunen feirer 100 år – og alle innbyggere er invitert til folkefest og feiring. Det blir fakkeltog, på torget blir det offisiell åpning av jubileumsåret ved ordfører Ildri Eidem Løvås, og kongens tale blir vist på storskjerm.

Sammen med invitasjonen, har innbyggerne også fått brettspillet «Oppegård Rundt, et kunnskapsspill om Oppegård», som kommunen har gitt som en gratis jubileumsgave til befolkningen.

VOLDA

Stimulerer til nytenking

Volda kommune har innført en egen innovasjonspris. Målet er å stimulere til nytenking. Tanken er å la det gå litt sport i å utvikle nye ideer i organisasjonen. Prisen ble kunngjort for de ansatte i vår, og det har meldt seg 10 gode kandidater som konkurrerer om prisen. Innovasjonsprisen vil bli delt ut under kommunestyremøtet torsdag 18. desember.

SKOLE

Realfagskommuner snart klare

Nå kan alle kommuner søke om å bli en av Norges aller første realfagskommuner.

– Realfagskommunene blir viktige for å få en helhetlig satsing på matematikk og naturfag fra barna begynner i barnehagen til de går ut av ungdomsskolen, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i en pressemelding. Over 20 norske kommuner kan neste år få status som «realfagskommune». Etter søknadsfristen 1. mars blir 20 – 35 kommuner valgt ut til å delta i satsingen, som skal gjelde i perioden 2015–2019.

Realfagskommunene blir en del av den nye, nasjonale realfagsstrategien som skal legges fram i 2015. Målet er at norske elever skal prestere bedre i matematikk og naturfag.

Kjell Sjørn

Liv Elden Djokoto

Bjørn Lichtwarck

Torild Fagerbakk

Jan Geir Solheim

Stem på Årets kommuneprofil!

SIDE 6

ALENE OM SYKE BARN

Psykiatrien tar ikke nok ansvar for barn og unge med psykiske problemer, mener barnevernsleder Solveig Daasvand i Bærum. SIDE 10

KOMMUNENE VINNER

Statens innsigelser blir færre, og kommunale vedtak får forkjørsrett i Kommunaldepartementet. SIDE 8

Kommunal Rapport

Uavhengig av partier og organisasjoner • 28. årgang • Kommunal-Rapport.no

A-post Abonnement

Leverandørdatabasen

ILLUSTRASJONSFOTO: MAGNUS KNUTSEN BJØRKE

Fortsatte tross lovbrudd

Oslo, Bergen og Stavanger kastet vikarbyrået **KONSTALI HELSENOR AS** ut av helseomsorgen i 2011 på grunn av brudd på arbeidsmiljøloven, men fortsatte likevel å kjøpe vikarer av selskapet for millioner. SIDE 5

KRONIKK Tillit og håp får vanligvis fornuftige kommunepolitikere til å tro på tvilsomme prosjekter

SIDE 15

To aviser, forskjellig innhold
– **bedre rustet med begge**

Nettavisen kommunal-rapport.no

Den digitale utgaven bringer saker alle hverdager og skal kombinere løpende nyheter med viktig stoff med stor nytteverdi.

Papiravisen Kommunal Rapport

Papiravisen kommer ut hver torsdag, og skal gi både oversikt og innsikt i de viktige sakene for kommunene.

Papir + Nett

To utfyllende avisprodukter og nyttige verktøy. Hver dag. Hver uke.

Bli totalabbonnent i dag
kommunal-rapport.no

Uunnværlig for Kommune-Norge
Kommunal Rapport

Kontinuerlig oppdatering på nett – ukentlig dypdykk på trykk

STAVANGER

Beholder antall representanter

Forslag om å kutte i antall bystyrrerepresentanter i Stavanger fikk ikke flertall da bystyret nylig behandlet saken. Ap ville kutte med 10 representanter og Frp med 24, skriver Stavanger Aftenblad.

- Blir det færre, vil makten konsentreres på færre hender, sa Per-Endre Bjørnevik (KrF) som talte flertallets sak.

Dermed beholder Stavanger alle sine 67 representanter.

LILLESAND

Lei av Fylkesmannen

Ragnar Langfeldt som leder planutvalget i Lillesand er lei av å bli overstyrt av Fylkesmannen og vil nå sende brev til departementet, skriver Lillesands-Posten.

- Det oppleves frustrerende å bli overprøvd av Fylkesmannen i det som vi betrakter som lokale enkle saker som vi som lokalpolitikere bør ha beslutningsmyndighet på, heter det i utkastet til brevet som Langfeldt nå ønsker tilslutning til fra de andre medlemmene i planutvalget. Det er to mindre lokale saker hvor Fylkesmannens avgjørelse har skapt lokal frustrasjon, skriver avisa.

BERGEN

- Tall Ships Races ble suksess

En analyse av ringvirkningene av Tall Ships Races i Bergen viser at arrangementet hadde en verdiskapning på 22,5 millioner kroner. Det framgår i en pressemelding fra kommunen hvor arrangementet karakteriseres som en økonomisk suksess for Bergen. Det er revisjons- og rådgivningsselskapet PwC As som har gjort analysen.

- Nå kan vi for første gang slå fast hva de tilreisende til et slikt arrangement faktisk tilfører byen rent økonomisk, sier byråd Helge Stormoen.

Verdiskapningen på 22,5 millioner kroner tar kun hensyn til de tilreisende som kom til Bergen for å oppleve arrangementet og utelater forbruket til bergenserne.

SKATT

Svak skatteinngang

Skatteinngangen for kommunene ble svak i oktober. Inntektene falt rundt 20 prosent sammenliknet med samme periode i fjor.

Så langt i år har skatteinntektene økt med under 1,8 prosent. Det er under halvparten av det som ble lagt til grunn for ett år siden, da kommunene vedtok budsjettene. Men det er også langt under hva regjeringen anslo i begynnelsen av oktober. Da trodde Finansdepartementet på en vekst på knapt 2,4 prosent.

Sa opp avtaler – fortsatte å kjøpe

Helsevikarfirma ble først vraket av flere storkommuner for brudd på **ARBEIDSMILJØLOVEN**. Likevel fortsatte flere å bruke selskapet, viser Leverandørdatabasen til Kommunal Rapport.

Kommunene utbetalte 1 milliard kroner til vikarbyrå i fjor. Orange Helse AS og Konstali Helsenor er landets største formidlere av vikarer til kommunene.

Bare i fjor fakturerte de kommunene for rundt 130 millioner kroner hver, viser tallene vi har hentet inn fra til sammen 344 kommuner.

«Gullvinner» utestengt

Konstali Helsenor, som leverer helsevikarer til over 105 kommuner, fikk minst 14 nye kommunale kunder i fjor. Det til tross for at selskapet har en historikk med alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven.

♦ I 2011 sa både Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger kommune opp sine avtaler med byrået fordi revisjon i kommunene avdekket alvorlige, gjentatte og systematiske brudd på arbeidsmiljølovens bestemmelser om arbeidstid og reglene om overtidsbetaling.

♦ Kristiansand sa opp kontrakten med selskapet i fjor fordi det leverte vikarer uten nødvendig kompetanse.

♦ Helseforetakenes Innkjøpsservice (Hinas) ga i fjor høst beskjed til samtlige sykehus om å slutte å bruke innleide sykepleiere. Bakgrunnen var en gransking fra Deloitte som konkluderte med de samme systematiske lovbruddene som i 2011: For mange arbeidstimer per uke og per døgn, for kort hvile mellom vakter og for kort sammenhengende hviletid per uke. Konstalis innsendte dokumentasjon på nye kvalifiseringssystemer gjorde imidlertid at Hi-

nas valgte å opprettholde kontrakten.

Ny kontrakt

Til tross for at Oslo og Stavanger kastet vikarbyrået ut av helseomsorgen i 2011 på grunn av lovbrudd, fortsatte de to kommunene å kjøpe vikartjenester av Konstali Helsenor, viser Kommunal Rapports Leverandørdatabase. Kommunene utbetalte henholdsvis 9 og 10 millioner kroner i fjor.

- Stavanger inngikk ny kontrakt med Konstali i 2012. De har gjort store endringer og kontroller i ettertid viser at de har vilje til å rette opp i feil, forklarer innkjøpssjef Elvur Hrønn Thorsteinsdottir.

Handlet ulovlig videre

Kjøpene i Oslo ble gjennomført utenfor rammeavtale. Det bekrefter avdelingsdirektør Gunnar Wedde ved utviklings- og kompetanseetaten i Oslo overfor Kommunal Rapport.

I fjor høst sa Oslo stopp, og avviste tilbudet fra Konstali i konkurransen om en større vikarkontrakt.

«Dette på bakgrunn av bedriftens historikk med alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven», skriver kommunen på sine hjemmesider. Kommunen opplyser at lovbruddene har store konsekvenser for de vikarene det gjelder.

Konstali gikk rettens vei for å stanse avvisningen, men tapte.

Nylig avdekket revisjonsfirmaet Deloitte at også Bergen kommune har fortsatt å kjøpe vikartjenester av Konstali etter at de brøt kontrakten i 2011. Totalt ble det utbetalt 1,6 millioner kroner i

ETTERLYSER HJEMMEL De reglene vi har i dag til å kunne avvise en leverandør tar ikke nok hensyn til erfaringer i andre kommuner

Mathias Furevik (Rødt), medlem av kontrollutvalget i Bergen

2012 og 2013, uten at det ble gjennomført konkurranse i forkant.

- Hvorfor fortsatte kommunen å kjøpe vikartjenester av byrået?

- At det fortsatt ble kjøpt tjenester fra Konstali etter 2011, hadde bakgrunn i at informasjon om oppsigelsen ikke ble fulgt godt nok opp i alle deler av organisasjonen, manglende alternativer, og på grunn av spesielt resurskrevende brukere som hadde behov for stabilitet, svarer helsebyråd Hilde Onarheim (H).

Krever nye regler

- Saken i Bergen vitner om total mangel på kontroll og oversikt over hva kommunen gjør, mener Mathias Furevik.

Han sitter i kontrollutvalget

i Bergen for partiet Rødt og har bitt seg merke i Konstalis historikk.

- Det er veldig bekymringsfullt at så useriøse aktører får fortsette år etter år. Når de samme forholdene blir avdekket gang på gang er det satt i system.

Furevik etterlyser en hjemmel i lov om offentlige anskaffelser og tilhørende forskrifter som gir kommunene adgang til å avvise leverandører på bakgrunn av erfaringer fra andre kommuner.

- De reglene vi har i dag til å kunne avvise en leverandør tar ikke nok hensyn til erfaringer i andre kommuner.

Rødt-politikeren hevder enkelte selskaper har en forretningsmodell som åpner for sosial dumping.

- Arbeidsmiljøloven er der for å beskytte arbeidstakerne. Det er ingen som er tjent med at sykepleiere går 24 timers vakter og ikke får betalt overtid. Men noen av selskapene har en forretningsmodell der de bruker utenlandsk arbeidskraft, og for arbeidstakere som er nye i landet, er det enklere å bli utnyttet både med tanke på arbeidstid og betaling.

Over 40.000 pleiere

Selskapet Konstali har ifølge egne nettsider per i dag 41.724 helsearbeidere fra hele Skandinavia oppført i sitt register.

Det har ikke lyktes Kommunal Rapport å få en kommentar fra daglig leder og eier Svein Konstali. Styreleder Dag Olav Tangen vil ikke uttale seg på vegne av selskapet og viser til at det er Konstali som er talspersonen.

LISA RYPENG, 958 94 574

lisa.rypeng@kommunal-rapport.no

Utstrakt vikarbruk uten anbud

Oslo og Bergen kjøpte vikartjenester for henholdsvis 271 millioner og 177 millioner kroner i fjor. I Bergen ble en vesentlig del kjøpt uten rammeavtale og anbud.

Til sammen 45 ulike vikarbyrå leverte tjenester til Oslo i fjor. 66 av millionene i Oslo gikk til Centric care, som bemanner helsevesenet med leger, sykepleiere, spesialsykepleiere og hjelpepleiere. Manpower fakturerte for 60 millioner, Jobzone for 56 millioner, Centric Professionals 50 mill og Adecco fakturerte for 17,6 millioner.

Eldrebyråd Aud Kvalbein (KrF) hadde tirsdag før Kommunal

Rapport gikk i trykken ikke muligheten til å forklare den omfattende bruken av vikarer ved sykehjemmene i hovedstaden.

KS-direktør Helge Eide forklarer imidlertid at kommunesektoren har høyt sykefravær. Den utstrakte bruken av vikarbyrå henger sammen med behovet for å kunne gi forsvarlige tjenester ved sykefravær, sier han.

Tall fra SSB viser at kommunesektoren hadde et sykefravær på 8 prosent i 2. kvartal 2014, opp 2 prosent fra 2. kvartal 2013. Til sammenlikning var sykefraværet i privat sektor 5,5 prosent og 5,8 prosent i statlig sektor 2. kvartal i år.

Ikke alt går etter boka når millonkontraktene deles ut til private helsetjenester, viser forvaltningsrapporten fra Deloitte om Bergen kommune.

20 mill utenfor anbud

Rapporten fra i august i år avdekker at kommunen gjennomfører kjøp av tjenester av et vesentlig omfang utenfor etablerte rammeavtaler, og uten konkurranseutsetting. Kommunen kjøpte blant annet helsevikarer fra Smart Bemanning AS for 20 millioner kroner i fjor, utenfor anbud.

Helsebyråd Hilde Onarheim (H) understreker at kommunen tar denne saken alvorlig, og had-

de lukket avvikene allerede før Deloitte-rapporten ble lagt fram.

- Kommunen fikk spesielt kritikk for kjøp av vikartjenester utenom rammeavtaler, i hovedsak fra Smart Bemanning AS. Her var en av grunnene til at innkjøpsregelverket ble brutt, behov for å sikre faglig forsvarlighet - dersom det trengs en sykepleier og ingen med rammeavtale kan levere, må vi likevel hente inn personale for å gi brukerne et godt tilbud, sier helsebyråden.

LISA RYPENG, 958 94 574

lisa@kommunal-rapport.no

STRAMMER INN BYGGEPOLITIKKEN

Kommunene mener selv de blir strengere i arealpolitikken. Hus nær elva blir det ikke, sier ordfører John Opdal (H) i flomrammede Odda.

SIDE 4

KASTET UT AV FORMANNSKAP

Morten Kokaas ble valgt inn i kontrollutvalget i Trondheim mot sin vilje, slik at han kunne bli tvunget ut av formannskapet.

SIDE 9

- KNEBLES AV BYSTYRET

Kontrollutvalgsleder i Sarpsborg, Martin Engeset (H), truer med å trekke seg fordi utvalget ikke får innsyn i ansattes e-poster.

SIDE 8

Kommunal Rapport

Uavhengig av partier og organisasjoner • 28. årgang • Kommunal-Rapport.no

A-post Abonnement

Tøff kamp om byggekronene

Rettssaker, trusler om søksmål og klager til KOFA. De fleste midler tas i bruk når byggebransjen slåss om kontrakter i Kommune-Norge. Entreprenørene dominerer oversikten over **DE 100 STØRSTE** leverandørene til sektoren.

SIDE 10

ILLUSTRASJON: COLOURBOX

DEBATT: Velferdstilbudet i storkommunen er blitt dårligere, demokratiet er blitt dårligere og byråkratiet har svulmet opp

SIDE 17

Kvalitetsmerket for bemanningsbedriftene

Revidert Arbeidsgiver-ordningen gjelder bemanningsbedrifter som er medlem i NHO Service. Gjennom ekstern revisjon dokumenteres bedriftens profesjonalitet som arbeidsgiver. En revidert arbeidsgiver er en kvalitetsleverandør av personell til sine kunder.

Les mer om ordningen på www.revidertarbeidsgiver.no.

REVIDERT ARBEIDSGIVER

TEMA • LEVERANDØRER

Slåss hardt for å vinne kontraktene

Hele 100.086 private selskaper leverte varer og tjenester til Kommune-Norge i fjor, viser Kommunal Rapports nye **LEVERANDØRDATABASE**. I entreprenørbransjen er kampen om kronene særlig tøff.

Kommunal Rapport presenterer for andre gang oversikt over de største leverandørene i Kommune-Norge. 362 kommuner og fylkeskommuner som utgjør 93 prosent av landet har identifisert over 100.000 ulike selskaper som har levert varer og tjenester for 100 milliarder kroner i fjor.

Bygge- og entreprenørbransjene står til sammen for 17 prosent av markedet. Her er det til dels meget tøff kamp om å vinne anbudene Kommune-Norge legger ut.

Skanska er den største entreprenøren i Kommune-Norge, viser Leverandørdatabasen. Selskapet kommer på 4. plass over leverandørene totalt, med en omsetning i fjor på over 1 milliard kroner i kommunene som er med i basen. Selskapet har vokst med om lag 250 millioner kroner fra 2012.

Veidekke Entreprenør AS, NCC og familiebedriften Kruse Smith Entreprenør er de andre som toppe leverandørlistene innen entreprenørbransjen.

Slåss om oppdragene

At det er hett i anbudsrundene om kommunale bygg kan regiondirektør Trond Krogstadmo i Skanska bekrefte.

- Dette er veldig attraktive prosjekt, alle selskaper er med og slåss om oppdragene.

Bygging av fire brannstasjoner i Trondheim til 300 millioner kroner er blant prosjektene Skanska har dratt i land den siste tiden. I tillegg ferdigstilte selskapet nylig et nytt helse- og velferdssenter og er med på å bygge en ny barneskole.

Samlet gir de tre oppdragene Skanska over 500 millioner kroner

i inntekter. På spørsmål om hvordan Skanska har klart å få så godt fotfeste i Trondheim, svarer Krogstadmo:

- Vi har flinke folk og mye kompetanse, det gjør oss konkurransedyktige.

For Skanska leverer ikke nødvendigvis det rimeligste tilbudet, viser anbudsrunder fra flere steder i landet.

- Konkurransene er ofte vektet slik at vinneren har det totalt sett beste tilbudet evaluert mot kriteriene, som i tillegg til pris handler om blant annet prosjektkvaliteter, kompetanse og nøkkelpersoner, forteller direktør Jørgen Fjellstad i Skanska Norge.

Går rettens vei

Med en spesialavdeling bestående av anbudsekspert og jurister er selskapet skarpt skodd i kampen om de kommunale kronene.

I fjor vår trakk Skanska Vennesla kommune inn for retten etter at tre lokale entreprenører ble tildelt anbudet om bygging av ny svømmehall. Tingretten påpekte mye uklarhet rundt anbudskonkurransen, og kommunen måtte betale 261.000 kroner i saksomkostninger til Skanska og på nytt lyse ut prosjektet til 130 millioner kroner.

Entreprenøren truet også med rettslige skritt da Sandefjord kommune i sommer valgte å gi entreprisen for bygging av flerbrukshall til Tønsberg-firmaet Wegger & Kvalsvik.

- Valget ble gjort på sviktende juridisk grunnlag, mente Skanska. Rådmann Gisle Dahn i Sandefjord tar nå selvkritikk for evalueringen av anbudene.

- Det er noen håndtering som er

OMSTRIDT
Det er noen håndtering som er omstridt, som det har vært ulikt syn på

Gisle Dahn,
rådmann i
Sandefjord

Brannstasjonene i Trondheim er blant de store kommunale prosjektene Skanska Norge AS har

omstridt, som det har vært ulikt syn på. Jeg skal ikke være kategorisk på at vi ikke har gjort feil, men vi ønsker å få til en konstruktiv prosess videre og en god dialog med Skanska.

Kommunen har ikke tatt stilling til hvem som skal få oppdraget.

Rådmannen håper Sandefjord unngår rettssak. Det kan i verste fall bli en fryktelig dyr affære. I desember 2013 ble Skanska eksempelvis tilkjent hele 56 millioner kroner i erstatning etter anbudsrot rundt bygging av Lørentunnelen, der Veidekke Entreprenør AS vant konkurransene

og fikk det statlige oppdraget til 504 millioner.

I Finnmark har selskapet varslet kamp mot Statens vegvesen om ei bru utenfor Kirkenes. Oppdraget gikk til et annet firma, som hadde et billigere tilbud.

Trond Krogstadmo understreker at Skanska ikke ønsker å «ta» kommunene.

- Vi forholder oss til Lov om offentlige anskaffelser og har respekt for begrunnede avgjørelser. Vi forsøker ikke å være den entreprenøren som tar alle saker til Klagenemnda for of-

dratt i land den siste tiden. Regiondirektør Trond Krogstadmo har grunn til å smile, for Skanska er fortsatt størst blant entreprenørbedriftene, viser Leverandørdatabasen til Kommunal Rapport.

FOTO: GEIR OTTO JOHANSEN

fentlige anskaffelser, men heller stimulere kommunene til å legge opp konkurranser på flere parametre enn bare pris, sier han.

At konkurransen er stor, bekreftes av funnene i Leverandørdatabasen. Til sammen har Kommunal Rapport registrert 455 leverandører innen bransjen «oppføring av bygninger» som har en omsetning på minst 1 million kroner.

Mer bruk av samspill

I jakten på færre konflikter, bedre samarbeid og lavere kostnader i byg-

geprosjekter, benytter kommuner seg i større grad av samspillskontrakter.

En slik kontrakt ender ofte i en totalentreprise etter en periode med samspill mellom oppdragsgiver og leverandør for å sammen skape det beste prosjektet. Blant dem som har gode erfaringer er Trondheim.

- Dette er en av modellene for store byggeprosjekt som skoler og sykehjem, men vi benytter også andre, sier prosjektleder Anne Grete Valstad i utbyggingsenheten i Trondheim kommune.

For en samspillskontrakt gjennomfører kommunen en prekvalifiseringsrunde, der man velger ut fem-sju entreprenører som deltar i konkurransen der bidraget skal resultere i et løsningsforslag og en pris.

- Deltakerne får et honorar for godkjent levert tilbud, og kommunen får benyttet seg av entreprenørenes kompetanse i planleggingsfasen, forklarer Valstad.

Prekvalifiseringsarbeidet kan ta opp til et halvt år. Prisen å betale for bedriftene som til slutt taper konkurransen er at de har brent mye krutt

på å utvikle gode løsninger for kommunen, og ender opp med et beskjedent honorar.

Jørgen Fjelstad i Skanska ønsker derfor at kommunene legger opp til at entreprenørene blir ekskludert fra anbudsprosessen tidligere, slik at de har muligheten til å prioritere andre inntektsgivende oppdrag.

Valstad sier kommunen jobber kontinuerlig med å finne den konkurranseformen som gir best mulig

TEMA • LEVERANDØRER

resultat ved bruk av kommunale midler.

- Vi vurderer hvilken konkurranseform som egner seg for det enkelte prosjekt.

Skanska-direktøren ønsker samtidig større kontroll over detaljplanleggingen i de kommunale prosjektene. I dag er mye styrt av kommunens rådgivere og arkitekter tidlig i prosjekteringen. Først på slutten kommer entreprenøren inn med sin kompetanse. Det gir ikke alltid den beste løsningen at kommunene sitter med detaljplanleggingen selv, mener Fjelstad.

I Vennesla skal denne modellen nå under kommunerevisjonens lupe, etter at kommunen brukte 10 millioner kroner på detaljplanleggingen av den omtalte svømmehallen - istedenfor å legge dette arbeidet ut på anbud.

OPS - ikke egnet for alt

Ett av alternativene til at kommunen bruker store ressurser på detaljplanleggingen, er å benytte seg av såkalt offentlig-privat samarbeid (OPS). Nye Veitvet skole i Oslo er et slikt prosjekt. Her utvikler, bygger og drifter Skanska skoleanlegget de neste 25 årene, og etter en leieperiode på 25 år skal bygget tilbakeføres til kommunen.

- Fordelen med OPS er at det er større sjanse for at den tekniske kvaliteten blir god, fordi utbyggeren har ansvaret for både byggingen og drift/vedlikehold. For det andre er det større sjanse for at en får flere tilbydere som ser nye, kreative løsninger, mener økonom og lokalpolitiker i Drammen, Dag Fjeld Edvardsen (H).

Han var i rollen som SINTEF-forsker en av forfatterne bak en evaluering av utvidelsen av to skoler i Oslo. Konklusjonen var at OPS fungerte godt på disse prosjektene.

Det er imidlertid ikke alle kommunale prosjekt som egner seg for OPS, ifølge Edvardsen.

1 De bør ikke være for usentralt plassert.

2 De bør ikke være for små.

3 De bør ikke være for teknisk komplisert. Slik sikrer kommunen flere tilbydere i konkurransen.

Ulempen med OPS er at det offentlige kan låne rimeligere enn et privat selskap, slik at finansieringen av et gitt lånebeløp blir høyere med OPS.

Det ideelle ville ifølge Edvardsen være prosjekt der kommunen, istedenfor å betale 300 millioner kroner i kapitaldelen av husleien i 25 år, reduserer rentekostnaden ved å skyte inn for eksempel 100 millioner kroner i starten - såfremt det lar seg gjennomføre juridisk.

- Hvordan er Drammens forhold til OPS?

- Vi har så langt ikke brukt OPS. Vi har rett og slett god erfaring med eget eiendomsselskap, Drammen Eiendom. Det er sjelden overskridelser på offentlige prosjekter.

FAKTA

Skanska

♦ Ansatte i Norge: Omlag **4.300**, 57.000 totalt.

♦ Omsetningen i 2013 var på ca 136 milliarder svenske kroner totalt, i Norge ca **13,5 milliarder norske kroner**.

♦ De viktigste kontraktene med Kommune-Norge i 2013 var **bybanen i Bergen, Holen avløpsrenseanlegg, Veitvet skole i Oslo og Stjørdal kulturhus i Stjørdal**.

Veidekke

♦ Konsern med cirka **6 300 ansatte**. Over halvparten av de ansatte er medeiere og har til sammen rundt 20 prosent av aksjene i konsernet.

♦ Et av Skandinavias ledende **entreprenørselskap og eiendomsutviklere**, med hovedkontor i Oslo.

♦ Omsatte for **21 milliarder kroner** i 2013.

♦ Tre aksjeselskaper innen Veidekke-konsernet kommer høyt på årets leverandøroversikt: Veidekke Entreprenør (6. plass), Veidekke Industri AS (45. plass) og Veidekke Agder AS (87. plass).

NCC

♦ Rundt **18.500 ansatte**.

♦ Ett av de ledende bygg- og eiendomsutviklingsselskapene i Nord-Europa.

♦ Omsatte for **52 milliarder** i 2013. Opererer i hele Nord-Europa, men den største delen av virksomheten er i Sverige.

♦ De viktigste kontraktene med Kommune-Norge i 2013 var **Aust-Lofoten videregående skole, Finnsnes ungdomsskole og Ulsmås**

Advokat Marianne H. Dragsten mener svømmehallsaken i Vennesla kommune illustrerer at kontrollen med offentlige innkjøp er for dårlig i kommunene.

FOTO: TERJE LIEN

- Vennetjenester vanligere enn man liker å tro

Det skjer ofte at slekt, venner og bekjente **FÅR FORDELER** gjennom kommunale oppdrag som de ikke skal ha, mener advokat Marianne H. Dragsten.

Kontrollutvalget i Vennesla vil nå undersøke om leder for den kommunale byggekomiteen har vært inhabil på grunn av at han selv, eller nær familie, har tilknytning til flere av selskapene som fikk oppdrag om bygging av svømmehall til 130 millioner kroner.

- For dårlig kontroll

Advokat Marianne H. Dragsten i advokatfirmaet DLA Piper har jobbet med offentlige anskaffelser som fagfelt i over 12 år. Hun mener Vennesla-saken illustrerer at kontrollen med offentlige innkjøp er altfor dårlig.

- Nå er det i utgangspunktet den som er inhabil som har ansvaret for å si fra, men kommunen må følge opp med retningslinjer og rutiner. Jeg opplever ofte at kommuneansatte ikke vet når de er inhabile, sier Dragsten.

- Bekjentskap avgjørende

Dagens innkjøpssystem bygger på prinsipper om konkurranse, åpenhet og likebehandling av leverandører.

- Hvor vanlig er det i norske kommuner å gi oppdrag på grunn av slekt, venner og bekjente?

- Det er nok mye vanligere enn man liker å tro. Oppdragene går ikke nødvendigvis slektninger og nære venner, mye går til bekjentskaper. Det er ofte bekjentskap som er avgjørende for å få kontrakter. Jeg tror det er der korrupsjonsproblemet ligger i Norge.

- Hvor omfattende er dette problemet?

- Det er vanskelig å tallfeste, men jeg er borte i mange anskaffelser der det er mistanke om at noen har fått fordeler de ikke skal ha. Det skjer relativt ofte.

En rapport fra EU som ble lagt fram i februar, påviste at små kommuner er mer sårbare for korrupsjon enn større og at korrupsjon koster EU 120 milliarder euro hvert år.

- Ikke inhabil

I Vennesla vant selskapet Imtech AS, som byggelederen selv jobbet i, ett av anbudene. Ulstein Blikkenslagerverksted, hvor sønnen jobber, fikk det andre anbudet, og BRG Entreprenør AS, der svigersønnen har en lederstilling, fikk hovedanbudet.

Kommunal Rapports leverandørdatabase viser at dette selskapet fikk utbetalt til sammen 137 millioner kroner i 2012 og 221 millioner kroner i 2013. Det gir en

42. plass totalt i leverandør-Norge. Utbetalingene kom fra åtte kommuner, brorparten på Sørlandet, samt Vest-Agder fylkeskommune.

Byggeleder Oddvar Steinsland (KrF) sier til Kommunal Rapport at han meldte seg inhabil da konsulentene hadde vurdert de ulike anbudene og kom tilbake med sin innstilling 15. mai.

- Jeg kan ikke se at jeg var inhabil før den tid.

- Visste du ikke at disse firmaene ville levere tilbud?

- Jeg visste at firmaet jeg jobber i skulle levere, men kjente ikke til de andre. Men det skjedde ingen ting i komiteen på den tiden, sier byggelederen.

Leder for kontrollutvalget, Oddbjørn Hagen (V), mener Steinsland burde erklært seg inhabil tidligere i prosessen. Han har ingen god forklaring på hvorfor kommunen ikke oppdaget eventuelle koplinger på et tidligere tidspunkt, men sier det er en grunn til at kontrollutvalget nå spør. Hagen vil foreslå at kommunen ser på anbudspraksisen på nytt.

- I en liten kommune blir det veldig fort tett mellom politikere, administrasjonen og leverandører. En av de tingene vi vil ha vurdert, er om det er fornuftig å ha en politisk oppnevnt byggekomité til å drifte en såpass komplisert prosess som en offentlig anskaffelse.

BRG Entreprenør AS vil ikke kommentere saken.

Forenkling og gamle uvaner

Det foreligger nå forslag om å forenkle offentlige anskaffelser. Jussprofessor Lasse Simonsen ved Universitetet i Oslo frykter forenklingen av anbudsreglene åpner for mer uheldige innflytelser, særlig dersom forenklingsutvalgets forslag om å oppheve forhandlingsforbudet går gjennom.

Det innebærer at kommunen kan velge bare å forhandle med én leverandør, og ikke trenger å kunngjøre forhandlingen på forhånd.

- Det har skjedd mye de siste 30 årene. Anskaffelsesmoralen har blant annet blitt mye bedre og innkjøperne har fått et enormt kunnskapsløft. Forenklingsutvalgets forslag åpner opp for gamle uvaner og konkurransepotensialet vil kunne bli mindre. Da kan vi begynne å snakke om at offentlige innkjøpte vil koste samfunnet dyrt, sa professoren til Kommunal-Rapport.no tidligere i høst.

1 av 5 kroner utbetales lokalt

Kommunene utbetaler milliarder av kroner lokalt. Det kan være greit, men bare så lenge **SPILLEREGLENE** følges.

Drøyt 28 milliarder kroner ble i 2013 utbetalt til lokale leverandører, viser Leverandørdatabasen til Kommunal Rapport. Tallene inkluderer alle utbetalinger hvor kommunen og leverandøren har postadresse på samme kommunenummer.

- Dette blir først problematisk dersom det er et uttrykk for favorisering av lokale leverandører som har sluppet å konkurrere om oppdraget, sier spesialrådgiver Tor Dølvik i Transparency International Norge. NHO er enig:

- Det kan være mange grunner til at såpass mange innkjøp skjer lokalt. En grunn kan være at kontraktene er så små at større leverandører ikke er interessert, kommenterer advokat Arnhild Dordi Gjønnnes.

19 milliarder i «småbeløp»

Databasen viser også at mange av innkjøpene er små. Når vi sjekker alle totalutbetalinger til enkeltleverandører på kommunenivå, finner vi at over 4 av 5 leverandører fikk utbetalt «småbeløp» på mindre enn 100.000 kroner. Av over 100 milliarder utbetalt totalt, utgjør slike mindre utbetalinger over 19 milliarder kroner.

- På den ene siden gir jo store rammeavtaler stor kjøpsfordeler. Men om kommunen på den andre siden ønsker å legge til rette for et blomstrende næringsliv, kan det være at kommunen tjener på det også, i form av økte skatteinntekter. Her ligger det nok en mulighet som mange ordførere liker tanken på, sier Gjønnnes.

Hun mener det må være greit å legge til rette for at også små og lokale leverandører kan nå opp i konkurransen om kommunale kroner.

- Men også her gjelder det vanlige prinsippet om at den beste leverandøren skal få oppdraget, og ikke den leverandøren man liker best. Bare det at man er lokal er jo ikke kvalifiserende i seg selv.

Både pose og sekk

NHO vet at det krever muskler for å nå opp i nasjonale anbudskonkurranser. Hvordan kan en kommune gå fram hvis de både ønsker rabatter på store innkjøp og

vil invitere lokalt næringsliv? NHO ser at flere kommuner har funnet en god løsning.

De åpner opp i utlysningen for at leverandører kan legge inn tilbud på hele eller deler av kontrakten. Der- som det viser seg at en lokal leverandør er den beste til å tilby deler av kontrakten, kan man takke ja til det, og tildele resten av oppdraget til en større leverandør.

- På den måten kan man få i både pose og sekk. Da får man både stordriftsfordelene, samtidig som kommunen på en lovlig måte legger til rette for et blomstrende næringsliv lokalt. Det finnes et kjempestort handlingsrom i regelverket om offentlige anskaffelse. Om kommunene vet å benytte det på riktig måte, er det ingen tvangstrøye, sier Gjønnnes.

Advarer mot «klippekort» på leveranser

Tor Dølvik i Transparency International Norge har fulgt nøye med fra en annen side. Han poengterer blant annet at Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) i sin siste årsmelding pekte på faren for flere ulovlige direkteanskaffelser framover, fordi den forrige regjeringen ikke lenger ville at klageorganet skulle ilegge gebyrer.

Selv om man ikke kan konkludere med at tallene som Kommunal Rapport nå presenterer fra Leverandørdatabasen tyder på regelbrudd, synes Dølvik bildet er interessant.

- Det er viktig at Kommunal Rapport analyserer dette materialet videre, for å se om det finnes faretruende mønstre.

Regelen om at kommuner kan gjøre innkjøp under 100.000 kroner uten utlysning kan benyttes som smutthull, advarer Dølvik.

- Man bør passe seg for en utvikling der man gjør mange anskaffelser under 100.000 kroner uten konkurranse for å omgå regelverket. Enkelte leverandører skal ikke ha klippekort på leveranser til Kommune-Norge.

VEGARD VENLI, 470 69 391
vegard@kommunal-rapport.no

HAR MULIGHETER

Om kommunene vet å benytte det på riktig måte, er regelverket ingen tvangstrøye

Arnhild Dordi Gjønnnes, advokat NHO

Disse kommunene kjøpte mest i 2013

Knr	Kommune	Kroner fra private leverandører *	Kroner brukt per innbygger **	Antall leverandører
301	Oslo	13 299 427 824	21 314	12 168
1201	Bergen	5 095 686 657	19 017	6 116
1601	Trondheim	5 090 851 630	28 331	4 630
219	Bærum	2 546 615 508	21 826	4 229
1103	Stavanger	2 484 082 650	19 228	5 331
1001	Kristiansand	1 617 888 586	19 152	3 886
220	Asker	1 308 681 500	22 792	2 962
106	Fredrikstad	1 216 095 468	15 833	2 469
1102	Sandnes	1 118 073 938	15 962	2 443
1804	Bodø	1 078 230 118	21 914	1 949

* Utbetalinger fra barnehager er tatt ut av utvalget.

** Målt mot kommunens innbyggertall per 1.1.2013.

IKKE KLIPPEKORT
Enkelte leverandører skal ikke ha klippekort på leveranser til Kommune-Norge

Tor Dølvik,
spesialrådgiver
Transparency

!
I ukene framover publiserer vi en rekke artikler med basis i databasen på **Kommunal-Rapport.no**.

Tips oss!

Har du tips til artikler vi kan skrive knyttet til leverandørene til Kommune-Norge? Tips oss på redaksjon@kommunal-rapport.no.

LEVERANDØR-DATABASEN

♦ Kommunal Rapport har samlet inn oversikt over **alle leverandører** til Kommune-Norge for regnskapsårene 2012 og 2013.

♦ Tidligere i år publiserte vi tall fra regnskapsåret 2012, under navnet **«Leverandørprosjektet»**.

♦ Databasen for 2013 inkluderer regnskapstall fra **344 kommuner og alle 18 fylkeskommuner**. En del kommuner har levert data uten organisasjonsnummer.

♦ 83 kommuner har enten ikke kunnet **levere brukbare data**, eller latt være å utlevere data.

♦ 93 prosent av landets **innbyggere** bor i de 344 kommunene som har levert tall til den endelige databasen for 2013.

♦ Hvis kommunen har registrert feil **organisasjonsnummer**, er det en feilkilde som vi ikke får fanget opp. Men der leverandørnavnet er skrevet korrekt, har vi lagt på organisasjonsnummer ved å kople mot Brønnøysundregistrene.

♦ Leverandørdatabasen er **dynamisk**. Meldinger om feilføringer og/eller forbedringer i datakvaliteten fra kommunene vil fortløpende bli oppdatert. Det betyr også at totalsummen kan endres over tid.

♦ Til sammen har vi identifisert over **100.000 leverandører fra privat sektor** i Kommune-Norges regnskapstall fra 2013. Leverandørene omsatte for over 100 milliarder kroner.

♦ Tall for regnskapsåret 2012 er hentet inn på nytt, sammen med tall for regnskapsåret 2013. Vi har gjort flere grep for å **kvalitetssikre** tallene, og flere titall kommuner har levert korrigerte tall som følge av dette.

♦ De **ukorriger**te regnskapstallene som kommuner og fylkeskommuner har levert oss, inneholder transaksjoner for over 170 milliarder for regnskapsåret 2012 og 183 milliarder for regnskapsåret 2013.

♦ Nytt av året er imidlertid at vi har **korrigert** tallene vi har mottatt fra kommunene, før uttrekk. Vi har trukket 1/5-del fra tallene til kommuner som ikke har kunnet levere tall eksklusive moms. I tillegg har vi tatt ut transaksjoner fra leverandører som er registrert i frivillighetsregisteret og på bransjekoden barnehager, fordi disse tallene inneholder betydelige feilkilder.

♦ Den **kvalitetssikrede databasen** inneholder transaksjoner fra privat sektor for over 88 milliarder (2012) og 100 milliarder (2013).

DE 100 STØRSTE

Plass 2013	Endring fra 2012	Plasser opp/ned	Leverandør	Omsetning i 2013, milliarder kroner	Antall kommuner og fylkeskommuner leverandøren har fakturert
1	-	0	Kommunal Landspensjonskasse Gjensidig Forsikringsselskap	7337	309
2	-	0	Kommunalbanken As	6 226	242
3	-	0	Dnb Livsforsikring Asa	1 511	66
4	-	0	Atea As	1 163	327
5	▲	2	Skanska Norge As	1 066	47
6	▲	2	Veidekke Entreprenør As	1 030	45
7	▼	-1	Hent As	1 004	20
8	▼	-3	Tide Buss As	912	54
9	▲	2	NCC Construction As	874	32
10	-	0	KLP Kommunekreditt As	716	114
11	▲	2	Uloba Sa	634	109
12	▲	3	KS	549	351
13	▼	-1	AF Gruppen Norge As	544	19
14	▲	3	Kruse Smith Entreprenør As	523	29
15	▲	20	Reinertsen As	479	43
16	▲	2	DNB Bank Asa	429	281
17	▼	-3	Norled As	415	52
18	▲	1	Brødrene Dahl A/s	378	305
19	▼	-3	Boreal Transport Nord As	364	37
20	▼	-11	Storebrand Livsforsikring As	347	27
21	▼	-1	Tine Sa	335	331
22	-	0	Norconsult As	334	245
23	▼	-2	BS Undervisning As	334	184
24	▲	5	Danske Bank	313	79
25	▼	-1	ISS Facility Services As	312	154
26	▲	1	Aleris Ungplan & BOI As	308	73
27	▲	5	Aleris Omsorg As	306	6
28	▲	8	Norlandia Care Norge As	301	18
29	▼	-3	Caverion Norge As	287	183
30	▼	-2	Visma Unique As	281	335
31	▼	-6	KLP Skadeforsikring As	268	224
32	▼	-9	Rambøll Norge As	262	220
33	▼	-2	Sweco Norge As	259	201
34	▲	8	Asplan Viak As	239	227
35	▲	8	Leaseplan Norge As	239	115
36	▼	-6	Torghatten Nord As	230	25
37	▲	3	Cowi As	230	185
38	▲	12	Protector Forsikring Asa	230	158
39	▲	197	Ø M Fjeld As	229	11
40	▼	-3	Nobina Norge As	228	25
41	▼	-3	Staples Norway As	225	154
42	▲	39	BRG Entreprenør As	221	6
43	▲	2	GK Norge As	218	222
44	▼	-11	Oslo Taxi As	218	24
45	▲	1	Veidekke Industri As	207	186
46	▼	-7	Dell As	203	113
47	▲	27	Gjensidige Forsikring Asa	201	185
48	▲	69	Unicare Omsorg As	198	1
49	▲	27	Norsk Data Senter As	197	101
50	▲	17	Søbstad As	197	5
51	▲	2	Rogaland Taxi As	192	32

35
Tjente godt på leasing av biler
– Kommunesektoren er meget viktig for oss. Vi forsøker å lytte så godt vi kan til kommunenes behov og ønsker, og dermed være i stand til å tilby de løsninger og dekke de behov som signaliseres på en god måte, sier administrerende direktør i **Leaseplan AS**, Anders Ree-Pedersen. Selskapet, som tilbyr firmabiler til privat næringsliv og offentlig sektor, omsatte ifølge Leverandør databasen i underkant av 239 millioner kroner i kommunesektoren i fjor.

72
Stor på programvare
Crayon AS hadde i 2013 en omsetning på over 138 millioner kroner. De bekrefter overfor Kommunal Rapport å ha styrket satsingen mot Kommune-Norge. – Vi har et dedikert team som utelukkende fokuserer på kommunene. Crayon er softwareekspert, og har stor tro på at mange kommuner har felles problemstillinger. Ved å samle vår kompetanse i et dedikert team er vi bedre stilt når vi skal hjelpe kommuner og dele erfaringer på tvers, sier administrerende direktør Tommy Ødegaard.

2
«Kæsj» for kommuner
Med over 6,2 milliarder i omsetning stadfester **Kommunalbanken** sin 2. plass på listen over de største leverandørene. – Kommunene er vårt «bread and butter», bekrefter Kristine Falkgård, administrerende direktør. Vårt mandat er å sikre kommunene stabil finansiering til lave kostnader, og vår visjon er å være en langsiktig partner for lokal velferd. Vi opererer kun innenfor offentlig sektor og har ingen andre kunder enn kommuner, fylkeskommuner eller selskaper garantert av disse.

88
110 millioner, men ingen kommentar
Adecco Norge AS er ifølge selskapets eget nettsted, Norges største bemanningsselskap. «Adecco tilbyr midlertidige og faste stillinger i norsk næringsliv og offentlig sektor», skriver de der. Ifølge Leverandør databasen solgte de tjenester til Kommune-Norge for over 110 millioner kroner. Men selskapet ønsker ikke å kommentere tallet. – Vi gir aldri ut informasjon om kunde-forhold, og vil derfor ikke besvare denne undersøkelsen, sier kommunikasjonsdirektør Anne-Stine Talseth.

Plass 2013	Endring fra 2012	Plasser opp/ned	Leverandør	Omsetning i 2013, milliarder kroner	Antall kommuner og fylkeskommuner leverandøren har fakturert
52	▼	-18	Attendo Norge As	190	2
53	▼	-1	Apotek 1 Norge As	187	223
54	▲	197	Eksportfinans Asa	184	5
55	▼	-8	Multiconsult As	180	201
56	▼	-12	FosenNamsos Sjø As	174	17
57	▼	-6	Bergen Røde Kors Sykehjem As	169	6
58	▲	42	Arbeidsfellesskapet Kruse Strømme Da	166	1
59	▼	-4	RenoNorden As	159	13
60	▲	8	Norsk Gjenvinning Renovasjon As	156	14
61	▲	28	Fyllingen Maskin As	156	3
62	▲	44	Peab As	156	11
63	▲	22	Risa As	153	19
64	▼	-6	Kinnarps As	149	142
65	-	0	Maske Gruppen As	148	255
66	▲	94	Team-bygg As	147	3
67	▼	-11	Asko Øst As	146	60
68	▲	1	Mediq Norge As	145	158
69	▼	-10	SG Finans As	144	249
70	▲	2 426	Betonmast Oslo As	144	2
71	▼	-14	Norsk Gjenvinning As	139	141
72	▲	16	Crayon As	139	114
73	▼	-13	Oslo Forsikring As	134	1
74	▲	29	Tronrud Bygg As	133	5
75	▲	15	Orange Helse As	130	68
76	!		Betonmast Romerike As	129	2
77	▲	17	Konstali Helsenor As	129	114
78	▼	-15	Trønderbilene As	129	30
79	▼	-13	Manpower As	125	50
80	▲	33	Bravida Norge As	125	113
81	▲	2	Kopinor	117	335
82	▲	28	Isachsen Entreprenør As	117	9
83	▼	-1	Lekolar As	116	329
84	▼	-5	Stiftelsen Betanien Bergen	113	7
85	▼	-37	Malthus As	113	39
86	▼	-2	As Miljøbygg	113	7
87	▲	12	Veidekke Agder As	112	7
88	▲	3	Adecco Norge As	111	74
89	▲	42	Krüger Kaldnes As	110	62
90	▲	218	Ove Skår As	107	3
91	▲	7	Byggmester Sagen As	105	7
92	▲	470	Heimdal Eiendomsmegling As	104	4
93	▼	-23	Buer Entreprenør As	103	3
94	▲	1	Norkart As	102	287
95	▲	55	GL-bygg As	102	8
96	▲	6 795	Consto As	102	3
97	▲	660	Agathon Borgen As	102	3
98	▼	-5	As Norsk Dental Depot	102	27
99	▲	211	Nipas As	101	4
100	▲	58	Leif Grimsrud As	101	11

26
Vil hjelpe med rus og psykiatri
Aleris Ungplan & BOI omsatte i 2013 for 307 millioner kroner. – Vi ønsker å være en sentral bidragsyter til å løse kommunenes behov for tjenester innen barnevern, psykisk helse, rus og demens, sier Reidar Holst Christensen, direktør for kvalitet og utvikling i selskapet. -- Vi er derfor glade for at vi har en stabil og god plassering over Kommune-Norges største leverandører, sier han. Morselskapet Aleris omsatte for øvrig for 305 millioner, og kom på plassen nummer 27 i årets leverandør database.

MENING

Leder

Trenger trygghet

Flom og så høy vannføring i elva, hadde ikke Odda regnet med. De hadde ikke opplevd det før. Men det må vi jo tenke på nå, sier ordfører John Opdal (H) i denne avisa - etter at både hus og tomter er reist med vannmassene.

Han gjør nok klokt i å tenke også på dette scenarioet. Bildene fra naturens herjinger på Vestlandet har fått oss som ser dette på avstand til å måpe. I de rammete kommunene har det vært hardt arbeid. Det gjaldt å evakuere i tide og ta vare på folk.

Nå er det tid for å oppsummere. Selv om mye er håndtert bra, er fortvilelsen stor. Ikke bare over tap, men hvor skal folk bygge nå? Ordfører Hans Erik Ringkjøb (Ap) sier det fort blir trangt på Voss og Vestlandet hvis denne flommen skal sette grenser for hvor det skal bygges.

Når klimaet endrer seg må vi ta hensyn i håp om å unngå nye store tap. Selv ikke tilgjengelig kunnskap kan være nok, det viser skadene på kulturhuset i Voss - bygget for å tåle en 200-årsflom og litt til, basert på beregninger fra Norges vassdrags- og energiverk (NVE). At et område ved vannet eller elva tidligere er regulert til sentrumsutvikling, hjelper ikke. Nå gjelder det å tenke framover. Flom vil bli vanligere, ifølge FNs klimapanel. Sikkerhetssonene må bli større.

KS starter klimanettverk, som kan bli nyttig for flere. Lærdal er skuffet over oppgjøret de fikk etter katastrofebrannen der i vinter. Vi ser nå at Odda, Lærdal, Stryn, Aurland, Vik, Voss og Årdal samordner sine krav i et brev til regjeringen.

Vanlig praksis har vært at kommuner og fylkeskommuner har fått dekket halvparten av de ekstraordinære utgiftene knyttet til sin akutte katastrofesituasjon gjennom departementets skjønnsmidler. De som er blitt aller hardest rammet har fått noe mer. Uansett må kommunene påta seg enorme kostnader for å tilby innbyggerne det de har krav på.

Det er mulig å møte kommunenes ønsker om større systematikk og forutsigbarhet rundt de økonomiske oppgjørene med klokskap. Brevet fra de sju flomkommunene kan være et godt utgangspunkt for å diskutere hvem som skal ta ansvaret når katastrofer rammer. Kan det være på tide å lage en ordning hvor kommunene går sammen om sitt eget naturskade-fond - slik at alle deler på regningen?

Hvilken leverandør som leverer til hvilken kommune er **VESENTLIG** informasjon i vårt uoversiktlige samfunn.

Et viktig innsyn

Ukas kommentar
Ole Petter Pedersen

Ole Petter Pedersen, redaktør i Kommunal Rapport
jan@kommunal-rapport.no

Kommunal Rapport presenterer i denne utgaven for andre gang en unik oversikt over hvem som er de 100 største leverandørene til Kommune-Norge. Dette representerer starten på en omfattende dekning av forholdet mellom kommuner og leverandører, som abonnenter av Kommunal-Rapport.no i hovedsak vil få glede av i ukene framover.

Lister er godt stoff, men få lister er så ressurskrevende å lage som akkurat denne. Vi har arbeidet i flere måneder med å hente ut offentlige data fra kommunene, og ikke minst tilrettelegge dem for videre redaksjonell analyse. Jeg skal ikke kjede leserne med tekniske detaljer, men det har overrasket oss hvor vanskelig en så enkel bestilling har vært for noen kommuner som har sittet med programvare fra enkelte store, internasjonale selskaper.

Likevel er databasen nesten komplett. Bare noen få kommuner har nektet å besvare innsynsbegjæringen. Det er synd, vi håper de kommer på bedre tanker til neste gang.

Når vi nå har klart å lage en database med oversikt over alle leverandører til Kommune-Norge, er det selvsagt for oss å gjøre den tilgjengelig. Kommunal Rapport er avhengig av inntekter, så databasen blir et abonnementsprodukt når den lanseres for fullt i vinter. Det er slik vi kan finansiere god, banebrytende og kritisk journalistikk. Samtidig gjør vi tilgjengelig informasjon som innbyggerne har krav på og nytte av - enten det er interesserte velgere eller leverandører som jakter på nye markeder.

Databasen gir svært viktig innsyn i hvordan Kommune-Norge forvalter sine penger. Fjorårets uttrekk dokumenterte blant annet hvordan en rekke selskaper med lokalpolitikere i styreverv eller med eierinteresse henter ut nesten 1 milliard kroner fra egne kommuner. Det trenger ikke være kritikkverdig i alle tilfeller, men det er viktig at innbyggerne og kommunestyret kjenner til dette.

Vi dokumenterer styrkeforholdet mellom leverandørene i de forskjellige kommunene. Inn-

byggere, kontrollutvalg, folkevalgte og revisorer kan dermed enkelt spørre hvorfor leverandør X er så kjempestor i egen kommune, mens det er leverandør Y som dominerer to mil unna.

Det er fortsatt et stykke vei å gå når det gjelder å få deler av forvaltningen til å erkjenne at offentlighet og innsyn er et gode

Informasjonssamfunnet blir mer og mer fragmentert, og det er vanskelig for en borger eller en politiker å få informasjon som er kvalitetssikret av uavhengige. Samtidig er det pressens oppgave blant annet å bidra til det levende demokrati og å gjøre kjent hva våre felles penger blir brukt til, blant annet for å motvirke nepotisme og korrupsjon.

For å gjøre denne oppgaven, trenger pressen - som representanter for innbyggerne - innsyn i offentlige databaser. At vi skal ha innsyn i en leverandørreskontro er selvsagt og ikke åpent for diskusjon. Likevel er det fortsatt et stykke vei å gå når det gjelder å få deler av forvaltningen til å erkjenne at offentlighet og innsyn er et gode. Kommunal Rapport har i to år arbeidet for å få elektronisk tilgang til aksjonærregisteret, et register som i all hovedsak inneholder det som ubestridt er offentlig informasjon. Heldigvis er det sakte framgang i denne saken, men den illustrerer at det fortsatt, mer enn 40 år etter at den første offentlighetsloven ble vedtatt, er en evig og unødigg kamp mellom offentligheten og forvaltningen om innsyn.

Det burde ikke være slik. Det burde være selvsagt for en offentlig tjenestemann og en folkevalgt at det de driver med på vegne av innbyggerne, faktisk er noe innbyggerne har rett til innsyn i. Som spørsmålet om hvor mye penger hver enkelt leverandør har fått i inntekt fra kommunen i fjor. Det svaret kan vi nå gi. Vel bekomme.

Aktuell • Einar Halvorsen

FEM

spørsmål

FOTO: ARENDAL KOMMUNE

BAKGRUNN

Arendal innførte som den første kommunen i landet tiggeforbud i sine lokale politivedtekter, med virkning fra 10. november. Stortinget åpnet for lokal forbud før sommeren.

Arendal er den første kommunen som innfører **LOKALT TIGGE-FORBUD**, men ordfører Einar Halvorsen (H) tror flere kommer etter.

1 Hvorfor innfører Arendal tiggeforbud som første kommune i landet?

- Vi har fått mange tilbakemeldinger fra publikum og næringsdrivende om at det er ubehagelig å gå i byens gater. Særlig om sommeren sitter det tigge-re på de fleste gatehjørner. Den siste tiden har det vært færre, kanskje fordi forbudet er blitt kjent.

2 Hvorfor bruke ressurser på å bøtelegge fattige?

- Det er jo hovedsakelig rom-folk som tigger. Det er nøden som driver dem, og det gjør dette vanskelig. Men politiet opplyser at de ikke bare tigger, de selger også narkotiske preparater.

3 Hvordan skal dere skille mellom tiggingen dere vil ha bort og andre som tigger om penger?

- Det er uproblematisk at Kirkens Bymisjon og andre samler inn penger. Jeg synes også det er greit at romfolk selger bladet som organisasjonen Folk er folk lager. Det er den rene tiggingen med pappkrus vi vil ha bort.

4 Hvordan skal politiet håndheve tiggeforbudet?

- Det må være opp til politiet å utøve skjønn i oppfølgingen av politivedtektene. Jeg ser i mediene at de vil gi advarsel i første omgang og så bøter på 2.000 kroner. Vi har bedt politiet om

en evaluering etter at endringene har fungert en stund.

5 Mandag aksjonerte organisasjonen Folk er folk i Arendal. Hva synes du om det?

- Det gikk rykter om at det skulle komme busslaster med demonstranter, og så kom det to stykker. Det kan knapt kalles en aksjon, men mye oppmerksomhet fikk de. De ønsker å framprovosere en bot for å prøve saken i domstolene. Aksjonen er mer rettet mot lovligheten av det Stortinget har vedtatt enn mot kommunen.

JAN INGE KROSSLI, 928 86 402
jan@kommunal-rapport.no

Ja til felles rådmann

Kommunestyrene i både Røyken og Hurum sa i forrige uke ja til å dele rådmann.

Dermed blir Røyken-rådmann Georg Smedhus rådmann i begge kommunene etter sommerferien. I praksis får kommunene da felles ledergruppe.

I Røyken var vedtaket enstemmig, mens det var motstand og bare én stemmes overvekt i Hurum.

Hurum-rådmann Monica Vee Bratlie (H), som sto bak initiativet, er svært fornøyd.

- Jeg har stor tro på at dette vil gi et godt resultat for Hurum, og at vi får en rådmann som er 100 prosent dedikert selv om han har en bare 50 prosent stilling hos oss, sier hun til Kommunal Rapport.

Motstanderne i kommunestyret i Hurum frykter at felles rådmann er en snikinnføring av en kommunesammenslåing. Dette avviser Bratlie, selv om hun personlig ønsker en sammenslåing med Røyken.

- Denne saken handlet ikke

Georg Smedhus blir rådmann både i Røyken og Hurum etter sommeren.

FOTO: CREATIVE COMMONS

om det. Her må det egen prosess til, sier hun.

Den prosessen starter for fullt etter sommerferien, da Fylkesmannen skal ha møter med alle kommunene i Buskerud. Da har også Drammen-ordføreren invitert nabokommunene til samtaler og høyttenkning.

RAGNHILD SVED, 932 87 840
ragnhild@kommunal-rapport.no

KOMMUNESTRUKTUR I

Skeptisk til avstemninger

Å bruke folkeavstemning ved kommunesammenslåing er uheldig, mener fylkesmann i Oppland, Kristin Hille Valla, ifølge avisa Hadeland.

I et møte med regionrådet i fylket oppfordrer Valla å bruke spørreundersøkelser og høringsuttalelser fra lag og foreninger som folkets røst i spørsmålet.

I Oppland er det flere samarbeid på gang om framtidig ny struktur. Sist uke vedtok kommunestyret i Gran å samarbeide med Jevnaker og Lunner om en mulig storkommune.

KOMMUNESTRUKTUR II

Vil ikke til Eigersund alene

Politikerne i Sokndal er sikre på at de ikke vil bli slått sammen med bare Eigersund kommune, skriver Dalane Tidende. Kommunestyret har vedtatt å se i flere retninger; Sokndal har gått sammen med Flekkefjord og Lund om å utrede Lister kommune. I tillegg er Dalane en naturlig region for Sokndal, sammen med Eigersund, Lund og Bjerkreim.

KOMMUNESTRUKTUR V

Seier ja til eitt Søre Sunnmøre

Kommunestyret i Ulstein er positive til ein samla kommune for heile Søre Sunnmøre, skriv Sunnmørsposten. Politikerane fatta eit samrøystes vedtak om å vere aktivt med framover.

«I lys av store samferdselsprosjekt i vår region, både etablerte og førestående, er kom-

KOMMUNESTRUKTUR III

Gildeskål ser til Bodø

Et stort flertall i kommunestyret i Gildeskål vil ha samtaler med Bodø kommune med sikte på kommunesammenslåing, skriver Avisa Nordland.

- Samtalene og forhandlingene vil vise om dette lar seg gjøre, eller om vi i Gildeskål vil ha det bedre slik vi har det i dag, sier ordfører Petter Jørgen Pedersen til avisa.

KOMMUNESTRUKTUR IV

Søker om midler til utredning

Kommunestyret i Larvik vedtok sist uke å søke Fylkesmannen i Vestfold om midler til å utrede sammenslåing mellom Lardal og Larvik.

Tidligere har også Lardal gått inn for å sende en slik søknad.

Knut Anvik (Frp) mener det er viktig å ha en ordning for å kontrollere opptak av lån fram til en eventuell sammenslåing.

- Med den historien som mange kjenner til, så bør det være nedfelt noe om hvordan vi skal opptre med låneopptak i begge kommunene, sa Anvik i kommunestyret, ifølge Østlandets Blad.

munestyret ikkje framand for at ein ny kommune kan bestå av alle kommunane på Søre Sunnmøre, sjølv om ytre søre Sunnmøre så langt har vore vurdert som mest tenleg. For å sikre demokratisk legitimitet bør løysingar med lokalutval vurderast nøye», heiter det i avgjerdsla.

Angrer ikke på investeringen i Hauknesodden

Til tross for at investeringen i Hauknesodden i Rana skal **GRANSKES EKSTERNT**, mener lokalpolitikerne Mary Ann Dahle og Tormod Steen at det ikke var noe de kunne gjort annerledes.

RANA

- Det er jo virkelig en perle, sukker Dahl og skuer utover Ranfjorden til lyden av tjeldsang og bølgeskulp.

- Området har spesielt høy verdi som friluftsområde - og den eneste bynære badeplassen innbyggerne i Mo i Rana har, legger partikollega Tormod Steen til. Han er også leder i Polarsirkelen friluftsråd, som tok initiativ til at kommunen kjøpte festeretten og ryddet området i 2011.

Den 19 mål store tomte ligger mellom kommunens badestrand og en privat småbåthavn som er under oppføring.

I mange år har de to jobbet for å gjøre Hauknesodden til et sammenhengende, attraktivt friluftsområde med universell utforming, slik at også funksjonshemmede kan ta seg fram og nyte naturen.

Det er her Dahl går fredfulle turer tidlig om morgenen. Det var her Venstre tok valgkampbillett sitt i 2011.

- Betenkelig

Det var Dahl og Steen som tok initiativet til at kommunen kjøpte festeretten i 2011 og fikk ryddet tomten for det rustne tankanlegget. Etter en fusjon gikk summen, 6,2 millioner kroner, til Sug- og Spyleteknikk AS, et selskap nåværende varaordfører Allan Johansen (Frp) eier halvparten av aksjene i.

På bakgrunn av Kommunal Rapports artikler vedtok kontrollutvalget fredag at kommunens investeringer rundt Hauknesodden skal granskes av eksterne jurister.

- At kommunen skulle bruke så

mye penger på noe som ikke er verdt noen ting, forbauser meg. Den eneste som vinner på dette er Allan Johansen (Frp), uttalte Konrad Lillerødvann (Sp) i et ekstraordinært møte i kontrollutvalget i Rana forrige fredag.

- Det er betenkelig at kommunen bruker så mye penger på en festerett. Jeg synes det er en merkelig sak i seg selv, uttalte Geir Tore Klæbo (Ap).

- Ingen annen måte

I møtet rettet kontrollutvalget sterk kritikk mot administrasjonen i kommunen, som blant annet ikke hentet inn takst eller anbud.

Initiativtakerne til vedtaket tar imidlertid ikke selvkritikk. De står fast ved at det var riktig beslutning å erverve det gamle tankanlegget med tilhørende festerett i tre år.

- Det var ingen annen måte å gjøre det på. Firmaet som hadde denne festekontrakten var ikke villige til å gå ut av kontrakten. De kunne forlange å få den forlenget. Da ville de bare fortsette å leie ut. I så fall ville dette området fortsatt vært et industriområde - og vi hadde ikke fått området omregulert, mener Dahl.

Tormod Steen sier han ikke fant noen betenkeligheter i saks-papirene.

- Det forelå en vurdering fra Miljødirektoratet, som la inn 3.1 millioner kroner i statlige sikringsmidler, og det lå også til grunn en vurdering av kommuneadvokaten om lov om offentlige anskaffelser. Jeg stusset selvfølgelig da jeg hørte at det var Allan Johansen som skulle ha oppdraget, men siden dette var

vurdert av kommunens advokat lot jeg det gå gjennom.

- Dere mener fortsatt at vedtaket var riktig?

- Ja, det gjør vi. Og skulle det vise seg at en del av formalitetene ikke var riktige, så må vi jo ta tak i det, sier Steen.

Forutsetning

Dahl opplyser at avtalen med grunneier Knut Skevik om forlenget festeavtalen var en klar forutsetning for investeringen.

Nå står kommunen uten festeavtale fra og med 1. januar 2015. Dahl sier det er viktig å komme til enighet med grunneieren, slik at kommunen kan begynne å utvikle tomte i henhold til planene.

Grunneier Knut Skevik har tidligere opplyst til Kommunal Rapport at han har satt en rekke betingelser for at kommunen skal få viljen sin. Asfaltveien inn til rekreasjonsområdet vil han blant annet ha vekk.

- Ser fram til granskning

Allan Johansen har ikke så mye mer å si om saken, annet enn at han ser frem til granskningen.

- Jeg håper de gjør det grundig, det er greit å bli ferdig med saken.

Til utsagnet «den eneste som vinner på dette er Allan Johansen», svarer han:

- Lillerødvann vet ikke hva jeg har tjent. De tre siste årene har jeg tatt ut 270.000 kroner i året. I 2012 jobbet jeg cirka 2.000 timer med å rydde tomten. De fleste som har jobb, får lønn for det.

LISA RYPENG, 958 94 574
lisa@kommunal-rapport.no

Leter etter gransker

Anbud, takst og alternative handlemåter er problemstillinger de eksterne granskerne skal ta for seg.

Hvem som får oppdraget, er ennå ikke klart, men kontrollutvalget tar sikte på å få rapporten klar ved utgangen av august.

Leder i kontrollutvalget, Erik Arnøy, sier til Kommunal Rapport at det er tre ulike juridiske problemstillinger i saken, og kontrollutvalget leter nå etter en

gransker som har den kompetansen de trenger. Han utelukker ikke at KS kan ta en slik rolle.

- Om KS har den kompetansen, det må vi sjekke, sier Arnøy.

Problemstillingene

1 Var saken tilstrekkelig utredet når det gjaldt om det var knyttet usikkerhet til det å oppnå formålet (friluftsområde med universell utforming)? Ville kommunen oppnå samme resultat ved alternative handlemåter, ek-

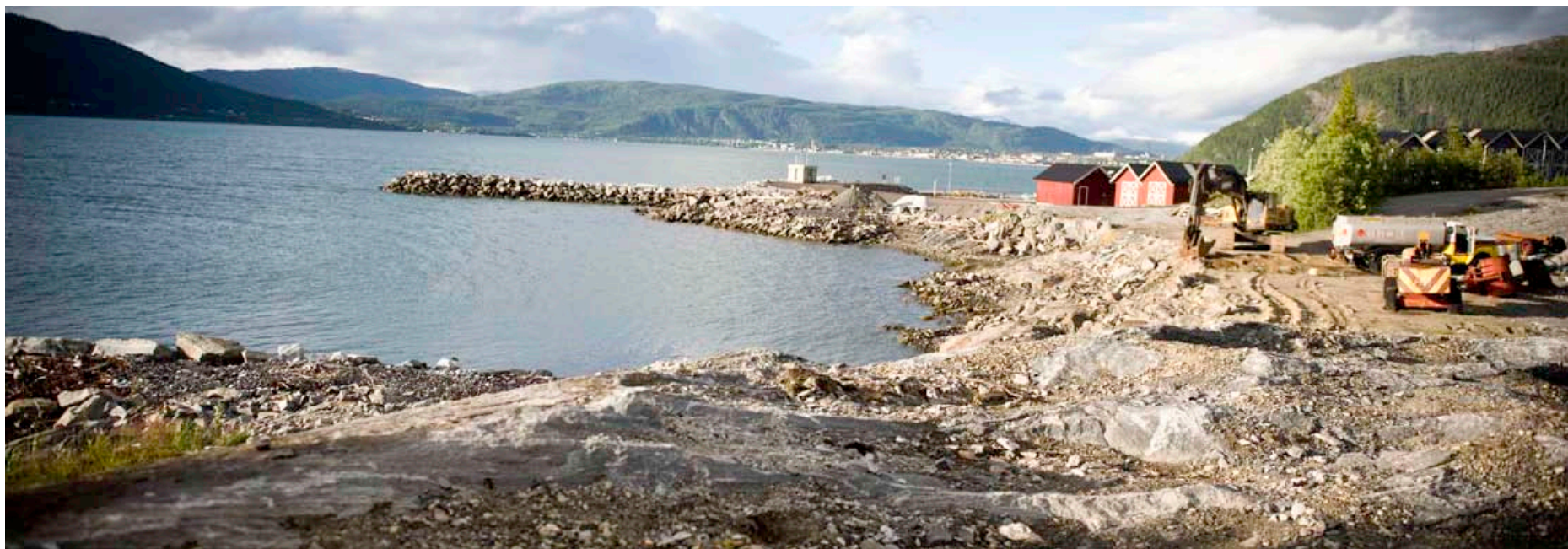
sempelvis ved å vente til festeavtalens utløp 31.12.2014?

2 Var daværende kommunerepresentant Allan Johansens rolle i selskapene tatt hensyn til i saksforberedelsene og avgjørelsen?

3 På hvilket grunnlag hadde kommunen kommet fram til verdifastsettelsene av tankanlegget og ryddejobben? Skulle arbeidet med å fjerne tankanlegget ha vært lyst ut på anbud, etter reglene om offentlige anskaffelser?

Mary Ann Dahl og Tormod Steen er initiativtakerne bak den omstridte investeringen. Ved utgangen av august får de svar på om det var nødvendig å bruke 6,2 millioner kroner på å sikre seg en festerett. Da har granskerne sagt sitt.

Kommunen betalte varaordførerens selskap 3 millioner for det rustne tankanlegget, og 3,2 millioner kroner for å fjerne det.

RANA-SAKEN

- ♦ Det som politikerne trodde var et tomtekjøp i 2011, var i realiteten **kjøp av en festerett** fram til 31. desember 2014. Grunneieren har sagt opp festeretten, og dersom kommunen ikke kommer fram til en avtale med grunneieren står kommunen uten råderett over tomten.
- ♦ Medlem av kommunestyret og nåværende varaordfører **Allan Johansen** (Frp), eier halvparten av selskapet Sug og Spyleteknikk, som samlet har fått utbetalt 6,2 millioner kroner fra kommunen – i salgssum og for å fjerne tankanlegget på eiendommen.
- ♦ Kommunen betalte 3 millioner kroner for det gamle tankanlegget på tomten, men det finnes **ingen nyere takst** på anlegget.
- ♦ Ryddeoppdraget til 3,2 millioner kroner ble **ikke lyst ut på anbud**, slik reglene om offentlige anskaffelser krever.
- ♦ Ifølge festekontrakten er fester forpliktet til å fjerne det gamle anlegget. Kommunen overtok derfor **regningen** for dette.

Dette er den kommunale stranden på andre siden av odden. – Slik kan det bli på andre siden også, mener Mary Ann Dahl.

**GJØR STORE
ENDRINGER**

Slik er det nye inntektssystemet for fylkeskommunene. - Bedre fordi det er nyere, mener KS.

SIDE 10

**FLOMOFRE
MÅ VENTE**

Ordfører Olav Røssum (Sp) i Nord-Fron er skuffet over manglende bevilgning til flomsikring. Mange må vente med å restaurere husene sine.

SIDE 8

**BRÅK OM
EIENDOMSSKATT**

Hjartdal-ordfører Sven Tore Løkshid (Ap) vil beholde spredt skolestruktur. Da må han innføre eiendomsskatt. Det har skapt rabalder.

SIDE 4

A-post Abonnement

Kommunal Rapport

Uavhengig av partier og organisasjoner

28. årgang

Gransker varaordfører

Kontrollutvalget i Rana gransker varaordfører Allan Johansens (Frp) rolle da kommunen betalte 6,2 millioner kroner for et rustent tankanlegg med **FESTERETT** i tre år.

SIDE 6

FOTO: HARALD MATHIASSEN OG
ØYVIND BRATT, RANA BLAD
FOTOMONTASJE: KOMMUNAL RAPPORT

Vi treng ei kommunereform, men den må ta innover seg at Norge er eit land med store indre variasjonar

Debatt, SIDE 17

To aviser, forskjellig innhold
- **bedre rustet
med begge**

Digitaliserte inntrykk i Rapporten
Den digitale utgaven bringer saker alle
hverdager og skal leses i løpet av
nyheter med viktig stoff og bilder i høy oppløsning

Papirversjonen Kommunal Rapport
Papirversjonen kommer ut hver torsdag,
og skal gi bilde og tekst og innsett i de
viktige sakene i kommunene

Papir + digital
To utgaver av aviser og bilder
og nyheter i høy oppløsning
Hver dag Hver sak

Bli totalabonnent i dag
kommunal-rapport.no

Kommunal Rapport
Kontinuerlig oppdatering på nett – ukentlig dybdepolitikk på trykk

Økonomi

Rana betalte 6 mill. – sitter igjen med ingenting

FESTEAVTALEN ga varaordførerens selskap selv ansvaret for å fjerne tankanlegget på Hauknesodden. I stedet solgte varaordføreren anlegget til kommunen for 3 millioner kroner, og sendte faktura på 3,2 millioner for ryddejobben.

Rana, 8. februar 2011: Kommunestyret vedtar etter rådmannens innstilling å kjøpe Hauknesodden tankanlegg med tilhørende festerett for totalt kroner 6,2 millioner kroner. Hensikten var å utvikle området til friluftsformål.

Under behandlingen erklærte kommunestyrerepresentant Allan Johansen seg inhabil, fordi han hadde framforhandlet avtalen med kommunen på vegne av det danske ENH Engineering. Deres datterselskap, Hauknesodden Depot AS, eide tankanlegget og festerettighetene til eiendommen. Johansen er i dag varaordfører i kommunen. Han hadde selv vært med på å utvikle tankanlegget på begynnelsen av 1990-tallet.

Kan bli ekstern gransking

Etter at kontrakten ble signert i mai 2011 og kommunen hadde gitt rivetillatelse, overtok varaordførerens selskap Sug og Spyleteknikk AS aksjene i Hauknesodden Depot AS. Dermed var det Johansens selskap som fikk utbetalt kjøpesummen på 3 millioner kroner, viser fakturaene Rana kommune har betalt.

Senere ryddet det samme selskapet tomten, og fakturerte kommunen 3,2 millioner kroner for jobben. Oppdraget ble ikke satt ut på anbud.

På bakgrunn av artikler om saken på Kommunal-Rapport.no har kontrollutvalget i kommunen nå besluttet å granske saken. I et ekstraordinært møte om to uker skal utvalget også vurdere om det skal hyres inn eksterne granskere.

Uten rettigheter fra 2015

I det tre år gamle saksframlegget kom det fram at kommunens framtidige rettigheter til Hauk-

nesodden var usikre. Administrasjonen hadde uten hell forsøkt å overtale grunneier Knut Skevik om å inngå en ny intensjonsavtale som sikret kommunen festerett etter 2014.

«For Knut Skevik er det helt uaktuelt å inngå en slik intensjonsavtale, og jeg kan i min beste vilje vanskelig se at min klients interesser i det hele tatt skulle være tjent med en slik avtaleinngåelse», skrev grunneierens advokat i et brev som fulgte saksframlegget til kommunestyret.

På tross av dette, mente daværende rådmann at kommunestyret trygt kunne betale for å sikre området. Rådmannen informerte om at festekontrakten gikk ut 31. desember 2014, og at kommunen innen denne datoen burde ha kommet fram til en ny avtale med grunneieren.

Et halvt år før festekontrakten løper ut, står kommunen fortsatt uten noen ny avtale. Grunneier Skevik sier til Kommunal Rapport at han bare på visse vilkår vil være interessert i å forhandle med kommunen.

- Avtalen ville blitt sagt opp uansett, og den er sagt opp.

- Og i henhold til festeavtalen skulle fester da rydde tomten for egen regning?

- Ja, sier Skevik, som utover dette henviser til sin advokat.

Ifølge festeavtalen mellom grunneier og Hauknesodden Depot var selskapet forpliktet til å fjerne tankanlegget og rydde eiendommen ved festekontrakts utløp. Men det var kommunen som til slutt betalte regningen.

Administrasjonens råd til kommunestyret i 2011 baserte seg på en hemmelig juridisk betenkning fra advokatfirmaet Thommessen. Notatet ble først offentliggjort mandag denne uka.

Under tvil kom advokatfirmaet til at festeavtalen uansett ville gitt varaordførerens selskap rett til å forlenge festeavtalen eller kjøpe tomten, og at man derfor kunne se bort fra punktet om opprydding. Advokatfirmaet mente derfor at det ikke var noe alternativ for kommunen å vente til festekontrakten løp ut, for deretter å erverve en ferdig ryddet tomt av grunneieren.

Unntatt offentlighet

Notatet var stemplet unntatt offentlighet, og verken det eller festekontrakten ble framlagt til kommunestyrets møte i februar 2011. Møtet endte med et vedtak om å kjøpe Hauknesodden tankanlegg med festerett.

Anlegget ble solgt for 3 millioner kroner. Varaordføreren har gitt Kommunal Rapport innsyn i den eneste takstrappen om anlegget, datert 1992. Taksten ble ikke lagt fram for kommunestyret. Ifølge rapporten var realistisk salgsvardi i 1992 for komplett anlegg med kai, bygninger, vei og tanker 1,8 millioner kroner.

«Alle bygg bærer preg av slit og elde og en del utbedringer bør utføres», het det i taksten fra den gang. Varaordføreren sier i dag at anlegget, som nå er revet, siden ble oppgradert.

Takstrappen fra 1992, festeavtalen og det inntil nylig hemmeligstemplete juridiske notatet fra advokatfirmaet Thommessen er i dag publisert i vår digitale avis, Kommunal-Rapport.no.

VEGARD VENLI, 470 69 391
vegard@kommunal-rapport.no
LISA RYPENG, 958 94 574
lisa@kommunal-rapport.no

– Kommunen er uten rettigheter

– Spesiell sak, kommenterer advokat og ekspert på tomtefesteloven, Torstein Burkeland.

Han mener at grunneier Knut Skevik var i sin fulle rett til å si opp avtalen. Han understreker videre at fester av tomter til bolig og hytteformål har lovbestemt forlengelsesrett etter tomtefesteloven.

- Når det gjelder næringsvirksomhet, må en slik forlengelsesrett framgå tydelig av festeavtalen, sier Burkeland.

- Det høres ut som om situasjonen er den at kommunen sitter igjen uten rettigheter til arealene, og med en sluttregning - ryddeplikten. Det er få som kjøper seg inn i en slik situasjon, sier Burkeland.

FAKTA

♦ Hauknesodden ligger 6 kilometer sør for Mo sentrum i **Rana kommune**

♦ Shell har leid området siden 60-tallet, gjennom en **festeavtale** med grunneieren

♦ Festeavtalen ble siden kjøpt av **Hauknesodden Depot AS**, et selskap som igjen ble kjøpt av danske ENH Engineering på slutten av 90-tallet.

♦ Lokalpolitiker **Allan Johansen**, i dag varaordfører, har vært både deleier og daglig leder i Hauknesodden Depot AS, som i 2011 solgte festeretten og anlegget til Rana kommune

♦ Etter kommunestyrets vedtak kjøpte Allan Johansen alle aksjene i Hauknesodden Depot AS, og fakturerte kommunen både for festeretten og ryddejobben, totalt **6,2 millioner kroner**.

♦ Gjennom **leverandørprosjektet** har Kommunal Rapport identifisert utbetalinger fra kommuner til selskap med aktører på begge sider av bordet.

I det tre år gamle saksframlegget kom det fram at kommunens framtidige rettigheter til Hauknesodden var usikre.

FOTO: HARALD MATHIASSEN, RANA BLAD

– Avtalen kunne blitt forlenget til evig tid

Det eneste kommunen kunne gjøre for å sikre at Hauknesodden ble omgjort til friluftsområde, var å betale for festerett og rydding, fastholder varaordfører Allan Johansen.

– Jeg visste ikke at grunneieren hadde sagt opp avtalen, det er første gang jeg hører om det når dere ringer nå, sier Allan Johansen.

Han sier at grunneieren ikke ga noen signaler om at han ønsket å si opp festeavtalen. Men han har vært kjent med at grunneieren har hatt et ønske om at tankanlegget skulle fjernes og benyttes til friluftsformål.

– Grunneieren har sagt til meg at han er godt fornøyd med det, han er glad for at det ikke skal være anleggsvirksomhet og den typen drift der, sier Johansen.

Han bestrider at grunneieren hadde rett til å si opp avta-

– For å få tilbake tomten og omgjøre det til friluftsområde, hadde ikke kommunen noe annet valg enn å kjøpe, sier Allan Johansen.

FOTO: ØYVIND BRATT/RANA BLAD

len med virkning fra utgangen av 2014.

– Grunneieren kunne ikke sagt opp avtalen. Det var det bare vi som kunne gjort. I festeavtalen

står det at vi hadde krav på å videreføre kontrakten, så lenge det var drift på anlegget.

– Selv om grunneieren aldri så mye ville kvitte seg med tankanlegget, var han bundet på hender og føtter?

– Ja, han var bundet, og kunne ikke kommet seg ut av avtalen etter 2014. Så lenge vi drev med det som tomten var regulert til, ga festeavtalen oss rett til å fornye med ti år om gangen.

– Du leser altså avtalen slik at dere kunne forlenge avtalen med ti år om gangen, så mange ganger dere ville, og slik kunne dere holde på i flere hundre år framover?

– Ja.

– Men ifølge punkt 18 i festeavtalen løp den ut i 2014, og kunne sies opp av begge parter med ett års forvarsel. Men du leser altså avtalen slik at ditt selskap kunne forlenget avtalen til evig tid?

– Ja, det var slik min advokat

vurderte det, før vi kjøpte festeretten av Shell i 1992. Om grunneieren skulle krevet festeretten opphevet, måtte han selv stått for opprydding og erstattet våre utlegg. Det hadde derfor blitt en stor kostnad for grunneieren å si opp avtalen.

– Dere har fått kommunen til å betale 3 millioner kroner for oppryddingsjobben dere ifølge festeavtalen selv skulle gjøre. Var det riktig?

– Ja, hvis kommunen var opp-tatt av å gjøre om området til friluftsområde, så måtte de det. For å få tilbake tomten og omgjøre det til friluftsområde, hadde ikke kommunen noe annet valg enn å kjøpe.

– Hva tenker du om at kontrollutvalget nå skal granske denne saken?

– Det må de bare gjøre. Jeg har fortalt alt som er sann som jeg har hatt med saken å gjøre.

Slik reagerer kommunetoppene

Tidligere ordfører Geir Waage:

FOTO: JOAKIM S. ENGER

Verken festeavtalen eller den juridiske betenkningen ble framlagt for politikerne i Rana, bekrefter tidligere ordfører Geir Waage.

– Jeg leste først betenkningen fra advokatfirmaet mandag kveld. Det var interessant lesning, og går gjennom flere av problemstillingene dere reiser, sier Waage, som utover dette ikke ønsker å kommentere saken.

Rådmann Robert Pettersen:

FOTO: ØYVIND BRATT/RANA BLAD

Kommunal Rapport har spurt rådmann Robert Pettersen om han er kjent med at kommunen etter utløpet av 2014 ikke har noen formelle rettigheter til tomten på Hauknesodden.

– Det var kjent da kommunestyret behandlet saken at grunneieren ville si opp, utover det har jeg ingen kommentarer, sier Pettersen.

Han sier han forholder seg til kommunestyrets vedtak, og viser til at kontrollutvalget nå skal granske saken.

Kontrollutvalgets leder Jan Erik Arnøy (Ap):

FOTO: ØYVIND BRATT/RANA BLAD

– Vi skal granske om han som er dagens varaordfører, har opptrådt juridisk korrekt, det gjelder blant annet i forhold til inhabilitet og lov om offentlige anskaffelser, sier Arnøy.

Han ønsker ikke å kommentere opplysningene om at festekontrakten påla varaordførerens selskap å rydde Hauknesodden ved festekontraktens utløp.

Ordfører Kai Henriksen:

FOTO: MAGNUS K. BJØRKE

Kommunal Rapport har spurt ordføreren om han er kjent med at kommunen har betalt 6,2 millioner kroner, og etter utløpet av 2014 ikke har råderett over Hauknesodden. Vi har videre spurt ordføreren om hva kommunen gjør nå i forhold til festeavtalen som er utgått.

– Jeg har ingen annen kommentar enn at vi politikerne nå har sett for oss at kontrollutvalget tar tak i saken. Så får vi ta vurderingene underveis, svarer Henriksen.

– Er du kjent med innholdet i festeavtalen?

– Nei, jeg har så vidt vært inne i saken. Derfor har vi bedt kontrollutvalget se på den.

MENING

Leder

Fornuftig arbeidstid

KS har forhandlet fram fornuftig arbeidstid for lærerne, mer tilpasset utfordringene som gjelder dagens skole. Lærerne skal være 7,5 timer på skolen hver dag. Dette bør legge bedre til rette for samarbeid og utvikling.

Som vi har framholdt på denne plass tidligere, mener vi det vil komme elevene til gode at lærerne skal være mer til stede på skolen. Vi har også skrevet at det var viktig å komme langt nok i riktig retning ved dette oppgjøret, slik at skolelederne får mulighet til å bruke ressursene best mulig. Samtidig var det viktig å komme til enighet, og unngå streik denne gangen.

Lærerne og KS har kjempet om hvem som skal bestemme over arbeidstiden siden Kristin Clemet overførte forhandlingsansvaret for lærerne fra staten til KS. I Danmark hadde kampen om lærernes arbeidstidsregler pågått i tiår da arbeidsgiverne fikk kontroll i fjor vår.

Det var avgjørende å gi skolelederne handlingsrom nå, og fjerne lærerorganisasjonenes vetorett mot lokalt inngåtte avtaler om arbeidstid. Dette klarte altså KS - uten å måtte betale for mye for det - å komme til enighet med Unio om, etter mekling på overtid. Alle de fire arbeidstakerorganisasjonene anbefalte til slutt kompromissforslaget til mekleren i kommuneoppgjøret. Det er også åpnet for å utvide arbeidsårets lengde for lærerne noe, gjennom forhandlinger lokalt.

Utgangspunktet var ikke bra etter at lærerne vant både oppmerksomhet og betydelig støtte etter bruddet i vinter. KS hadde nok lagt inn for mye prutningsmonn da de gikk for 45 ukers arbeidsår mot dagens 39, og fikk svi for det. Men så lot de det gå fram at de hadde noe å gi, ei uke før tariffforhandlingene startet. Det ga håp. Det ble et vendepunkt.

Målet var en avtale som tjener norsk skole, og som både lærere og KS syns er et skritt i riktig retning, uttalte forhandlingsleder Per Kristian Sundnes i KS for et par måneder siden. Vi mener nettopp dette ble resultatet: Et skritt i riktig retning. Spørsmålet er om skrittet var langt nok. Sundnes sa selv at det var denne delen av avtalen KS er minst fornøyd med.

Vi mener tilstedeværelse full dag er et godt utgangspunkt for å bygge en ny kultur. Forutsetningen er at de fysiske arbeidsforholdene er tilfredsstillende. Det må kommunene som skoleeiere sørge for.

Kommune-Norge jakter stadig nye teknologiske løsninger som skal gjøre hverdagen enklere. Men når innovasjon hindrer innsyn, er det kanskje på tide med en **TENKEPAUSE?**

Ny teknologi må gi mer åpenhet

Ukas kommentar
Vegard F. Venli

Vegard F. Venli, journalist i Kommunal Rapport
vegard@kommunal-rapport.no

Det er en selvfølge i 2014 at offentlig sektor benytter seg av dataverktøy. At Kommune-Norge henger med på utviklingen og tar i bruk de teknologiske mulighetene som finnes, er vel og bra. Men når den samme teknologien som skal gjøre det enklere og mer effektivt å løse forvaltningsoppgaver brukes som argument for å forklare befolkningen hvorfor det dessverre ikke lenger er mulig å gjøre rede for hvordan offentlig myndighet utøves, har vi et problem.

Nylig foreslo Regjeringen å lukke aksjonærregisteret, en database opprettet av Skattedirektoratet for å forhåndsutfylle 800.000 selvangivelser. Hovedargumentet for lukkingen er at skattemyndighetene må vernes for krav om innsyn fra befolkningen:

«Dersom flere krev innsyn, vil dette være arbeidskrevjande og økonomisk belastende», argumenterte regjeringen da forslaget nylig ble lagt fram i revidert nasjonalbudsjett.

Databasen som skulle gjøre det enklere for skattemyndighetene å skattlegge aksjonærene er altså så komplisert bygd opp, at det ikke lar seg gjøre å trekke ut informasjon når allmennheten krever innsyn?

Kommunal Rapport har også tatt i bruk ny teknologi det siste året. Vi har bedt kommunene sende oss regnskapstall, slik at vi nå sitter med en samlet oversikt over hvilke private leverandører som fikk utbetalt penger fra Kommune-Norge i regnskapsåret 2012.

Basen har blant annet gjort det mulig å identifisere Kommune-Norges 100 største leverandører. I forrige uke satte basen oss i stand til å dokumentere at Asker kommune har betalt den samme IT-leverandøren flere titalls millioner kroner over åtte år, uten noen offentlig anbudskonkurranse.

En annen sak som aldri hadde blitt til uten leverandør-databasen, er nyheten om at Rana kommune betalte varaordføreren 6,2 millioner

kroner for en ferdig ryddet strandtomt, uten at det på forhånd var innhentet noen takst.

Som vi har skrevet i vår nettavis, er det nå ventet at både kontrollutvalget i Asker og Rana går inn i sakene vi har omtalt.

Vi fant fram til sakene ved å krysskjøre opplysningene i databasen med offentlig tilgjengelige datakilder. Koplingen gjorde at vi blant annet kunne dokumentere at halvparten av kommunene handler med firmaer hvor egne politikerne eier aksjer eller sitter i styret. Samlet utgjør handelen over 900 millioner kroner.

Med innsyn i aksjonærregisteret, som regjeringen nå vil lukke, kunne vi laget enda mer presise spørsmål, og identifisert enda flere selskaper med politikere på begge sider av bordet.

Det er bekymringsfullt når det foreslås at kronjuvelene fra dagens aksjonærregister skal gjemmes for befolkningen

Dette vil bli mulig dersom regjeringen realiserer sine planer om å opprette et nytt elektronisk register på nett, over alle aksjonærer i Norge. Likevel er det bekymringsfullt når det samtidig foreslås at kronjuvelene fra dagens aksjonærregister skal gjemmes for befolkningen. Det nye registeret vil nemlig ikke inneholde noen opplysninger om hvilken skatt aksjonærene må betale for aksjene de eier.

Mens man i gamle dager kunne kreve innsyn i alle dokumentene i arkivene som til sammen fortalte historiene om skattlegging av aksjonærer og kommunens eiendomsmasse, skal det altså i dag ikke lenger være mulig, fordi det offentlige har puttet opplysningene i en nymotens database. Spørsmålet man da bør stille seg, er om man har latt det gode bli det bestes fiende?

Aktuell · Ole Magne Norderhaug

FIRE

spørsmål

Ole Magne Norderhaug

BAKGRUNN

Ordfører i Trysil, der Trysilelva mandag gikk over nivået for 200-årsflom.

Flomvollen reddet oss, sier ordfører **OLE MAGNE NORDERHAUG** (Ap), som mandag vurderte å evakuere hele Trysil sentrum.

1 Søndag varslet NVE 150-årsflom. Mandag gikk Trysilelva over 200-årsmerket. Hva skjedde?

- Det har vært mye snø, samtidig kom det fryktelig mye regn søndag, opptil 60 mm noen steder. Jeg har forståelse for at det var vanskelig å beregne hvor nedbøren ville komme. Men vi satte krisestab fredag for å forberede oss på det vi ante ville komme. Vi lå nok litt foran NVE på prognosene. Mandag fikk vi beskjed om at det kunne bli 200-års flom eller verre. Da stilte NVE opp med ledelse og ekspertise. Da lyste det rødt her.

2 Hva gjorde dere?

- Vi planla å åpne flomvol-

len for å slippe vannet «kontrollert» gjennom sentrum. Da måtte vi evakuere 80 husstander. Vi måtte tenke igjennom hvor grensen gikk for å iverksette tiltaket. Det var alvorlig. Heldigvis kom vi ikke dit. Vannet trakk seg tilbake mandag ettermiddag.

3 Flomvollen reddet dere?

- Ja. Den ble bygd i 2007 som følge av storflommen i 1995, da sentrum sto i vann. Nå tar noen til orde for flomvollfest, for å feire at den reddet oss. Men vi må først hjelpe dem som ble rammet i Nybergsund. De fikk avslag på flomvoll etter en kost-nytte-vurdering. Hvis det blir våtere, varmere og vil-

lere, må det være bedre å forebygge enn å reparere.

4 Har dere oversikt over skadene?

- 25 boliger i Nybergsund har fått vannskader i kjeller, gulv og vegger. Flere har flyttet ut av hjemmene sine. Sagbruket Moelven har trolig også fått skader for flere millioner kroner i år, som i 1995. Vi evakuerte åtte beboere i et bofellesskap og har stengt veier. Skolebarn og hjemmesykepleie må kjøre omveier.

MARTE DANBOLT, 416 58 639
marte@kommunal-rapport.no

**VIL FLYTTE
BARN**

Barnevernsbarn kan flyttes til andre landsdeler for å få rett tilbud, mener direktør Mari Trommald i Bufdir.

SIDE 13

**POLAR-
DEMOKRATEN**

Lokalstyreleder Christin Kristoffersen (Ap) tenker ikke på syke og gamle. Men strømprisene derimot...

SIDE 10

**EKSTRA LOKAL-
VALG I 2017**

Alle de 14 kommunene i Vestfold tror de vil vedta sammenslåinger høsten 2015. Da kan de ha et ekstra valg til nye kommunestyre samtidig med stortingsvalget i 2017.

SIDE 4

A-post Abonnement

Kommunal Rapport

Uavhengig av partier og organisasjoner

28. årgang

Leverandørene til Kommune-Norge

FOTO: TERJE LIEN

900 mill. til politikernes firmaer

Halvparten av kommunene handler med firmaer som kommunens egne folkevalgte har interesser i. - Nettverket Kommunal Rapport beskriver er rett og slett egnet til å **SVEKKE TILLITEN** til de folkevalgte, mener jussprofessor Jan Fridthjof Bernt.

Side 14

Regjeringen fremmer nå forslag om reformer basert på svake eller endatil feilaktige framstillinger av virkeligheten

Kronikken, SIDE 16

Samplan 14-15

Kurs/studium i etter- og videreutdanning for samfunnsplanlegging- og utvikling. Søknadsskjema og kontaktinformasjon: **Samplan.no. Søknadsfrist 30. mai.**

Samplan arrangeres for 42.gang i regi av KS, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruk- og omsorgsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Forum for Kommunal Planlegging og Forum for Utdanning i Samfunnsplanlegging.

MENING

Leder

Men er det lurt?

Kommunal Rapport dokumenterer i dag at halvparten av kommunene handler med private firma der kommunens egne politikere er inne på eiersiden eller sitter i styret.

Vi har samlet inn og systematisert offentlige data over alle leverandørene fra Kommune-Norge i 2012. Det er interessant å studere funnene, og vesentlig å analysere bildet som nå framtrer.

For hva betyr det at mange lokalpolitikere er involvert i firmaer som fakturerer kommunene for millionbeløp, og således har interesser i begge leire.

Er det bare å erklære seg inhabil i politisk behandling av saker som angår «egen» næringsvirksomhet, så er det greit? Eller er det rett og slett lite hensiktsmessig å være på begge arenaer parallelt? Det er fornuftig å spørre, være obs på muligheten for påvirkning før den politiske behandlingen og være påpasselig med å fratre når det er på sin plass.

Samtidig ønsker vi næringsdrivende representert i politikken. Det må den enkelte kommune tilrettelegge for. Administrasjonen må i saksforberedelsen bringe fram nødvendige fakta som for eksempel takster eller konkurrerende tilbud, samt identifisere bindinger aktuelle leverandører måtte ha. Hvis det ikke skjer, må politikerne etterlyse det.

Å være åpen om sine ulike roller, er avgjørende for tillit i folkevalgte virke. Alle vil være tjent med å stille seg slik at det ikke kan være tvil om deres ståsted og hensikter.

For enhver kommune er det avgjørende at det ikke hefter mistanke om at noen skulle kunne skaffe seg fordeler ved å ha dobbeltroller. Det gjelder selvfølgelig rådmenn og andre sentralt plasserte i administrasjonen minst like mye som politikerne.

Dette er også en side ved leverandørprosjektet, som vi kommer til å skrive mer om på Kommunal-Rapport.no framover.

Juridisk kan det holde å melde seg inhabil for en folkevalgt som kommer i en rolleskvis. Men det er likevel ikke holdbart å bruke dette som eneste løsning i tilfeller med dobbeltroller.

Jussprofessor Jan Fridthjof Bernt og professor Petter Gottschalk ved BI advarer i denne avisa mot uheldige nettverk mellom næringsliv og folkevalgte. Leverandørprosjektet viser at det er grunn til å sette et kritisk søkelys på dobbeltroller. De kan fort svekke tilliten til lokaldemokratiet.

Med politisk press, **BELØNNING OG STRAFF** skal Jan Tore Sanner overtale uvillige kommuner til å være med på kommunereformen.

Skepsis til Sanners reform

Ukas kommentar
Jan Inge Krossli

Jan Inge Krossli, journalist i Kommunal Rapport
jan@kommunal-rapport.no

Kommunalminister Jan Tore Sanner (H) har presentert helheten i regjeringens store kommunereform. Den synker nå inn i Kommune-Norge.

Mange kommuner over hele landet er i gang med å diskutere og utrede kommunestrukturen. Men mange er uvillige, og spør seg: Hvorfor skal vi være med på denne reformen frivillig?

Svaret vil bli en kombinasjon av politisk og økonomisk straff.

Kommunereformens første hinder blir behandlingen i Stortinget før sommeren. Hvis partiene mener alvor med partiprogrammer og samarbeidsavtaler, så vil KrF, Venstre og Arbeiderpartiet inngå et bredt politisk forlik med regjeringen om helheten i reformen.

Alle disse partiene mener det er behov for store endringer i kommunestrukturen etter 50 år, fordi større kommuner er bedre rustet til å tilby innbyggerne gode og likeverdige velferdstjenester. Dette flertallet mener også at Stortinget må kunne skjære gjennom med tvang.

Et kommuneforlik vil gi regjeringen et solid politisk grunnlag for å gjennomføre reformen. Det vil legge et nasjonalt politisk press på kommunelagene til partiene som er med, når de skal lage lokale program til valget neste høst. Det er særlig viktig i Arbeiderpartiet, hvor mange ordførere har markert motstand mot reformen.

Det kan også oppstå et lokalpolitisk press i takt med at reformen gjennomføres - fra de kommunene som er tidlig ute mot dem som kan bli oppfattet som «sinker».

Sanners økonomiske gulrøtter for reformen er ganske store, men ikke store nok til å overtale dem som er helt imot sammenslåing. De kan bidra til å gi kommuner som er i tvil et dytt.

Kommunene skal få mer penger jo flere som slår seg sammen og jo flere innbyggere den nye kommunen får. Dette er et klart signal fra regjeringen om hvilke størrelser den ønsker, selv om Sanner ikke vil sette noe «absolutt krav» til innbyggertall.

Truslene om straff vil virke sterkere, særlig på små kommuner. Regjeringen vil pålegge kommuner som ikke har store nok fagmiljøer å sam-

arbeide med større kommuner. Inntektssystemet skal etter hvert tilpasses den nye kommunestrukturen, og da vil trolig små kommuner komme dårligere ut.

Sanner mangler den største gulrota: Nye oppgaver. Det skal Stortinget avklare først om ett år. I den danske kommunereformen var de nye oppgavene kjent på forhånd. Det skapte en sterk dynamikk. Mange kommuner fikk mye mer enn 20.000 innbyggere, fordi politikerne var redde for å bli for små til å løse oppgavene.

Et hull i Sanners reform er storbyområdene. Både ekspertutvalget og Kommunaldepartementet peker på de spesielle utfordringene med den kraftige veksten her: Kommunene er ikke for små til å løse sine oppgaver, men kommunegrensene stemmer ikke lenger med terrenget. Det hindrer særlig en helhetlig areal- og transportplanlegging.

Sanner mangler den største gulrota: Nye oppgaver

Regjeringen har ingen egne virkemidler for å få store, uvillige kommuner rundt storbyene til å slå seg sammen frivillig. De er for store til å bli fratatt oppgaver, og vil neppe bli hardt rammet av endringer i inntektssystemet. Et sterkere grep om storbyene kan styrke oppslutningen om reformen. Det vil vise at den ikke minst gjelder dem, og at det ikke er noen periferireform. Det er ikke særlig motiverende for andre når Lørenskog-ordfører Åge Tovan (Ap) argumenterer mot sammenslåing på Romerike med at de er store nok med sine 35.000 innbyggere.

Det siste virkemidlet regjeringen åpner for er å bruke Stortingets makt til å vedta en helhetlig kommunestruktur juni 2017. Dersom et flertall på Stortinget slutter seg til helheten i reformen før sommeren, vil det utvilsomt bety et farvel til 20 år med frivillighetslinjen.

Aktuell • Bård Anders Langø

FIRE

spørsmål

Bård Anders Langø (Ap)

BAKGRUNN

11 ordførere har sendt brev til samferdselsministeren, fordi de frykter at en ny storflyplass ved Mo i Rana vil gå på bekostning av deres flytilbud.

Alstahaug-ordføreren er glad for at samferdselsministeren stopper opp for å lytte grundigere til innvendingene mot ny **STORFLYPLASS** i Nordland.

1 Hvorfor er dere ikke begeistret for planene om ny flyplass på Haukan ved Mo i Rana?

- Avinor har vært tydelige på at om flyplassen skal bygges, blir Vefsn kommunes lufthavn i Mosjøen lagt ned. For vår del er det nok ikke aktuelt med nedleggelse, Sandnessjøen lufthavn vil nok bestå også i framtiden. Men derimot er vi bekymret for at det vil bli færre flyavganger.

2 Hva er det som gjør at det te med flyplasser er viktig for en kommune i nord?

- Vi lever i en landsdel med sto-

re avstander, og hvor særlig tilgjengelighet til sykehus er viktig. I tillegg ser vi flyplasstilbudet i et 20-årsperspektiv. Industrien utenfor Sandnessjøen vokser, derfor er vi glade for at flyplassen nå er utvidet for mange år framover.

3 Hva er det med lufthavnplanene ved Mo i Rana som opprører dere?

- Vi opplever at det private selskapet som har utredet og lobbet for den nye lufthavnen har fått mye gehør, uten at vi har blitt tatt med i planene. Derfor setter vi pris på de signalene så nå kommer fra samferdselsmi-

nisteren. Vi tolker ham dit hen at planene nå skal grundig utredes, og at vi får rikelig med tid til å fronte våre meninger.

4 Hva håper dere at de nye utredningene vil gi bedre svar på?

- Først og fremst håper vi å kunne få bedre svar på hvilke konsekvenser den nye lufthavnen vil få for Sandnessjøen, særlig når det gjelder antall avganger. Det føler vi er et spørsmål som ikke er godt nok utredet i dag.

VEGARD VENLI, 470 69 391
vegard@kommunal-rapport.no

I andre halvår 2012 fakturerte varaordfører Allan Johansen (Frp) Rana kommune for 6,2 millioner kroner, gjennom sitt firma Sug og Spyleteknikk AS. Ingen andre firma eid av en kommunestyrepolitiker har hatt så store inntekter fra egen kommune, ifølge dataene Kommunal Rapport har samlet inn fra Kommune-Norge. FOTO: ØVIND BRATT/RANA BLAD

Betaler 900 mill. til politikernes firma

En av to kommuner handler med firmaer hvor egne politikere **EIER AKSJER ELLER SITTE I STYRET**. Samlet utgjør handelen over 900 millioner kroner.

Kommunal Rapport har samlet inn regnskapstall fra 252 kommuner. Ved kople tallene med lister over folkevalgte, offentlige opplysninger fra Brønnøysundregistrene og selskapenes egne årsregnskaper, har vi gjort følgende funn om Kommune-Norges utbetalinger til privat eide firmaer:

- ♦ 243 firmaer har levert varer og tjenester for 642 millioner kroner i 2012 til kommuner hvor eier eller styremedlem av firmaet har sittet i kommunestyret.
- ♦ 321 politikere er involvert i totalt 139 kommuner som har blitt fakturert av slike selskaper.
- ♦ Tallene inkluderer kun private selskaper, da kommunale og interkommunale virksomheter er holdt utenfor oversikten.

Forutsatt at tallene er representative for hele Kommune-Norge, kjøper de samlet varer og tjenester for over 900 millioner kroner fra firmaer hvor kommunenes egne politikere er aksjonærer eller styremedlemmer.

Gammel kontakt

I databasen har vi identifisert 33 firmaer som eies av en folkevalgt, og som i 2012 fakturerte egen kommune. Samlet utgjør denne omsetningen drøyt 40 millioner kroner.

Varaordfører i Rana kommune, Allan Johansen (Frp), står øverst på listen. Andre halvår i 2012 fakturerte han kommunen for 6,2 millioner kroner, gjennom sitt firma Sug og Spyleteknikk AS.

Kommunens penger gikk til kjøp og rydding av et tankanlegg langs strandlinjen. Varaordføreren fikk oppdraget med å rydde det som senere skulle bli kommunens tomt, gjennom et dansk firma som eide tomten.

- Eieren ringte meg og spurte om vi var interessert i jobben. Jeg kjente dem fra gammelt av, fordi de i sin tid kjøpte tomte av meg, sier varaordføreren. Da han framforhandlet avtalen på vegne av det danske selskapet og kommunen i 2011 satt han i kommunestyret for Frp, men var ennå ikke valgt inn som varaordfører.

Erklærte seg inhabil

Så lenge man er ryddig og erklærer seg inhabil i den politiske behandlingen, er det fullt mulig å kombinere vervet som politiker med en

karriere som næringsdrivende, mener Ranas varaordfører.

- Men det er kjempeviktig at man ikke blander rollene, og deltar på den politiske behandlingen av noe som berøres av egen næringsvirksomhet. I denne saken erklærte jeg meg inhabil både da saken ble behandlet i kommunens politiske organer, og da saken var oppe i partiet, sier Johansen.

- Må være ryddig

Tim Holmvik (H) fra Ullensaker sitter i over 30 styrever. Ett av selskapene, Ø.M. Fjeld AS, fakturerte i 2012 Ullensaker kommune for drøyt 40 millioner kroner for bygging av en flerbrukshall. Holmvik er stolt over prosjektet.

- Vi har fått en flerbrukshall bestående av tre komplette hånd-

ballbaner, fem løpebaner og som samtidig gir et tilbud til utøvere av ishockey, friidrett og cricket. Hallen hadde aldri blitt realisert uten kommunestyrets evne til å tenke langsiktig forebygging, sier Holmvik.

Selv har han samtidig vært svært nøye med å melde seg ut av alle politiske prosesser knyttet til hallen.

- Jeg har vært aktiv politiker siden 2007, og aldri opplevd at det stilles spørsmålstegn ved min habilitet. Det er fordi jeg heller veier med det røde flagget en gang for mye, enn en gang for lite. Jeg melder meg alltid inhabil, også når saken gruppebehandles.

Holmvik mener norsk lokalpolitikk trenger flere, og ikke færre, representanter fra næringslivet.

- I dag er altfor mange politikere

livredde for å ta på seg styrever av frykt for å komme i en dobbeltrolle. Men det er null problem, så lenge man opptrer ryddig.

Holmvik er bekymret for at politikernes frykt for å bli inhabile hindrer dem fra å involvere seg i næringslivet.

- Det er forferdelig leit om vi ender opp med kommunale beslutningstakere som ikke vet noe om hvordan en krone tjenes og velferden skapes. Da ender vi opp med at en stor gruppe fra norsk samfunnsliv underrepresenteres politisk, noe som ville vært udemokratisk.

VEGARD VENLI, 470 69 391
vegard@kommunal-rapport.no

LEVERANDØR-PROSJEKTET

♦ **Kommunal Rapport** har samlet inn data og laget en oversikt over **alle leverandører** fra Kommune-Norge for 2012

♦ Hensikten med prosjektet er blant annet å **dokumentere hvilke leverandører** som leverer til de forskjellige kommunene, og deres omsetning

♦ Kommunene som er med i den endelige databasen, dekker **72,7 prosent av landets befolkning**

♦ **252 kommuner** har levert så gode data at de kunne tas med i databasen, som vi har koplet mot opplysninger fra **Brønnøysundregistrene**, oversikt over aksjonærer fra nettstedet **Purehelp.no**, og **lister over politikere** som ble innvalgt ved kommunevalget 2011

Advarer mot dobbeltroller

- **Det nettverket Kommunal Rapport her beskriver, er et kjempeproblem, mener jussprofessor Jan Fridthjof Bernt.**

Politikere i firmaer som fakturerer kommunene kan gå klar juridisk sett så lenge de er nøye på å erklære seg inhabile.

Jussprofessor Jan Fridthjof Bernt reagerer likevel på Kommunal Rapports funn fra leverandørprosjektet.

- Hele dette nettverket som dere beskriver er rett og slett egnet til å svekke tilliten til de folkevalgte generelt. Selv om enkeltpolitikere er svært nøye på å holde mer enn armlengdes avstand

fra saker som angår selskaper de har interesser i, tar det seg ganske enkelt dårlig ut at folkevalgte er knyttet til virksomheter med kontrakter med kommunen som en vesentlig inntektskilde, mener Bernt.

Han mener nettverksbygging inn i næringslivet og en rolle som folkevalgt ikke er noen god kombinasjon.

- Det som veldig fort skjer, er at en inhabil politiker enten trekkes inn i partigruppens behandling, eller rett og slett blir rådspurt fordi vedkommende er den eneste med skikkelig peiling på saken. Dette klarer vi ikke å styre med

rettsregler. Jeg mener vi må være tydelige på at denne typen nettverk mellom næringsliv og folkevalgte ikke er ønskelig. Og i alle fall er det er nødvendig med full åpenhet om politikeres styreverv og eierinteresser, mener Bernt.

Han støttes av professor Petter Gottschalk ved BI.

- Politikere bør vokte seg for å skape en grobunn for mistanker om at de skaffer seg fordeler av å ha dobbeltroller. Man kan utøve en betydelig form for påvirkning på en sak selv om man erklærer seg inhabil under selve behandlingen i kommunestyret, påpeker Gottschalk.

VIL DISKUTERE STORKOMMUNE

Ørland-ordfører Hallgeir Grøntvedt (Sp) vil diskutere storkommune på Fosen, etter at folket i nabokommunen Bjugn sa nei til sammenslåing. **SIDE 4**

KORTE FRISTER BEKYMRE

Kortere frister i plan- og byggesaker kan gi dårligere vedtak, frykter kommunene. **SIDE 8**

REDDER FOLKETALLET

Ali Ahmed Dhadhaow kom til Vinje som flyktning, og der vil han bli. Flere kommuner holder folketallet oppe takket være innvandrerne. **SIDE 6**

A-post Abonnement

Kommunal Rapport

Uavhengig av partier og organisasjoner

28. årgang

Her er de

100 STØRSTE

leverandørene i Kommune-Norge

SIDE 9-13

Hvorfor er det slik at ett selskap lever nærmest av én kommune alene, år etter år?

Ukas kommentar, side 2

To aviser, forskjellig innhold

- bedre rustet med begge

Nettavisen kommunal-rapport.no
Den digitale utgaven bringer saker alle hverdager og skal kombinere løpende nyheter med viktig stoff med stor nytteverdi.

Papiravisen Kommunal Rapport
Papiravisen kommer ut hver torsdag, og skal gi både oversikt og innsikt i de viktige sakene for kommunene.

Papir + Nett
To utfyllende avisprodukter og nyttige verktøy. Hver dag. Hver uke.

Bli totalabonnent i dag:
kommunal-rapport.no

Kommunal Rapport
Kontinuerlig oppdatering på nett - ukentlig dypdykk på trykk

MENING

Leder

Et ventet nei

Et flertall av innbyggerne i Bjugn og Ørland ville slå sammen kommunene. Men folkeavstemning om kommunesammenslåing foregår ikke slik. Flertallet i hver enkelt kommune må si ja.

At innbyggerne i Bjugn takket nei til å bli slått sammen med Ørland, er ikke veldig overraskende. Entusiasmen for prosjektet forsvant da kommunesenteret ble foreslått lagt til Brekstad i Ørland, og ikke til Botngård i Bjugn.

Folkeavstemningen er den eneste som er planlagt i år om sammenslåing. For tilhengere av færre kommuner kan Bjugn-Ørland bli et eksempel på «hvor galt det kan gå» når folket får bestemme selv.

Resultatet vil ikke få noen direkte betydning for regjeringens kommunereform. Men i Kommunaldepartementet vil de studere casen Ørland-Bjugn nøye. Det vil være lærdommer å trekke av denne prosessen, selv om dette er avslutningen på en affære som startet lenge før regjeringens kommunereform kom i gang. Når to kommuner med 15 minutter mellom kommunesentrene og utstrakt samarbeid ikke klarer å slå seg sammen, kan det bli vanskelig å få til frivillige sammenslåinger.

Det er vanskelig å slå sammen to jevnstore kommuner, flere er trolig lettere. Balanserte løsninger er viktig; lokaliseringsstrider kan kanskje oppfattes som banale sett fra regjerkvartalet, men er høyst reelle. Skal kommuner slås sammen, må alle få sitt.

Folkeavstemninger gjør sammenslåinger vanskeligere, men i dette tilfellet ville flertallet i Bjugn kommunestyre uansett sagt nei. Selv de lokale politikerne fra regjeringspartiene i Bjugn var mot sammenslåingen.

Derfor er det også grunn til å advare mot å trekke for sterke konklusjoner fra forsøket på å lage Austrått kommune ut av Bjugn og Ørland. Her var det mange spesielle forhold som spilte inn.

Hvis det framover er viktig for kommunalminister Jan Tore Sanner å la kommunene selv styre prosessen, samtidig som han vil ha færre kommuner, må statsråden bli mye tydeligere på hva kommunene vil ha å tjene på å slå seg sammen – og eventuelle tvangsmidler hvis kommuner og innbyggere ikke vil lytte til regjeringens ønsker.

I denne utgaven av Kommunal Rapport gjør vi noe historisk. Dette er også starten på en lang serie artikler om **LEVERANDØRENE** i Kommune-Norge.

En helt ny verden

Ukas
kommentar
Ole Petter
Pedersen

Ole Petter Pedersen
redaktør i
Kommunal Rapport
ole.petter@kommunal-
rapport.no

Mye av denne utgaven handler om leverandørene til Kommune-Norge. For første gang er det utarbeidet en oversikt over hvem som er de 100 største leverandørene i det som er et milliardmarked for norsk næringsliv. Aldri før har noen prøvd å sette sammen denne oversikten.

Det er ingen overraskelse at KLP troner på toppen. Ingen vil heller bli tatt på senga av at Kommunalbanken er på 2. plass. Men det er ikke først og fremst der verdien av denne oversikten ligger.

Skal vi drive god og kritisk journalistikk om skjæringspunktet mellom kommuner og næringsliv, er første skritt å dokumentere hvem som faktisk er leverandører, og hvor mye de omsetter for. Derfor er oversikten over de 100 største leverandørene også starten på det som blir et unikt blikk på leverandørene. Abonnenter på vår digitale utgave Kommunal-Rapport.no vil kunne dra nytte av vår journalistikk i lang tid framover, der vi både skal dokumentere og sette kritisk søkelys på et område som ofte får være i fred.

For få år siden ville dette prosjektet vært umulig å gjennomføre. Nå er det ett av mange journalistiske arbeider som tar utgangspunkt i det som gjerne kalles «Big Data», hvor det er mulig å bearbeide og systematisere betydelig større datamengder enn før – og dermed se sammenhenger og interessante poenger som offentligheten har interesse av.

I Kommunal Rapport ønsker vi å jobbe mer med «Big Data». En av våre journalister har i lengre tid jobbet for innsyn i Aksjonærregisteret, som er en samling som i stor grad inneholder offentlige opplysninger. Det er teknisk sett lett å hente ut data fra registeret, men nå vil Finansdepartementet hemmeligholde alle opplysninger i stedet. Blant annet hevder departementet at det er for arbeidskrevende å levere ut opplysninger. Det er rett og slett ikke riktig, og avslører i verste fall skremmende lav datakompetanse i Norges mektigste departement.

Enkelte kommuner har samme holdning som Finansdepartementet, og har dessverre nektet

å levere data til oss, i hovedsak med henvisning til at det er for arbeidskrevende å kjøre ut en leverandørliste. Erfaringen vi har fått i dette prosjektet, tilsier imidlertid at det i dagens verden blir stadig enklere å hente ut store mengder informasjon som faktisk tilhører offentligheten, men som tidligere var skjult for nesten alle. Enkle spørringer kan gjøres via noen få linjer med datakode, og er ikke arbeidskrevende i det hele tatt. Og den informasjonen vi får ut, er altså helt ny og tidligere ubrukt.

Oversikt gir mulighet til å gå noen nærmere etter i sømmene. Hvorfor er det slik at ett selskap lever nærmest av én kommune alene, år etter år?

Spørsmålet er så hvordan vi kan bruke informasjonen. En ting er å sette sammen en oversikt over de 100 største leverandørene til Kommune-Norge. Det er interessant i seg selv, og det blir spennende å se hvordan denne lista endrer seg til neste år; hvem vinner og hvem taper – og hvorfor?

Men det er også viktig å få fram hvem som faktisk leverer til Kommune-Norge av en rekke andre grunner: Det gir mer åpenhet om leverandørenes faktiske posisjon i markedet, og oversikt gir mulighet til å gå noen nærmere etter i sømmene. Hvorfor er det slik at ett selskap lever nærmest av én kommune alene, år etter år?

Vi kommer til å gjenta prosjektet også i år, for vi har høstet svært mye god erfaring i de månedene som har gått siden arbeidet startet.

I mellomtiden kan du selv gå på Kommunal-Rapport.no og sjekke hvem som er de største leverandørene til din kommune. Kanskje får du deg en overraskelse?

Aktuell • Jan Arild Berg

FEM

spørsmål

Jan Arild Berg.

BAKGRUNN

Slutter som ordfører i Etnedal for å bli rektor ved Etnedal skole.

- Jeg har ikke dårlig samvittighet, sier Jan Arild Berg i Etnedal, som **FORLATER ORDFØRERJOBEN** for å bli rektor i samme kommune.

1 Du sa opp rektorjobben i 1999 for å bli ordfører. Hvorfor angret du?

- Fordi jeg hadde lyst på jobben og å gå tilbake til skolen etter 14 år. Det har ingen ting med ordførerjobben å gjøre, for den er spennende.

2 Etnedølene valgte en Sp-ordfører, men får en Ap-ordfører i stedet?

- Det siste halvannet året, ja. Det er ingen stor dramatikk for etnedølene.

3 Bør ikke hensynet til velgerne gå foran dine karriereplaner?

- Jeg har tenkt tanken. Jeg var forberedt på kritikk, men har faktisk ikke fått det. Jeg hadde så lyst på jobben at jeg uansett var villig til å ta den. Og jeg har ikke dårlig samvittighet. Jeg søkte fritak, og fikk en redelig behandling av kommunestyret. De kom til at rektorjobben er uforenlig med vervet som ordfører.

4 Rektor sitter tryggere enn ordførere. Hva er elters gjevere i skolen?

- Jeg har generell permisjon fra Etnedal kommune, og er uansett sikret en eller annen jobb der. Det var rektorjobben som

trigget meg. Jeg hadde uansett gitt meg som ordfører etter fire perioder.

5 Du er selv arbeidsgiver for rådmannen, som ansatte deg som rektor. Hadde han noe valg?

- Ja, det hadde han absolutt. Det presiserte jeg da søkte, og jeg vet at det er foretatt en veldig grundig prosess. Jeg føler meg trygg på at jeg var den beste søkeren.

MARTE DANBOLT, 416 58 639
marte@kommunal-rapport.no

TEMA • LEVERANDØRER

– Å tilby det beste til våre kunder blir ikke mindre viktig for oss i en periode uten konkurranse, understreker adm. dir. Sverre Thornes i KLP, som nå er enerådende på kommunemarkedet for pensjon.

FOTO: HENNING AARSET

Størst av de største

Kommune-Norges største leverandør er **KLP**.

Det overrasker ikke administrerende direktør Sverre Thornes.

Etter at Kommunal Rapport har samlet inn og talt opp regnskapstall fra 252 kommuner med 130 milliarder kroner utbetalt til over 82.000 leverandører, er konklusjonen klar: Kommunalt eide KLP er den største enkeltleverandøren til kommunal sektor.

– Vi er jo store. Personalkostnader er jo den tyngste utgiften for de fleste kommunene, sier Thornes.

Kommunal Rapports kartlegging viser at kommunene utbetalte 6,8 milliarder til selskapet i 2012. KLP er landets største livsforsikringsselskap, og selskapets egne tall viser premieinntekter på 27,5 milliarder kroner i 2012. 60 prosent av medlemmene er kommunalt eller fylkeskommunalt ansatte.

KLP ble i sin tid etablert av kommune, som et personalpolitisk grep for å sikre ansatte en trygg alderdom.

– Siden har virksomheten utviklet seg naturlig langs de linjene, sier Thornes.

Datterselskapene tilbyr dessuten skadeforsikring og banktjenester.

Eneleverandør

KLP har gjennom årene hatt varierende konkurranse fra private livsforsikringsselskaper. De to siste årene har både Store-

brand og DNB varslet at de trekker seg fra dette markedet, og derved står KLP alene igjen. Eneste alternativ til KLP er å lage egen kommunal pensjonskasse.

– Å tilby det beste til våre kunder blir ikke mindre viktig for oss i en periode uten konkurranse, understreker Thornes.

Kommunalt ansatte har tradisjonelt hatt gode pensjonsordninger. KLP tør ikke spå hva som vil skje i årene som kommer.

– Mange tegn tyder på at offentlig tjenstepensjon vil bli diskutert framover, sier Thornes.

– Hvor går veien videre for KLP generelt?

– Vi er tro mot én ting, og det er at vi er etablert av kommuner, fylker og helseforetak, og derfor konsentrerer oss om å utvikle gode produkter og tjenester for disse. Det betyr at skadeforsikringsselskapet utvikler produktspektre for våre eiere. Det samme gjelder banken.

Møter hard konkurranse

Når kommunene kjøper skadeforsikringer, har KLP merket seg at det er blitt vanligere at kommuner samarbeider.

– Ofte nå enn tidligere ser vi at kommunene går sammen for å skaffe ressurser til å opptre som profesjonelle innkjøpere, sier Thornes.

Nr 1: KLP

- ♦ Leverer tjenester innen pensjon, finans og forsikring
- ♦ Er et gjensidig eid selskap, og KLPs kunder er derfor også selskapets eiere
- ♦ Omsetning i 2012: 48 milliarder
- ♦ Over 800 ansatte

Han anslår at KLP har en markedsandel på mellom 30 og 35 prosent på skadeforsikring til kommunene.

– Vi møter knallhard konkurranse på alle områder, og det er blitt helt vanlig at samme kommune har skadeforsikringene sine delt på flere forsikringsselskaper.

KLP har merket en økt pågang fra kommuner som ønsker økt kompetanse om skadeforebygging. Det er vinn-vinn-situasjon.

– Kommunene har lenge vært dyktige til å skaffe seg de beste forsikringsbetingelsene. Nå ser vi også at de er mer og mer interessert i å få rådgiving fra våre medarbeidere. Kommunene er ikke lenger bare opptatt av pris, de er også opptatt av å forhindre skader. Det er jeg veldig glad for, sier Thornes.

Han ser tilsvarende trender på pensjonssiden, der kommunene ønsker mer input på helse, miljø og sikkerhet, for at ansatte skal være friske og stå lenge i jobben.

Konkurranse også om bank

Også på banktjenester merker selskapet sterk konkurranse, blant annet fra Kommunalbanken.

– De er klart størst i markedet. Jeg vil tippe de har om lag 50 prosent markedsandel. KLP og datterselskapet Kommunekreditt har vel, sett under ett, drøyt 10 prosent.

– På innlån kjører kommunene rene anbudsrunder og velger mellom oss, Kommunalbanken og verdipapirmarkedet.

VEGARD VENLI, 470 69 391
vegard@kommunal-rapport.no
HENNING AARSET, 930 27 726
henning@kommunal-rapport.no
OLE PETTER PEDERSEN, 900 57 640
ole.petter@kommunal-rapport.no

– Vi må være tett på kundene for å tilpasse våre produkter og tjenester til deres behov, sier adm.dir. Kristine Falkgård. FOTO: MAGNUS K. BJØRKE

Lav rente til «alle» som vil ha

Ingen norske banker kan matche rentebetingelsene som Kommunalbanken kan tilby kommunene. Men det betyr ikke at de er uten konkurranse.

Kommunalbanken eies og drives med mandat fra staten. Statlig eierskap og kun utlån til norske kommuner gir banken den høyeste oppnåelige kredittratingen, noe som gjør at banken kan tilby langt bedre lånebetingelser enn andre finansinstitusjoner.

– Norske kommuner og fylkeskommuners finansieringsbehov er vår eksistensberettigelse. Vi er etablert som et statlig virkemiddel for å sørge for at kommunal sektor får finansiert viktige velferdsinvesteringer til lavest mulig kostnad, sier administrerende direktør Kristine Falkgård.

Kommunalbanken er, tross svært gode rentevilkår, på ingen måte eneleverandør av lån til kommunene.

– Vi er den største långiveren til sektoren, med en markedsandel på rundt 50 prosent. Men vi må også konkurrere med andre finansmarkedsaktører, sier Falkgård.

Kommunalbanken jobber aktivt i store internasjonale kapitalmarkeder for å låne penger til mest gunstige betingelser, for å kunne låne kommunene penger til tilsvarende gunstig rente.

Selskapet har sju kunde- og markeds-

Nr 2: Kommunalbanken

- ♦ Landets ledende finansinstitusjon for Kommune-Norge
- ♦ En av Norges 100 største bedrifter målt i omsetning
- ♦ Omsetning 2012: 6.871 mill. kr.
- ♦ Eies av Kommunaldepartementet
- ♦ 60 ansatte

konsulenter som jobber med den daglige kontakten med kommunene.

– Vi må være tett på kundene og kjenne deres behov og utvikling for å tilpasse våre produkter og tjenester til deres behov.

– *Hvordan opplever dere kommunene?*

– Vi opplever dem som profesjonelle, men det er klart at vi er i en annen faglig dialog med en liten kommune enn med større kommuner med egne finansavdelinger.

– *Får større kommuner bedre betingelser?*

– Nei, vi tilbyr den samme renten til små som store kommuner.

– Kommunene er en viktig og krevende kundergruppe, sier konsernsjef Pål Egil Rønn i AF Gruppen. FOTO: HENNING AARSET

Bygger seg opp i kommunene

AF Gruppen er Kommune-Norges foretrukne leverandør av byggetjenester.

I 2012 bygde de kommunale bygg for 707 millioner kroner.

AF Gruppen er blant de største entreprenørene i Norge og omsetter for rundt 10 milliarder i året. I 2012 var de Kommune-Norges største leverandør av bygg og anlegg. Totalt fakturerte de Kommune-Norge for 707 millioner kroner. Største kommunale enkeltkunde var Oslo. Hele 440 millioner kroner kom fra hovedstaden.

– Vi har bygd en rekke skoler de siste årene. Det er hovedsakelig disse prosjektene omsetningen kommer fra, sier Pål Egil Rønn, konsernsjef i AF Gruppen.

Rønn syntes det er enkelt og greit å forholde seg til kommunenes konkurranseregler.

– De er veldig tydelige på hva de vil ha og hva de er villig til å betale når de går ut og henter inn tilbud. Det skaper en god ryddighet i tilbudsfasen som jeg har sansen for.

I gjennomføringsfasen er det derimot litt større forskjeller.

– De som lykkes best, har mye kompetanse i egen organisasjon. Det er viktig at

Nr 4: AF Gruppen ASA

- ♦ Børsnotert entreprenør- og industrikonsern
- ♦ Driver prosjektindustri innenfor eiendom, bygg, anlegg, offshore, miljø og energi.
- ♦ Omsetning i 2012: 9.830 mill. kr.
- ♦ 2.600 ansatte fordelt på Norge, Sverige,

kommunene er attraktive arbeidsgivere, slik at de klarer å holde på samt videreutvikle nødvendig kompetanse, sier Rønn.

Han opplever til dels store forskjeller mellom kommunene når det gjelder byggteknisk kompetanse.

Kommunene utgjør mellom 7 og 10 prosent av den totale omsetningen til AF Gruppen.

– De er en krevende, men helt klart viktig kundergruppe, sier Rønn, og viser til at skolebygg spesielt er tekniske svært krevende bygg.

LEVERANDØRENE

De hundre største

Oversikten viser hvor mange kommuner hver leverandør har solgt varer og tjenester til. Den viser også hvor mye den enkelte leverandør til sammen har fakturert kommunene for. Det er hentet data fra 252 kommuner. Estimert omsetning er et anslag Kommunal Rapport har gjort for å se hvor mye leverandøren ville fakturert for dersom vi hadde hatt fått tall fra samtlige 428 kommunene i Norge. Der leverandørene mener at fakturerte beløp ikke er dekkende for deres totale leveranser, er dette tatt med i kommentaren. Gå til Kommunal-Rapport.no for å se en mer detaljert oversikt over hvilke kommuner som kjøper fra de forskjellige leverandørene.

1 Navn: Kommunal Landspensjonskasse

Kommuner: **216**
Fakturert: **4.972 mill. kr.**
Estimert: **6.849 mill. kr.**

2 Navn: Kommunalbanken As

Kommuner: **145**
Fakturert: **4.170 mill. kr.**
Estimert: **5.744 mill. kr.**

3 Navn: DNB Livsforsikring Asa

Kommuner: **57**
Fakturert: **1.384 mill. kr.**
Estimert: **1.906 mill. kr.**

4 Navn: AF Gruppen Norge As

Kommuner: **17**
Fakturert: **707 mill. kr.**
Estimert: **974 mill. kr.**

5 Navn: Skanska Norge As

Kommuner: **28**
Fakturert: **631 mill. kr.**
Estimert: **869 mill. kr.**

6 Navn: KLP Kommunekreditt As

Kommuner: **77**
Fakturert: **625 mill. kr.**
Estimert: **861 mill. kr.**

7 Navn: Storebrand Livsforsikring As

Kommuner: **29**

Fakturert: **557 mill. kr.**

Estimert: **767 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Vi er som kjent på vei ut av markedet for offentlig pensjonsforsikring, men legger samtidig ned mye ressurser på å utvikle gode systemløsninger og konsepter for eksisterende og nye kommunekunder. I 2012 administrerte vi 6 offentlige pensjonskasser, hvor Molde, Lørenskog og Fjell var kommunale. Ved inngangen av 2014 er dette vokst til 12 offentlige pensjonskasser. Vi har tro på at dette markedet vil fortsette å vokse.

8 Navn: Atea As

Kommuner: **206**
Fakturert: **553 mill. kr.**
Estimert: **762 mill. kr.**

9 Navn: Ncc Construction As

Kommuner: **15**
Fakturert: **551 mill. kr.**
Estimert: **758 mill. kr.**

Selskapets kommentar: De største kontraktene: Bergsodden sykehjem, Brøttum

skole, Nordkisa skole, Kunn-skapsparken Finnsnes (privat byggherre, men offentlige leietakere), Dam Svartavatn, Kvernvik renseanlegg og Ytre Sandviken renseanlegg, FUSDALSBRÅTEN botiltak, drift av snøsmelteanlegg for Oslo kommune og Fossan Kraftverk (eies av kommuner, største eier er Harstad kommune). I 2013 var omsetningen 70 prosent høyere enn i 2012.

10 Navn: Veidekke Entreprenør As

Kommuner: **34**
Fakturert: **521 mill. kr.**
Estimert: **718 mill. kr.**

11 Navn: Uloba Sa

Kommuner: **84**
Fakturert: **510 mill. kr.**
Estimert: **702 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Leverandør til 138 kommuner. Totalomsetning 675 millioner kroner. Kommunesektoren står for nær 100 % av våre inntekter og er folgelig svært viktig som samarbeidspartner. Vår kjernevirksomhet er

rettet mot de som blir tildelt tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse (BPA) fra sin kommune. Dette er tjenester som svært få kjøper selv. Viktigste kontrakter er i Oslo, Trondheim og Bergen. Disse kommunene representerer i underkant av 40 % av vår omsetning. Det ligger nå til rette for at Stortinget vil vedta en individuell rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse. Vi forventer at det vil bli en markant økning i totalt antall personer som får BPA, og at andelen BPA-ordninger med privat leverandør vil vokse.

12 Navn: Hafslund Fakturaservice As

Kommuner: **26**
Fakturert: **448 mill. kr.**
Estimert: **617 mill. kr.**

13 Navn: Fjordkraft As

Kommuner: **46**
Fakturert: **446 mill. kr.**
Estimert: **615 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Riktig tall er 101 kommuner. Det er mange små kommuner som

inngår i innkjøpssamarbeid der de er mange sammen. Anbudsrunder gir pressede priser og svært lave marginer, men det er store volum på avtalene og kommuner er trygge betalere. Den viktigste kontrakten i 2012 var VOIS: Vestfold Offentlige Innkjøps-samarbeid som består av 14 kommuner.

14 Navn: Statoil Fuel & Retail Norge As

Kommuner: **206**
Fakturert: **425 mill. kr.**
Estimert: **585 mill. kr.**

15 Navn: Ivar Iks

Kommuner: **9**
Fakturert: **399 mill. kr.**
Estimert: **550 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Omsetningen mot kommunene vil øke i hovedsak som følge av store investeringer innen vann, avløp og renovasjon i årene som kommer. Innbyggerøkning og skjerpede kvalitets-/miljøkrav ligger til grunn for investeringene.

16 Navn: Hent As

Kommuner: **10**

– Kommune-Norge burde samarbeidet mer, mener adm.dir. Dag Fodstad i Atea.

FOTO: HENNING AARSET

Får kommunene på nett

Landets største kommunale leverandør av digital infrastruktur forstår når kommunen har innkjøpskompetanse, og når anbudet er skrevet av konsulenter.

– Kommunene vet hva de har av penger, men ikke alltid helt hva de skal bruke dem til og i hvilken rekkefølge, sier administrerende direktør Dag Fodstad.

På gode dager omsetter selskapet hans for noen hundre millioner kroner. Kommune-Norge har gitt ham mange gode dager. Selskapet har ifølge Kommunal Rapports oversikt fakturert kommunene for 553 millioner.

– Jeg tror ikke det anslaget er helt *far off*. Vi har ikke gjort fullstendige søk, men det virkelige tallet er nok noe høyere og utgjør trolig 12-15 prosent av omsetningen, sier han.

Grunnfjellet i det Atea leverer til kommunene, er infrastruktur – i praksis det som ligger i bunnen for tilgang til internett og nettverk, lagring og telefontjenester.

Ikke sjelden kjenner Atea igjen konsultentselskapenes formuleringer i bestillingene. Da forstår de at kommunen har vært ute og kjøpt seg kompetanse på IT-området.

– Kommune-Norge burde samarbeidet mer. Nå går det jo i den retning, det

Nr 8: Atea

- ◆ Leverer IT-infrastruktur i Norge, Norden og Baltikum
- ◆ Omsetning 2012: 6.320 mill. kr.
- ◆ Har 1.650 ansatte på 23 avdelingskontorer
- ◆ Største IT-leverandør til Kommune-Norge, målt etter Kommunal Rapports tall

er nok framtiden – også sett fra et IT-perspektiv, mener Fodstad.

Selv om mange kommuner har strammere økonomi, har ikke Atea merket særlig nedgang.

– Det er nok tøffere fighter om de store kontraktene. Men utover det, så er tilgangen til det kommunale markedet relativt greit, sier Fodstad.

Han har medarbeidere på 23 avdelingskontorer over hele landet.

– Vi leverer tjenester i større eller mindre grad til godt over halvparten av Kommune-Norge, forteller direktøren.

Vibeke Marøy Melstrøm er daglig leder i Uloba, landets største tilbyder av brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

FOTO: HENNING AARSET

Er blitt handikap-gigant

Uloba har sakte, men sikkert bygd seg opp som Kommune-Norges største på brukerstyrt personlig assistanse.

Fem gründere med en drøm om selv å kunne styre eget liv og egen assistanse dannet grunnlaget for Uloba-eventyret. I løpet av snart 23 år har Uloba vokst til å bli en gigant med rundt 800 andelseiere og 5.000 ansatte assistenter.

Det finnes i dag 20-30 aktører som tilbyr såkalt brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Dette er en tjeneste som gir de funksjonshemmede mulighet til å gå inn som arbeidsleder, og hvor de selv rekrutterer og lærer opp, lager timelister og bestemmer assistentenes arbeidsoppgaver.

Uloba er den desidert største tilbyderen av BPA.

– BPA er i praksis et alternativ til kommunens hjemmehjelp eller institusjonalisering, sier daglig leder Vibeke Marøy Melstrøm i Uloba, som selv sitter i rullestol.

– BPA gir oss friheten til å styre vår egen hverdag slik at vi også kan bidra til fellesskapet.

På listen over de største leverandørene troner Uloba høyt. I 2012 fakturerte de Kommune-Norge for over en halv milliard

Nr 11: Uloba

- ◆ Samvirke som eies av 800 funksjonshemmede
- ◆ Har 5.000 assistenter ansatt
- ◆ Omsetning 2012: 645 mill. kr.
- ◆ Samarbeider med 150 kommuner/bydeler
- ◆ 64 prosent funksjonshemmede i administrasjonen

der kroner. En betydelig sum, men den kunne vært større. Ifølge Statistisk sentralbyrå ønsker rundt 78.000 ikke-syssette funksjonshemmede å komme i arbeid.

– BPA kan være løsningen for mange av disse, men ikke alle. Du må ville det selv, sier Tove Linnea Brandvik, politisk rådgiver i Uloba og tidligere Ap-ordfører og vararepresentant til Stortinget.

I dag er det om lag 2.900 BPA-brukere i Norge.

>>>

Fakturert: **380 mill. kr.**
Estimert: **524 mill. kr.**

17 Navn: **Telenor Norge As**

Kommuner: **197**

Fakturert: **346 mill. kr.**

Estimert: **477 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Telenor ønsker og kan ikke å opplyse om hvilke kommuner og volum på disse kontraktene. Flere og flere oppgaver tillegges kommunene. Det vil gi økt behov for effektivisering ved hjelp av den teknologi og de tjenester Telenor tilbyr. Det er også bakgrunnen for at Telenor i flere år har satset på velferdsteknologi. Dette vil være viktig både i forhold til at kommunene overtar «pasienten» tidligere fra sykehusene og eldrebølgen. Velferdsteknologi vil bidra til at brukeren kan bo lenger hjemme i stendefor i flytte på institusjon

18 Navn: **Martin M Bakken As**

Kommuner: **3**

Fakturert: **344 mill. kr.**

Estimert: **473 mill. kr.**

19 Navn: **Evry As**

Kommuner: **198**

Fakturert: **293 mill. kr.**

Estimert: **404 mill. kr.**

20 Navn: **Tine Sa**

Kommuner: **237**

Fakturert: **284 mill. kr.**

Estimert: **391 mill. kr.**

21 Navn: **Staples Norway As**

Kommuner: **217**

Fakturert: **283 mill. kr.**

Estimert: **390 mill. kr.**

22 Navn: **Norconsult As**

Kommuner: **158**

Fakturert: **274 mill. kr.**

Estimert: **377 mill. kr.**

23 Navn: **Statens Vegvesen**

Kommuner: **74**

Fakturert: **265 mill. kr.**

Estimert: **365 mill. kr.**

24 Navn: **DNB Bank Asa**

Kommuner: **174**

Fakturert: **264 mill. kr.**

Estimert: **364 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Vi vurderer utsiktene fremover som gode. Kommunal sektor vil også i fremtiden være en stor og krevende forbruker av

banktjenester.

25 Navn: **BRG Entreprenør As**

Kommuner: **6**

Fakturert: **255 mill. kr.**

Estimert: **351 mill. kr.**

26 Navn: **KLP Skadeforsikring As**

Kommuner: **143**

Fakturert: **241 mill. kr.**

Estimert: **332 mill. kr.**

27 Navn: **Aleris Omsorg As**

Kommuner: **5**

Fakturert: **236 mill. kr.**

Estimert: **325 mill. kr.**

28 Navn: **Movar Iks**

Kommuner: **11**

Fakturert: **236 mill. kr.**

Estimert: **325 mill. kr.**

29 Navn: **Åsen & Øvre-lid As**

Kommuner: **3**

Fakturert: **234 mill. kr.**

Estimert: **322 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Førde rådhus var den viktigste kontrakten i 2012. Vi regner med økt omsetning fra kommune-prosjekter i årene framover. I 2014 vil kommunesektoren

utgjøre en betydelig større del av omsetningen enn tidligere.

30 Navn: **Aleris Ungplan & Boi As**

Kommuner: **47**

Fakturert: **230 mill. kr.**

Estimert: **317 mill. kr.**

31 Navn: **Iss Facility Services As**

Kommuner: **102**

Fakturert: **230 mill. kr.**

Estimert: **316 mill. kr.**

32 Navn: **Bs Undervisning As**

Kommuner: **130**

Fakturert: **219 mill. kr.**

Estimert: **302 mill. kr.**

33 Navn: **Brødrene Dahl A/S**

Kommuner: **201**

Fakturert: **218 mill. kr.**

Estimert: **300 mill. kr.**

34 Navn: **Danske Bank**

Kommuner: **52**

Fakturert: **213 mill. kr.**

Estimert: **293 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Vi har gått fra utfordrerposisjon til å ha hovedbankavtale med 33 kommuner. I 2012 vant vi 12

anbudskonkurranser, hvorav Trondheim var den viktigste.

35 Navn: **Oslo Taxi As**

Kommuner: **24**

Fakturert: **212 mill. kr.**

Estimert: **292 mill. kr.**

Selskapets kommentar: De viktigste kontraktene for konsernet Oslo Taxi er TT-transport (tilrettelagt transport) for Oslo kommune velferdsetaten, både for gående brukere og de som må ha spesialbil. Elevtransport for Utdanningsetaten (både vanlige biler og spesialbiler). Transport for Bydelene, for det meste i forbindelse med dagaktiviteter for eldre.

36 Navn: **Attendo Norge As**

Kommuner: **2**

Fakturert: **211 mill. kr.**

Estimert: **291 mill. kr.**

37 Navn: **Norlandia Care Norge As**

Kommuner: **10**

Fakturert: **210 mill. kr.**

Estimert: **290 mill. kr.**

38 Navn: **Sweco Norge As**

Kommuner: **121**

Fakturert: **203 mill. kr.**

Estimert: **280 mill. kr.**

39 Navn: **Oslo Vei As**

Kommuner: **14**

Fakturert: **200 mill. kr.**

Estimert: **275 mill. kr.**

40 Navn: **Visma Unique As**

Kommuner: **213**

Fakturert: **199 mill. kr.**

Estimert: **275 mill. kr.**

41 Navn: **Aquarama Kristiansand As**

Kommuner: **1**

Fakturert: **194 mill. kr.**

Estimert: **267 mill. kr.**

42 Navn: **Rambøll Norge As**

Kommuner: **142**

Fakturert: **185 mill. kr.**

Estimert: **255 mill. kr.**

43 Navn: **Cowi As**

Kommuner: **140**

Fakturert: **182 mill. kr.**

Estimert: **250 mill. kr.**

44 Navn: **Kruse Smith Entreprenør As**

Kommuner: **18**

Fakturert: **179 mill. kr.**

Estimert: **247 mill. kr.**

– På tide å rydde opp

To av tre leverandører til Kommune-Norge selger varer og tjenester for **UNDER 100.000 KRONER**. KS Innkjøpsforum mener det er på tide at kommunene rydder i leverandørlistene sine.

Kommunal sektor er stor på innkjøp. Kommunal Rapport har samlet inn fakturaer fra rundt 82.000 bedrifter som har levert varer og tjenester til over 250 kommuner. Til sammen fakturerte disse bedriftene kommunene for over 130 milliarder kroner i 2012.

Oversikten viser også at det finnes mange små leverandører. Hele to av tre bedrifter fakturerte Kommune-Norge for under 100.000 kroner. Bare 439 bedrifter solgte varer og tjenester for over 50 millioner kroner.

– Det er helt klart på tide å rydde opp. Det ligger et stort effektiviseringspotensial her, sier Rita Endresen, leder av KS Innkjøpsforum.

Hun viser til at det kan gjøres besparelser dersom anskaffelsesområdet får større fokus og økt lederforankring i kommunene.

Endresen peker samtidig på at bilde er langt fra svart-hvitt.

– Det er også mange små kommuner som ikke har behov for de store anskaffelsene.

Vil ha færre leverandører

Når kommuner kjøper varer eller tjenester, er det viktig å sørge for gode prosesser og konkurranse i markedet. Innkjøper Ivar Larsen i Fredrikstad kommune ser dette som sin hovedoppgave.

– Uten at det er to streker under svaret, vil jeg påstå at alle kommuner gjennom gode innkjøpsprosesser og god konkurranse i markedet vil kunne spare mange penger, sier Larsen, som også er medlem av det innkjøpsfaglige KS-rådet «KSI Fagråd».

SPARE
Alle kommuner kan gjennom gode innkjøpsprosesser og god konkurranse i markedet spare mange penger

Ivar Larsen
innkjøper i Fredrikstad

– Ifølge Kommunal Rapports tall er det over 82.000 leverandører til Kommune-Norge. Overrasker det deg?

– Nei. I kommunal sammenheng er alle som framkommer i kommunens regnskapssystem, leverandører. Vi jobber hele tiden for å redusere antall leverandører gjennom å etablere avtaler der det er aktuelle behov.

– Du håper altså at Kommunal Rapports oversikt neste år inneholder færre leverandører?

– Ja, fra et innkjøpsfaglig perspektiv er det helt klart et mål. Mye kan nok gjøres for å sikre at man benytter seg av inngåtte rammeavtaler. Det handler ikke minst

ØNSKER INNOVASJON
Kommunene er ganske så opptatt av å beskrive i detalj hva de skal ha, framfor å vise fram hva de ønsker løst

Petter Brubakk,
næringspolitisk direktør i NHO

om å sikre lojalitet og oppfyllelse av kontraktene.

Larsen benytter selv Doffin.no, det offentlige Norges felles portal for kunngjøring av anskaffelser, aktivt. Det handler om mer enn bare å unngå brudd på anskaffelsesreglene.

– Kost-nytte-effekten av å kjøre anbuds-konkurranser og å inngå rammeavtaler er å sikre at offentlige midler brukes til å kjøpe fra rett leverandør, til rett pris og riktige betingelser. Det handler også om å sikre kvaliteten på det man kjøper. Med gode rammeavtaler er leverandørens sortiment kvalitetssikret, slik at den ansatte slipper å orientere seg i markedet hver gang man et

behov skal dekkes.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) er ikke overrasket over at det er så mange små leverandører.

Mer innovasjon

– Det stemmer godt med vår oppfatning. Norsk næringsliv består av mange små, og det er ingen tvil om at kommunene er viktige kunder for næringslivet. Mange bedrifter er helt avhengig av at de får solgt sine varer og tjenester til det offentlige, sier næringspolitisk direktør Petter Brubakk.

Han mener tallene gir en god pekepinn på hvilket volum det kommunale markedet utgjør.

– Kommunene er et stort marked som til dels er preget av hard konkurranse, og slik bør det være for at innbyggerne skal få mest mulig igjen for skattepengene sine.

Samtidig peker Brubakk på mulighetene som ligger i et slikt marked.

– Det er viktig at man også tenker på innovasjon og utvikling og ikke ser seg blind på å skaffe seg gårdsdagens teknologi til en billigst mulig pris.

– Kommunene er ganske så opptatt av å beskrive i detalj hva de skal ha, framfor å vise fram hva de ønsker løst. Det kan hende at man i fellesskap med en leverandør kan komme fram til nye og innovative løsninger som vil sikre en lavere investeringskostnad og lavere driftskostnader på sikt, sier Brubakk.

Han viser til at NHO og KS sammen med nasjonale innovasjonsaktører, statlige virksomheter, større kommuner og næringslivet nå ser på hvordan dette kan løses.

LEVERANDØRENE

Selskapets kommentar: Tallet virker svært lavt. Konsernet hadde en omsetning på drøyt 4 milliarder kroner i 2012, med flere oppdrag i kommunesektoren. Generelt er kommunesektoren en viktig kundearena for Kruse Smith. Både innen nybygg og byggfornyelse.

45 Navn: **Asko Øst As**
Kommuner: **51**
Fakturert: **173 mill. kr.**
Estimert: **238 mill. kr.**

46 Navn: **Caverion Norge As**
Kommuner: **112**
Fakturert: **169 mill. kr.**
Estimert: **232 mill. kr.**

47 Navn: **Dell As**
Kommuner: **91**
Fakturert: **166 mill. kr.**
Estimert: **228 mill. kr.**

48 Navn: **Cambi As**
Kommuner: **1**
Fakturert: **163 mill. kr.**
Estimert: **225 mill. kr.**

49 Navn: **Bergen Røde Kors Sykehjem As**
Kommuner: **3**
Fakturert: **160 mill. kr.**

Estimert: **221 mill. kr.**
50 Navn: **Asplan Viak As**
Kommuner: **156**
Fakturert: **160 mill. kr.**
Estimert: **220 mill. kr.**

51 Navn: **Protector Forsikring Asa**
Kommuner: **102**
Fakturert: **157 mill. kr.**
Estimert: **216 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Omsetningen vil fortsette å øke hvis flere kommuner benytter seg av forsikringsmeglere, som spiller en meget viktig rolle i innkjøp av kompliserte forsikringsløsninger.

52 Navn: **Sg Finans As**
Kommuner: **150**
Fakturert: **156 mill. kr.**
Estimert: **215 mill. kr.**

Selskapets kommentar: De største engasjementene er relatert til bygglease av skoler og aldershjem i regionen Oslo/Akershus. Utover det, gjelder de fleste engasjementene innen kommunesektoren leasing av IT-utstyr, kjøretøy og anleggsmaskiner.

53 Navn: **Stangeland Maskin As**
Kommuner: **7**
Fakturert: **153 mill. kr.**
Estimert: **211 mill. kr.**

Selskapets kommentar: VASaneringsjobber og vintervedlikehold var de jobbene som var viktigst i 2012

54 Navn: **Norsk Gjenvinning As**
Kommuner: **107**
Fakturert: **145 mill. kr.**
Estimert: **199 mill. kr.**

55 Navn: **Renonorden As**
Kommuner: **12**
Fakturert: **142 mill. kr.**
Estimert: **195 mill. kr.**

56 Navn: **Leaseplan Norge As**
Kommuner: **68**
Fakturert: **142 mill. kr.**
Estimert: **195 mill. kr.**

57 Navn: **Posten Norge As**
Kommuner: **221**
Fakturert: **139 mill. kr.**
Estimert: **191 mill. kr.**

58 Navn: **Los As**
Kommuner: **46**

Fakturert: **138 mill. kr.**
Estimert: **190 mill. kr.**
Selskapets kommentar: Høsten 2012 sikret LOS seg avtalen med 23 av kommunene på Agder, i tillegg til de to fylkeskommunene. Samtidig valgte også Hedmark og Oppland fylkeskommuner, sammen med seks kommuner i Mjøs-regionen LOS som kraftleverandør.

59 Navn: **Veidekke Industri As**
Kommuner: **142**
Fakturert: **138 mill. kr.**
Estimert: **190 mill. kr.**

60 Navn: **Seby As**
Kommuner: **3**
Fakturert: **137 mill. kr.**
Estimert: **189 mill. kr.**

61 Navn: **Gk Norge As**
Kommuner: **146**
Fakturert: **131 mill. kr.**
Estimert: **181 mill. kr.**

62 Navn: **Statkraft Energi As**
Kommuner: **18**
Fakturert: **127 mill. kr.**
Estimert: **175 mill. kr.**

63 Navn: **Kinnarps As**
Kommuner: **104**
Fakturert: **126 mill. kr.**
Estimert: **174 mill. kr.**

64 Navn: **Apotek 1 Norge As**
Kommuner: **124**
Fakturert: **124 mill. kr.**
Estimert: **171 mill. kr.**

Selskapets kommentar: En av de viktigste faktorene for å lykkes som leverandør i kommunalhelsesektoren er å forstå de ulike utfordringene kommunene står ovenfor. Samhandlingsreformen har gitt kommunene et enormt ansvar og ikke minst stor arbeidsbelastning.

65 Navn: **Tt Anlegg As**
Kommuner: **11**
Fakturert: **123 mill. kr.**
Estimert: **169 mill. kr.**

66 Navn: **Multiconsult As**
Kommuner: **115**
Fakturert: **121 mill. kr.**
Estimert: **167 mill. kr.**

67 Navn: **Arcaflex Ab**
Kommuner: **1**
Fakturert: **120 mill. kr.**

Estimert: **165 mill. kr.**
68 Navn: **Gjensidige Forsikring Asa**
Kommuner: **101**
Fakturert: **118 mill. kr.**
Estimert: **163 mill. kr.**

69 Navn: **Varden Entreprener As**
Kommuner: **1**
Fakturert: **118 mill. kr.**
Estimert: **162 mill. kr.**

Selskapets kommentar: Kommunesektoren har historisk sett stått for over 90 prosent av vår totale omsetning. Kontrakten om rehabilitering av Bjerke VGS for Undervisningsbygg Oslo KF var viktigst for oss i 2012. Vi vurderer utsiktene fremover som gode. Oslo Kommune har store investeringer i skolesektoren fremover som vi vil være en del av.

70 Navn: **Kebco As**
Kommuner: **60**
Fakturert: **117 mill. kr.**
Estimert: **161 mill. kr.**

71 Navn: **Stiftelsen Betanien Bergen**
Kommuner: **6**

Her brukes kommunens kroner

Kommunal Rapport har koblet selskapene som har fått utbetalt penger fra kommunene med Foretaksregisteret. Vi har kombinert selskapenes bransjetilknytning med SSBs inndeling av bransjene i sektor. På grunn av datakvaliteten fra kommunene er det kun mulig å identifisere 110 av transaksjonene fra kommunene, på totalt 130 milliarder kroner.

Bygge- og anleggsvirksomhet	19 215 mill.		17 %
Helse- og sosialtjenester	17 843 mill.		16 %
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	16 946 mill.		15 %
Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger			
underlagt offentlig forvaltning	12 381 mill.		11 %
Varehandel;reparasjon av motorvogner	9 290 mill.		8 %
Forretningsmessig tjenesteyting	4 967 mill.		4 %
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	4 830 mill.		4 %
Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	4 349 mill.		4 %
Informasjon og kommunikasjon	3 999 mill.		4 %
Annen tjenesteyting	3 490 mill.		3 %
Omsetning og drift av fast eiendom	3 404 mill.		3 %
Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	2 502 mill.		2 %
Industri	2 273 mill.		2 %
Transport og lagring	2 085 mill.		2 %
Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	1 326 mill.		1 %
Undervisning	752 mill.		1 %
Jordbruk, skogbruk og fiske	576 mill.		1 %
Ovrnatnings- og serveringsvirksomhet	521 mill.		0 %
Bergverksdrift og utvinning	148 mill.		0 %
Lønnet arbeid i private husholdninger	26 mill.		0 %
Uoppgitt	15 mill.		0 %
Totalsum	110947 mill.		100 %

LEVERANDØRPROSJEKTET

♦ Kommunal Rapport har samlet inn oversikt over **alle leverandører** fra Kommune-Norge for 2012 (siste tilgjengelige år). Fylkeskommunene er i denne omgang holdt utenom.

♦ Hensikten med prosjektet er blant annet er å **dokumentere** hvilke leverandører som leverer til de forskjellige kommunene, og deres omsetning.

♦ Kommunene som er med i den endelige databasen, dekker **72,7 prosent** av landets befolkning.

♦ **252 kommuner** har levert så gode data at de kunne tas med i databasen. En del kommuner har levert data uten organisasjonsnummer eller på et uleselig format. Noen kommuner har nektet å levere ut oversikten, mens enkelte ikke har besvart våre henvendelser i det hele tatt. I purringen har vi prioritert de største kommunene.

♦ Dataene er så koplet mot data fra Enhetsregisteret, for å kontrollere informasjonen fra kommunene. Til sammen har vi identifisert **82.000 leverandører** til Kommune-Norge som står oppført med et korrekt organisasjonsnummer.

♦ Hvis kommunen har registrert feil organisasjonsnummer, er det en **feilkilde** som vi ikke får fanget opp.

♦ I ukene framover blir det publisert en rekke artikler med basis i dette prosjektet i vår digitale utgave, **Kommunal-Rapport.no**.

♦ Private barnehager, helseforetak og kommunale foretak og interkommunale selskaper som åpenbart ikke driver i konkurranse, er **fjernet** fra listen.

♦ Vi har i noen tilfeller **slettet data** fordi de åpenbart har vært feil.

♦ Leverandører som leverer tjenester gjennom én kontrakt, kan likevel dukke opp som leverandør til flere kommuner. Grunnen er at kommunene, selv om de er med i et **innkjøpsfellesskap**, bokfører fakturaen på leverandørens organisasjonsnummer.

♦ Prosjektet skal gjentas **årlig**, og vil i år også omfatte fylkeskommunene.

♦ **Tips oss!** Har du tips til artikler vi kan skrive knyttet til leverandørene til Kommune-Norge? Tips oss på redaksjon@kommunal-rapport.no.

Fakturert: **117 mill. kr.**
Estimert: **161 mill. kr.**
72 Navn: **Risa As**
Kommuner: **20**
Fakturert: **114 mill. kr.**
Estimert: **157 mill. kr.**
73 Navn: **Ø M Fjeld As**
Kommuner: **8**
Fakturert: **114 mill. kr.**
Estimert: **156 mill. kr.**
Selskapets kommentar: Det offentlige må ta større ansvar gjennom å være profesjonelle byggherrer/innkjøpere. Vi ser at mindre kommune i dag sliter med å bygge opp tilstrekkelig kompetanse på egenhånd. De viktigste prosjektene i 2012 var is- og flerbrukshall i Ullensaker, videregående skole for Hedmark fylkeskommune og to skoler i Elverum.
74 Navn: **Mediq Norge As**
Kommuner: **107**
Fakturert: **112 mill. kr.**
Estimert: **155 mill. kr.**
75 Navn: **Norsk Gjenvinning Renovasjon As**
Kommuner: **9**

Fakturert: **112 mill. kr.**
Estimert: **155 mill. kr.**
76 Navn: **Lekolar As**
Kommuner: **218**
Fakturert: **112 mill. kr.**
Estimert: **154 mill. kr.**
Selskapets kommentar: Omsetningen er 130-140 millioner kroner. Kommunesektoren er veldig viktig for oss. Politiske prioriteringer og beslutninger og lojalitet til avtaler er det som skal til for å få økt omsetning.
77 Navn: **Isachsen Entreprenør As**
Kommuner: **11**
Fakturert: **110 mill. kr.**
Estimert: **152 mill. kr.**
78 Navn: **Norsk Data Senter As**
Kommuner: **65**
Fakturert: **108 mill. kr.**
Estimert: **148 mill. kr.**
79 Navn: **Fyllingen Maskin As**
Kommuner: **2**
Fakturert: **103 mill. kr.**
Estimert: **141 mill. kr.**
80 Navn: **Helseforetak Incita As**

Kommuner: **17**
Fakturert: **102 mill. kr.**
Estimert: **140 mill. kr.**
81 Navn: **Mesta As**
Kommuner: **13**
Fakturert: **101 mill. kr.**
Estimert: **140 mill. kr.**
82 Navn: **Xylem Water Solutions Norge As**
Kommuner: **173**
Fakturert: **99 mill. kr.**
Estimert: **136 mill. kr.**
Selskapets kommentar: Omsetningen mot Kommune-Norge er vesentlig høyere. Kommunesektoren er vår absolutt viktigste kundegruppe, og har vært det i mange år. Av store kontrakt i kommune-Norge i 2012 kan være verdt å nevne en rammeavtale til Stord vatn og avløp KF. Prosjektet ble nominert til årets VA-tiltak på Vestlandet.
83 Navn: **Erik Tanche Nilssen As**
Kommuner: **38**
Fakturert: **98 mill. kr.**
Estimert: **135 mill. kr.**
84 Navn: **Leif Grimsrud As**

Kommuner: **10**
Fakturert: **98 mill. kr.**
Estimert: **135 mill. kr.**
85 Navn: **Sfe Kraft As**
Kommuner: **25**
Fakturert: **97 mill. kr.**
Estimert: **134 mill. kr.**
86 Navn: **Obos Bbl**
Kommuner: **15**
Fakturert: **97 mill. kr.**
Estimert: **134 mill. kr.**
87 Navn: **Vassbakk & Stol As**
Kommuner: **10**
Fakturert: **97 mill. kr.**
Estimert: **133 mill. kr.**
88 Navn: **Konstali Helsenor As**
Kommuner: **83**
Fakturert: **96 mill. kr.**
Estimert: **132 mill. kr.**
Selskapets kommentar: Bemanningsbehovene innen helse- og omsorg vil øke. Markedet er i ubalanse; det er for få skandinavishtalende sykepleiere. De beste kontraktene er de vi har i spotmarkedet.
89 Navn: **Orange Helse As**
Kommuner: **55**

Fakturert: **96 mill. kr.**
Estimert: **132 mill. kr.**
90 Navn: **Brødrene Ulveseth As**
Kommuner: **1**
Fakturert: **95 mill. kr.**
Estimert: **131 mill. kr.**
91 Navn: **Haandverkerne As**
Kommuner: **5**
Fakturert: **92 mill. kr.**
Estimert: **127 mill. kr.**
92 Navn: **Maske Gruppen As**
Kommuner: **139**
Fakturert: **92 mill. kr.**
Estimert: **126 mill. kr.**
93 Navn: **Norkart As**
Kommuner: **205**
Fakturert: **91 mill. kr.**
Estimert: **125 mill. kr.**
94 Navn: **Alliance Healthcare Norge As**
Kommuner: **76**
Fakturert: **91 mill. kr.**
Estimert: **125 mill. kr.**
95 Navn: **Trio Entreprenør As**
Kommuner: **6**
Fakturert: **89 mill. kr.**

Estimert: **123 mill. kr.**
96 Navn: **Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo**
Kommuner: **85**
Fakturert: **89 mill. kr.**
Estimert: **123 mill. kr.**
97 Navn: **Omsorgspartner As**
Kommuner: **7**
Fakturert: **88 mill. kr.**
Estimert: **122 mill. kr.**
98 Navn: **Statens Kartverk**
Kommuner: **219**
Fakturert: **88 mill. kr.**
Estimert: **121 mill. kr.**
99 Navn: **Ruter As**
Kommuner: **27**
Fakturert: **86 mill. kr.**
Estimert: **118 mill. kr.**
100 Navn: **NCC Roads As**
Kommuner: **82**
Fakturert: **86 mill. kr.**
Estimert: **118 mill. kr.**

Les mer på
www.kommunal-rapport.no